

Je ráno, prosinec, a pro vás, milí čtenáři, vzniká tento editorial. Před pár dny skončila chanuka, blíží se Vánoce a někteří z nás se chystají na oslavu zimního slunovratu. Jsme uprostřed svátečního zimního času, tak jak ho vnímaly a pojímaly evropské kultury, v nichž máme své kořeny.

Probírám se obsahem posledního letošního čísla *Tvůrčího života*, kterým po nějakých dvou týdnech, stále ještě uprostřed svátečního času, nyní listujete i vy. Na prvních stránkách vám přináší osobní pohledy několika našich autorů na stav člověka. To možná není téma k úplně hladkému čtení, ale k rozjímání spojenému s určitým bilancováním těsně před koncem roku nebo krátce po něm jistě patří. Jako jedna z možných katarzí se vám ale hned vzápětí nabízí přečíst si soubor článků o tom, jak se dá unitářství vnímat všemi smysly. Tedy pro danou chvíli „upozadit“ rozum se všemi jeho palčivými otázkami a nechat se vést jen přicházejícími vjemy. Je to ostatně tak trochu návod, jak se připravit na poslední většinu námět tohoto čísla, kterým je čas všední a sváteční a dynamika jejich střídání i prožívání. Vždyť kdy jindy než právě teď (ať už se ono „ted“ odehrává kdykoli) je důležité si zase znovu připomenout, že „zatímco náš život se ubírá neustále dopředu a je časově omezen, naše schopnost vstupovat do svatosti a setrvávat tam je neomezená“, jak výstižně napsala jedna z autorek zmíněného bloku Kamila Kopřivová.

Asi jste si již všimli, že vám s tímto číslem *Tvůrčího života* přišel také malý dárek, mezináboženský kalendář pro rok 2022. Věřím, že pro každého, kdo vyznává unitářské principy, to bude vítaná inspirace, jak obohatit svůj duchovní svět o nové rozhledy. V rozhovoru s Mikulášem Vymětalem, který ho připravil, se pak můžete o tomto projektu dozvědět více. V další části časopisu se společně ohlédneme také za některými zajímavými unitářskými událostmi, například naším sněmem, akademií nebo volbou nového transylvánského biskupa, ale i za akcemi neunitářskými, byť těsně spojenými s hodnotami, které ctíme – to je například udílení cen Prix Irene. Nechybí ani tradiční rubriky rozhovorů s našimi členy nebo přehledy toho, co se děje v našich obcích. V Zelené Unitarii jsme se tentokrát zaměřili na klimatické změny.

Venku se začíná rozednívat, teplota lehce pod nulou, hustě chumelí a všude kolem je svět pokrytý tlustou vrstvou čerstvého sněhu, který tlumí zvuk i pohyb. Ve zvláštním tichu, které dokáže vyčarovat jen nově napadaný sníh, se ve mně rodí těžko popsateľná radost. Přes všechny nepříjemnosti, úzkosti a bolesti, které my lidé poslední dobou prožíváme, vnímám, že věci jsou, jak mají být. To jen jeden živočišný druh zakouší pocit ohrožení, možná podobný pocitům desítek tisíc jiných druhů, které sám svou existencí denně ohrožuje. Stačí ale „upozadit“ sebe a přitakat myšlenku, že my rozhodně nejsme tím, s čím stojí a padá Život, protože ten nás všechny dalece přesahuje a má až neuvěřitelnou schopnost obrody a obnovy rovnováhy. Pak se najednou už doba nezdá „vymknutá z kloubů“, řečeno s Hamletem, ale svátečně krásná, prostá a neochvějná ve svém cyklickém každoročním opakování. Uvolněme prosím v tomto čase, kdy se podle našich tradic láme rok, ve svém nitru prostor pro takové vnímání světa, v němž my lidé nejsme středobodem. Vstupme do nadcházejícího roku s pokorou a dobrou vůlí. A nechme se přitom pozdravovat přicházením bytí, jak píše ve svém textu paní profesorka Hogenová.

Přeji vám všem krásný nový rok!

Kristýna Ledererová Kolajová

OBSAH

1 EDITORIAL

3 ŽIVÉ TÉMA: ZPRÁVA O STAVU ČLOVĚKA

3 Zpráva o stavu člověka (*Jarmila Plotěná*)

6 Jak prožíváme dobu covidovou (*anketu sestavila Jarmila Plotěná*)

11 Co mne naučil koronavirus (*Milan Klapetek*)

13 Jak přežít čtyři měsíce v indické karanténě (*Sebastian Prax*)

20 Dopady koronaviru na naši společnost (*Antonín Dolák*)

27 IN MEDIAS RES: UNITÁŘSTVÍ VNÍMANÉ VŠEMI SMYSLY

27 Unitářství všemi smysly (*John Harley*)

29 Vytváření posvátného prostoru pro všechny smysly (*Lara Cowtanová*)

32 Shromáždění, hudba a já (*Lukáš Čermák*)

35 Mé setkání s unitářstvím (*Jana Hrevušová*)

37 Tázání po smyslech (*Matěj Čihák*)

44 DUCHOVNÍ ROZHLÉDNUTÍ: ČAS VŠEDNÍ A SVÁTEČNÍ

44 Čas sváteční a čas profánní (*Anna Hogenová*)

46 Pojetí všedního a svátečního času v judaismu (*Kamila Kopřivová*)

48 O mezináboženském kalendáři a podpoře dobrých vztahů s menšinami

Rozhovor s Mikulášem Vymětalem, farářem ČCE (*rozhovor vedla KLK*)

53 KALEIDOSKOP

53 Jdeme dál! Sněm NSČU v Brně 25.–26. září 2021 (*Matěj Čihák*)

59 Vždy mi byla blízká idea, že je „něco“ nad námi, co je společné všem lidem

Rozhovor s Evou Zažímalovou, předsedkyní Akademie věd ČR

(*rozhovor vedl Matěj Čihák*)

62 Transylvánští unitáři mají nové vedení (*Kristýna Ledererová Kolajová*)

65 Prix Irene 2021: Letos pro evangelického faráře (*Helena Klímová*)

68 Z UNITÁŘSKÉ KNIHOVNY

68 Zprávy z unitářské knihovny v Praze: Devátý díl (*Bohdan Chlíbec*)

70 UNITÁŘSKÉ ROZHOVORY

70 To se těžko formuluje: Rozhovor s Janou Tichou, členkou POU

(*rozhovor vedl Matěj Čihák*)

76 O životě v unitářství: Rozhovor s Kristýnou Ledererovou Kolajovou,

předsedkyní ÚSS (*rozhovor vedl Matěj Čihák*)

84 ČESKÉ UNITÁŘSKÉ OBCE A SKUPINY

84 Komunitní centrum Unitaria (*Petr Samojský, Jakub Podlaha*)

87 Nakladatelství Obce unitářů v Ostravě (*Libor Mikš*)

90 Z UNITÁŘSKÉ AKADEMIE

90 Ať žije! Ať žije! Ať žije! (*Jana A. Rašková*)

93 Terapeutický efekt promluvy (*Kinga Réka Szekély*)

97 ZELENÁ UNITARIA

97 Varování IPCC: Planeta se nebezpečně otepluje (*Adéla Hrdličková*)

100 Osobní vztah s druhou polovinou zeměkoule (*Magdalena Šipka*)

104 Ekologie, etika a změna klimatu: Dalajlama v dialogu

se světovými odborníky: Knižní recenze (*Anna Vachudová*)

106 Jeff Gibbs: Planeta lidí: Filmová recenze (*Matěj Čihák*)

Zpráva o stavu člověka aneb Jak prožíváme tuto naši dobu

Jarmila Plotěná

V dobách nesnadných, složitých, ba těžkých je spíše vzácností, když někoho oslovíte s otázkou, jak se mu daří, a on nenadává na poměry. I když většina může mít s těmi neblahými vnějšími okolnostmi pravdu, stejně mám vždycky snahu se zeptat, jaký je osobní příběh toho kterého člověka, jeho vnitřní boj, prohry a vítězství. Řekla jsem si, že život sám, zvláště však časy nejistoty, nám podávají zprávu o stavu každého z nás, že velmi záleží na tom, jak se k situaci stavíme, co nám říká a jak nás proměňuje.

Zpráva o stavu člověka tak vznikla, nutno přiznat, částečně z pusté zvědavosti, částečně však z vnitřní potřeby dialogu, kdy může být přínosné přerušení onoho všeobecného neblahého ticha, které není mlčením mudrců, ale znamená nevyčtenou tíhu vnitřního napětí. Vznikla někdy hned na začátku pandemie – o níž málokdo tušil, že bude mít vývoj a gradaci trvající doposud –, na jarní ulici v roce 2020 mezi mlčícími lidmi s rouškami, kdy bylo vidět většinou ustrašené, lhostejné, nebo i rozzlobené oči a podivné ticho kolem. Říkala jsem si, že by se člověk měl snažit si co nejvíce uvědomovat svůj vnitřní stav a něco s tím dělat.

Pečovala jsem tehdy o mně blízkého nemocného člověka a sama měla také zdravotní problémy po viróze, podle lékařského vyšetření nikoliv koronavirové. Obcházela jsem tehdy lékaře, což bylo pro mne hodně nezvyklé. Ale i při tomto neblahém stavu jsem se začala ptát lidí ve svém okolí, hlavně přátel z Unitarie, jak situaci vidí, a hlavně jak vše, co se děje, osobně prožívají. Bylo to zajímavé. Někteří mi řekli, že tak nějak tušili, že se „něco stane“, ale nevěděli co. Mnozí si také všimli, že všechno se před pandemií „nějak zrychlovalo“, a některým dokonce připadalo, že až téměř k neúnosnosti, což „nemohlo tak zůstat napořád“.

Zde také začíná můj osobní příběh: Velmi podobný dojem jsem totiž měla asi rok před počátkem jara 2020 také. Dokonce by se to dalo nazvat podivným nepříjemným tušením, že se blíží něco, co těžce zasáhne celý svět. Tento pocit se však objevil jen tehdy, když jsem někam

Oradea je křehce vypadající žena klidně sedící na vodní hladině, po pravé ruce má Slunce, po levé Měsíc, a je obklopena světlem. (Fotografie Jarmila Plotěná.)

odcházela a doma se ještě podívala na svou „Oradeu“, již jsem si namalovala už někdy na konci osmdesátých let a teď visí u mne v před-síni. Nevelký obrázek i jeho název pro mě představují něco jako ztělesněnou modlitbu nebo meditaci. Jméno jsem vytvořila z latinského výrazu pro „modlit se“ už kdysi dříve. Teprve později jsem podle nápisu na sklenici se zavřenými papírkami, které někdy v sedmdesátých

letech přivezl můj tatínek z Rumunska, zjistila, že Oradea je město v Rumunsku.

Ta moje Oradea je křehce vypadající žena klidně sedící na vodní hladině, po pravé ruce má Slunce, po levé Měsíc, a je obklopena světlem. Po léta mi obrázek připomíná nutnost a sílu vnitřní práce, totiž práce na sobě. Těžko vysvětlit, proč rok před pandemií u mne tento obrázek vyvolával podivnou předtuchu. Bylo to bezobsažné, nevěděla jsem, co se stane, ale bylo mi jasné, že to bude všude a brzy.

Čas jako by se zrychloval, lidé kolem mne si většinou stěžovali, že nic nestíhají. Také v naší brněnské obci jsme měli, hlavně na podzim a až do Vánoc roku 2019, jednu větší akci za druhou. Téměř každý den se něco dělo a lidé se mohli do Unitarie zrovna odstěhovat. Byli jsme na naší obci téměř nepřetržitě. Na větší akce jsme najímali prostory, kam se vešlo víc lidí. Také vánoční shromáždění chtěli unitáři jak v Ostravě, tak v Brně mít co nejpěknější, se zvlášť bohatým pohoštěním a veselým společným hodováním.

Vzpomeňme si, že i Sdílení světla, které je akcí určenou pro všechny obce, přestože bylo kvůli rozsáhlé rekonstrukci Čapkova sálu v náhradních prostorách, bylo zvlášť slavnostní a originálně pojaté. Tehdy se ho naposledy zúčastnily dvě nám drahé sestry a významné unitářky Livie a Sofie, které již nejsou mezi námi. Z Brna byla tato slavnost hojně navštívená. Jako by se všichni ke konci roku 2019 snažili rychle vše ještě stihnout, jako kdyby nějakým způsobem tušili, že zanedlouho vše bude jinak.

Začátkem roku 2020 jsem přecházela dost nepřijemnou virózu, které jsem se dlouho nemohla zbavit. Ještě v prvních dnech března jsem nebyla úplně zdravá, ale nějak jsem nechápala, co mi je. Pátého března jsem jela do Prahy na schůzi Unitarie. Už se začínalo mluvit o neznámém viru. Vzpomínám, že jsem do Prahy nejela mezinárodním vlakem EC, ale téměř prázdným vnitrostátním, s mnoha zastávkami. Na zpáteční cestě jsem měla prudkou srdeční arytmií, udělalo se mi špatně v metru, takže jsem jela do Brna až dalším vlakem, opět poloprázdným.

Na druhý den byl pátek a měli jsme shromáždění k 7. březnu, ještě pozdě večer jsme opatřili kytičky a sedmého jsme se za naši obec, jako každým rokem, zúčastnili slavnostního shro-

máždění u pomníku TGM. Potom jsme ještě do večera připravovali na naši Staňkově *Poutník* – náš obecní časopis. Cestou zpět se mi udělalo zase špatně od srdce a prudké, rychlé bušení trvalo až do čtyř ráno.

Někdy kolem 10. března se vrátil z nemocnice Milan a začala, jaksi oficiálně, pandemie. Život jako by se zastavil. Arytmie se mi poněkud vracely, dokonce mě bolela hlava a měla jsem závratě. Byl začátek jara, pečovala jsem o Milana a byla ráda, že jsme spolu a není někde, kde by se nakazil. Také jsem chodila po doktorech.

Byli jsme ze začátku skutečně „best in covid“, šli roušky a měli se většinou před virem na pozoru. Málokdo si připustil, že epidemie může trvat velmi dlouho. Ovšem slyšela jsem i to, že mělo existovat nějaké proroctví, „že to bude trvat pět let“. Ovšem kdo to tehdy mohl brát vážně? Nad možným trváním situace jsem příliš nemudrovala, ale od začátku mi bylo jasné, že víc než jindy a možná i tak jako zatím nikdy JSME NA JEDNÉ LODI. Moje fantazie si totiž snadno dovede představit, jak ten, kdo nechrání sebe, může ohrozit jiného, a jak se přenos viru řetězí. Jak každé naše rozhodnutí je důležité a může být osudné pro nás, pro naše blízké, známé nebo i neznámé. Jak sice nemusíme přímo vidět dopad našich rozhodnutí, ale naše zodpovědnost zůstává. Vůbec jsem nechápala, jak toto někdo může nevědět nebo nějak neuznávat.

Mluvila jsem o tom s mnoha lidmi. Pro mnohé to bylo přehnané pojetí situace, které se však o něco později opakovaně potvrdilo a žel v současnosti opět potvrzuje sílící nákazou a rostoucím počtem hospitalizovaných a zemřelých. Je možno si povšimnout, že virus se šíří a stále vrací tam, kde se lidé bojí různých zákazů, uzávěr a omezení víc než zdravotních rizik. V podmínkách ignorování situace nebo jejího nepřijetí se viru daří rychle šířit, mutovat a vytvářet nezbytnost dalších zákazů a omezení a jejich prodlužování.

Lidé si často stěžovali, že nás pandemie izoluje jedny od druhých, že nás „od sebe odděluje“. Někdo spatřoval vinu ve viru samotném – tedy sama nákaza lidi od sebe odděluje, neboť je třeba se chránit. Jiní spíš říkají, že vinu na tomto oddělování mají ti, kdo je naří-

zují. Tedy že většina nařízení, zvláště těch, která omezují kontakty mezi lidmi, nemá vůbec být. O šíření viru tolik neuvažují, zřejmě mají pocit, že neexistuje, nebo že jím nejsou nijak ohroženi a ani jím nemohou, ač lze být bez jakýchkoliv příznaků nákazy, ohrožit ostatní. V této souvislosti více upozorňují nejen na ekonomické dopady omezení kontaktů, ale hlavně na jeho dopady na psychiku, což může být obava jistě obzvláště důvodná. Všechny tyto názory mají svoje opodstatnění. Většinou odrážejí osobní zkušenost, nějaký konkrétní příběh nebo víru v autoritu, která některý z těchto postojů představuje.

Mám na to však poněkud jiný názor. Vyjádřila jsem to hned v jednom z prvních příspěvků do našeho sice virtuálního, ale zároveň sympaticky propojujícího blogu POSPOLU, který vznikl na samém začátku „doby koronavirové“. Nějak takto:

„Ačkoliv jsme prostorově právě odděleni, můžeme být pospolu a stále propojeni.“

To se pak během celého roku a až do dneška mnohokrát potvrdilo. Ačkoliv jsem si musela

sama poradit se svízelnou osobní situací i se zhoršující se nemocí Milana, neprožívala jsem beznaději, samotu ani žádnou sebelítost. Více jsem si začala uvědomovat své chyby, nesprávné závěry nebo mylné předpoklady.

Snad víc než jindy jsem prožívala a prožívám vzácnost daru života a hodnotu sounáležitosti lidí, onu zodpovědnou propojenost, které se snad lidstvo má naučit. Ne snad z příkazu nějaké trestající, rozhněvané mocnosti, ale jednoduše proto, že je to jediná možnost, jak dál lidsky žít, vlastně jak žít ještě lidštěji. Vzájemná tolerance, úcta a ohleduplnost už nejsou za současného světového vývoje jen „dobré vlastnosti“, které občas někdo poněkud má, ale často je spíš má málokdo, ale jsou nezbytností k životu.

Domnívám se, že právě toto je důležité, protože tu na světě nejsme jenom proto, abychom dlouho přežili a měli se pokud možno dobře, ale hlavně proto, abychom vědomě dopustili, aby nás život vnitřně proměňoval a my jím poznávali sami sebe, pochopili sami sebe i jiné, všem a všemu odpustili a nabývali pokladu lásky, soucitu a moudrosti.

Jak prožíváme dobu covidovou

Anketa

Pavel Sedlák

Současná doba je charakterizovaná různými tlaky. Téměř nikdo se nevyhne otázkám, zda zvládne svoji finanční situaci. I když máme to štěstí, že jsme dosud nepřišli o zdroj obživy, tak nikdo neví, kdy se stane obětí dominového efektu. Pracuji v elektrotechnickém průmyslu, kde na nás začíná doléhat „nedostatek čipů“. Většina lidí nemá představu, jak diverzifikovaná je současná výroba elektroniky. Nejde o nějaké „čipy“, ale o komplexní integrované obvody. Pro lepší představu, vnitřní složitost běžných integrovaných obvodů je dnes srovnatelná třeba se složitostí automobilu. Běžné obvody, které stojí „desetikoruny“, mohou obsahovat statisíce, možná i miliony tranzistorů. Neexistuje žádný „zlatý standard“, globální ekonomická hra vyprodukovala statisíce druhů čipů, které jsou si mnohdy velice podobné, ale nejsou snadno vzájemně zaměnitelné.

V této souvislosti člověk ocení nadhled, který dává duchovní cesta, případně také pohled do historie, nebo dokonce pohled „ze zorného úhlu věčnosti“. Je docela škoda, že společnost tuto možnost často poněkud přehlíží. Dokážeme-li vyrovnat svoji psychiku, dokážeme životním situacím jistě odolávat lépe.

Miloš Kamenický

Kámen nad hlavou. To je ale situace! Kdyby se tak uvolnil...

Není to tak i v životě? Život je svým způsobem riskantní záležitost. Každý život v nějaké míře doprovází nejistota, tedy nestálost, a jak učí buddhismus, i jistá míra strasti. Tato naše doba to jenom potvrzuje a ještě více zvyrazňuje.

Více než jindy je třeba být bdělý a také cvičit bdělost. Proto praktikuji cvičení bdělé pozornosti. Je to možné pomocí osvědčených praktik a přístupů z různých kultur.

Radovan Lovčí

Zpráva o stavu dnešního člověka? Hodně mi o něm vypovídá současná doba covidová.

„Kámen nad hlavou. To je ale situace! Kdyby se tak uvolnil...“ (Fotografie Miloš Kamenický.)

Někteří jedinci se uzavřeli do vlastního světa a nevěří, že cokoli jako covid existuje. Vše je vymyšlené, dokonce i oběti, všechno je podvod nebo produkt tajného spiknutí vlád proti vlastním občanům. K tomu se přidávají též ti, kteří covid a jeho účinky nepopírají. Zato přicházejí občas s neuvěřitelnými, ba až fantazmagorickými teoriemi. Pokud jste očkovaní jako já, tak počítejte nejen s neplodností, ale i s množstvím čipů, které vám teď hojně kolují po těle a vytvářejí z vás poddajné a ovladatelné roboty poslušné světovládě Billa Gátese (čti foneticky), Marka Cakrberga či navenek utajované aliance Čína–USA. A na vině mohou být také mimozemšťané, kteří nás potřebují lépe ovládat, hlavně ti s ještěřím podobou. Mezi těmito konspirátoři jsou i různé osobnosti na nezávislé, tzv. ezoterní duchovní scéně. Mám k ezoterice, respektive svobodnému duchovnu bez církví, přátelský, ale velmi vybíravý a výběrový vztah. Mystika je a vždy mi byla oproti ezoterice násobně blíží. Zvláště „nemusím“ měnění církev-

Na vině mohou být také mimozemšťané.
(Foto © Shutterstock.com.)

ní slepé víry za necírkevní ezoterickou a ta nyní v podobě bezpočtu výše uvedených konspiračních teorií jen kvete. Některé bližní pro změnu totálně ovládl strach, zvláště strach ze smrti, což je částečně důsledek života v materialistické společnosti, kde je smrt jako fenomén potlačena, ba až tabuizována, stejně jako život posmrtný. Částečně jde o důsledek lpění na životě, navzdory tomu, že někteří navenek krácejí určitou duchovní cestou. Tito lidé se uzavřeli do svých domů a bytů, komunikují na dálku, kamarádí se především s obrazovkou televize, bojí se konce. Jejich strachu rozumím a jedince nemocné, kteří jsou skutečně výrazně ohroženi, omlouvám. A i když mám, jak jsem řekl, k ezoterice výběrový a částečně rezervovaný vztah, tady vím, že v praxi platí ono základní ezoterické pravidlo, že čeho se bojíme nebo to nenávidíme, to si velmi silně přitahujeme do své blízkosti. Navíc se obávám, že některé oběti covidu, které jsem poznal i osobně, udolal možná významněji psychický šok, že trpí potenciálně smrtelnou nemocí, nežli zaúčinkovala nemoc sama. Některé lidi v sobě probudili svůj přirozený altruismus, ochotu pomoci druhým, ale také zájem o věci duchovní a otázky života a smrti. Tato skupina je mi vnitřně nejsympatičtější. Pak je tu řada bezohledných. Každá krizová situace ukáže, jak moc umíme být ohleduplní

k okolí. Zde mě zklamali někteří jedinci, které jsem znal i dlouhodobě, jednající stylem: Podle sebe soudím tebe. Když je má imunita vynikající a mé tělo zdravé a silné, nemám se čeho bát, na roušku a hygienické předpisy kašlu. A vy, co se bojíte, jste jen ubozí zbabělci, kteří neumějí používat vlastní imunitu. A že někdo má i objektivně velké zdravotní obtíže a obranyschopnost narušenou? Proč se s ním zahazovat? Mé Já ohrožené není, tvé Já mě nezajímá! Mnozí se rovněž domnívají, že problém s covidem se vyřeší mechanicky, vakcínou. To jsou pro změnu jedinci, kteří nejdou pod povrch a nehledají hlubší příčiny problému, i když uznávám, že onou odvrácenou stranou tohoto hlubšího hledání mohou být již zmiňované konspirační teorie, v nichž se blbost a pitomost snoubí s fantazií občas až bezhraniční. I z onoho mechanického vnímání světa je mi však smutno, protože tento přístup povede k tomu, že se vlastně nevyřeší vůbec nic; a covid může být pro lidstvo čajíčkem oproti tomu, co může přijít v budoucnu po něm. A fakt, že z neočkovaných lidí, z nichž část určitě právem spoléhá na vlastní imunitu (byť covid již dovedl zdolat i jedince navenek zdravé a silné a najít si slabé místo v relativně zdravém těle), tak trochu vzniká druhá a „méněprávná“ kategorie občanstva, je dalším alarmujícím faktem dneška, jemuž bych mohl věnovat samo-

Existuje termín gerotranscendence, kdy se senioři od vyššího věku dívají na mnohé události ve svém životě s nadhledem. (Foto © Shutterstock.com.)

statnou esej.

Věra Zúřová

Máme za sebou téměř dva roky omezování osobní svobody a v nedávné době také volby do poslanecké sněmovny.

Obojí souvisí se svobodou a informacemi. Nakonec jako téměř vše. U obou událostí jsem si uvědomila, jak jsou informace a svoboda jednotlivce i celé společnosti spolu provázané. Začnu třeba tou virovou infekcí covidu-19. Zpočátku to vypadalo, že se postup této nemoci rychle zastaví nošením roušek a dodržováním hygienických opatření, umýváním rukou a podobně. Lidé si pomáhali a ještě věřili, že pomohou také různé uzavírky (restaurací a téměř všeho) a jiná nařízení politiků. Pak se vyrojily různé informace, které si navzájem odporovaly, a dezinformace na sociálních sítích o neúčinnosti roušek, škodlivosti očkování atd. Nebudu se o tom více rozepisovat, každému je jistě jasné, jak jsou správné informace důležité.

A podobné to je i u voleb do poslanecké sněmovny, jakož i u jiných voleb. Nejdůležitější jsou správné, tj. pravdivé informace – o charakteru politiků, jejich ziscích, vzdělání apod. Samozřejmě je to každému jasné. Problém je ovšem v tom, jak tyto informace získat, komu a čemu věřit. Podle kterého zdroje se řídit? Je zajímavé, jak i ze stejného zdroje je možné načerpat různé informace. Kolik je lidí, téměř tolik je pohledů na tutéž událost nebo věc. Tím se chci zmínit ještě o jiném než vnějším zdroji informací, a to o zdroji vnitřním. Tím je naše logika, zkušenost, pocit a také intuice. Podvědomě se tímto zdrojem, který máme v sobě, řídíme snad nejvíce. V každém případě přeji každému, aby bral všechny zdroje informací v potaz a dokázal si vybrat ty nejlepší. Možná už brzy, při volbě našeho příštího prezidenta.

Anna Vachudová

Jak prožívám období epidemie? Myslím, že mohu upřímně říci, že až tak moc se to od doby „před koronavirem“ neliší. Po vnější strán-

ce samozřejmě sleduji, asi jako každý, zprávy z domova i ze světa a jsem nucena dodržovat protiepidemická opatření. Pracuji jako sociální pracovník, takže určité restrikce a opatrnost jsou na místě, protože jsme museli chodit do práce i v období nejtvrďšího lockdownu. Mezi kolegy ani mezi našimi klienty jsem ale kupodivu nikdy nezaznamenala obavy, strach či nějaké přílišné depresivní naladění.

Baví se dva kamarádi:

„Jak to jde v práci?“

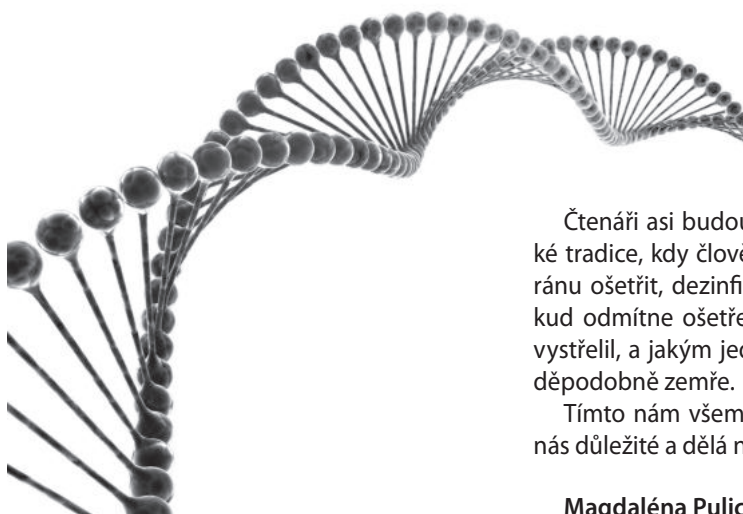
„Ále, mám se jako v nebi. Mohou mě odtamtud vždy vykopnout.“

Možná jsem tedy jen měla štěstí na určitý netypický segment populace, byla jsem však svědkem vzájemné podpory, pomoci a spíše humorného náhledu na celkovou situaci. Pracuji se seniory a u drtivé většiny z nich se projevil spíše určitý nadhled (tedy u těch, kteří nemají porušené myšlení), což je vzhledem k tomu, že jsou nejohroženější skupinou, zajímavé. Od mnohých z nich by se člověk mohl leccemu přiučit. U odborné veřejnosti pro to existuje termín gerotranscendence, kdy se senioři od vyššího věku dívají na mnohé události ve svém životě s nadhledem. Setkala jsem se s lidmi, kterým nacisté před jejich očima zastřelili jejich příbuzné, nebo odvedli rodiče do koncentračního tábora, či kteří si prožili jiná životní traumata, vedle nichž není současná situace až tak problematická.

Jedno měli však společné skoro všichni. Nevěnovali přílišnou pozornost médiím. Ne že by odmítali společenské dění, ale sledovali je jen chvíli a po zbytek dne se věnovali jiným činnostem. Vede to k zamyšlení, zda každodenní sledování zpráv, v nichž se objevuje počet nakažených, mrtvých, traumatické osudy lidí atd., nevede k negativnímu programování mysli, ke strachu, obavám a následnému snížení imunity. Přidá-li se k tomu stres, nezdravý životní styl, případně rodinné problémy či nedostatek spánku, pak začne být člověk oslabený a mnohem více sugestibilní vůči všemu negativnímu – a to na úrovni mentální, energetické i fyzické. A covid má ideální půdu.

Na co jsem se během epidemie soustředila nejvíce? Inu, mohu-li to tak přímo nazvat, tak

zejména na to, co mohu přímo ovlivnit. Když jsou omezeny vnější kontakty, měl by člověk přirozeně jít do sebe a věnovat se sám sobě, je-li to možné. Mohl by se zamyslet nad hodnotami, jak je má poskládané, nad věcmi, které považuje za důležité, trochu zvolnit, zpomalit, vytvořit si nadhled a skrze něj pozorovat dění kolem. Pouhé pozorování bez aktivního zasahování (samozřejmě mimo rámec svých povinností) vede k meditaci. Setrávání v meditaci (není myšleno jen v meditaci řízené, ale v celodenním meditačním rozpoložení, které lze časem rozšířit i na práci a povinnosti) vede k pocítování nesobecké lásky a sounáležitosti se sebou i vším stvořeným. Setrávání v takové lásce vede k absenci strachu. A kultivace neobjácnosti vede k odevzdání egoizmu a k vyšším duchovním stavům. Ty posléze opět implikují kolečko pozorování bez zasahování, meditaci, lásku. Obecně lze říci, že život člověka se tak stává příjemnějším, šťastnějším, a to i přesto, že v praktickém životě to občas vypadá, jak říkáme zde na Moravě, „na mrtvicu“. Osobně se tedy domnívám, že snaha o nadhled v běžném praktickém životě je jedním z nejdůležitějších aspektů, na které by se v dnešní době měl brát zřetel. Vyžaduje to však čas, a proto to „přeskládání“ hodnot. Jsou lidé, kteří jsou v rámci svého života k onomu nadhledu donuceni násilím (viz lidé s traumaty z války), a pak tací, kteří k němu docházejí „po dobrém“, racionalizací či svou moudrostí. Upřímně se domnívám, že právě nesprávné hodnotové měřítko je jednou z hlavních příčin lidského trápení. Spoustu věcí, které považujeme za důležité a zcela zásadní, jsou ve světle skutečně zásadních věcí k smíchu. Setkávám se s umírajícími lidmi a mohu skutečně potvrdit, že láska, víra a následná mentální vyrovnanost jsou jedinými způsoby, jež dokážou člověka zbavit značné části utrpení, které je při odchodu nevyhnutelnou součástí každého z nás. Klasická medicína možná dokáže tlumit fyzické i psychické bolesti, ale v okamžiku, kdy duše opustí tělo, je vystavena všemu, co si zaslouží, a to tvrdě, bez anestezie. Jediné, co se počítá, je láska k druhým, k něčemu, co nás přesahuje, a moudrost. Ateisté sice mohou polemizovat o absenci vědeckých důkazů, já bych ale tak optimistická nebyla. Žena středního věku se

**„Leckdo mívá dobrý nápad,
DNA však – to je základ!“**
(Foto © Shutterstock.com.)

dostane do nemocnice a vypadá to s ní zle. Lékaři už myslí na nejhorší. Vtom se jí u lůžka zjeví smrt a vyděšené ženě řekne, že se není čeho bát, že ji čeká ještě padesát let života. Ženě se opravdu začne dařit lépe, a proto si pobyt v nemocnici ještě prodlouží – s nadšením se nechá přeložit na oddělení plastické chirurgie, kde absolvuje liposukci, nechá si zvětšit ňadra, dát výplň do rtů, botox. Zavolá si kosmetičku, módního návrháře, kadeřníka, obarví se na blond... Za tři týdny je se svým vzhledem již jakž takž spokojena a chystá se domů.

Na přechodu před klinikou ji však srazí nákladní auto a utrpí smrtelné zranění. Žena opět uvidí smrt a vyčítavě volá:

„Jak to? Říkalas, že mám ještě padesát let čas?“

Smrt odpoví: „Sorry, já tě nepoznala.“

Myslím tedy, že jakákoli, byť nepatrná snaha o osobní rozvoj je k nezaplacení. Za sebe mohu prohlásit, že díky nadhledu celou situaci kolem koronaviru zvládám podobně, jako kdyby se nekonala, a to i přesto, že se v praktickém životě nemohu problémům nijak vyhnout. Věnuji tedy pozornost tomu, co mohu změnit, zlepšit, podpořit, tj. své reakce, chování, imunitní systém, postoj k druhým lidem, a diskuze na téma původ viru, kam vše spěje či jiné abstraktní debaty ponechávám stranou, protože nejsou pro mne přínosné.

Čtenáři asi budou znát příběh z buddhistické tradice, kdy člověk raněný šípem potřebuje ránu ošetřit, dezinfikovat a jít do bezpečí. Pokud odmítne ošetření, dokud nezjistí, kdo šíp vystřelil, a jakým jedem je napuštěn, tak pravděpodobně zemře.

Tímto nám všem přeji čas na vše, co je pro nás důležité a dělá nám radost.

Magdaléna Pulicarová

Pro rok 2022:

Zamlada či zastara
leccos občas zastará:
ať si kdo chce co chce říká,
mizerná je politika.

Chybí tady „nový“ Řád,
není, co má člověk rád.
Leckdo mívá dobrý nápad,
DNA však – to je základ!

Ať je méně nebo více
financí v ekonomice,
kdekomu se špatně daří.
Chybí tady hospodáři!

A v tom velkém světě „víru“
nežli dogma, radši Víru:
že k nám, i když někdy tence,
promlouvá „Intelligence“.

Není třeba celibát.
Proč se máme pořád bát?
Radši pěkné, milé ženství
než „zatuchlé“ náboženství.

Nikdo ale věřit nechce
(básnění mi však jde lehce).
Místo toho, co už zmírá,
Řád, Hospodářství, Víra.

Anketu sestavila Jarmila Plotěná.

Co mne naučil koronavirus

Milan Klapetek

Člověk může svůj světový názor, víru nebo přesvědčení navenek prezentovat různým způsobem. Pokud jde o víru, tedy o křesťanství, pak k historicky nejoblíbenějším a nejčastějším způsobům prezentace patří věroučný spor, v lepším případě nějaké učené hádání. Taková svatá trojice, její postavy, vztah mezi nimi, to je přímo lahůdka pro spekulace, a jejich obhajování bylo a leckde je ušlechtilým (zda bohulibým, to nevím...) adrenalinovým sportem. Tam se projeví schopnost štípat vlas podél a zuřivá hádka o slovíčko naplňuje člověka neuvěřitelnou vehemencí. Je však ve vzduchu taková kacířská otázka, neměl-li by člověk zrak své víry brousit na něčem jiném, třeba – co nám říká ten koronavirus?

Víra je vlastně něco, co se v počítačové terminologii nazývá „program“. Ten program v počítači s vloženou informací něco udělá, nějak ji vyhodnotí, vybarví a něco o ní řekne. Víra je program, který podobným způsobem zachází s tím, co člověk v životě potkává. Někdo mně ublíží nebo mě zklame – jak mi to můj program vyhodnotí? Půjdu se pomstít oko za oko? Nebo mu ještě něco navrch přidám, aby si to lépe pamatoval? Nebo se budu snažit ho dobrou vůlí pochopit a odpustit mu? Co zvolíte, to o vaší víře vypovídá více, pravdivěji a přesvědčivěji než znalost krkolomných teologických distinkcí týkajících se predestinace a spásy. Vzpomínám si, že mně kdysi bylo divné, že lidé hlásící se velmi vehementně ke křesťanství nadávali na poměry a na všechno naprosto stejně, a dokonce mnohdy úplně stejnými slovy, jako člověk, který se k žádné vznešené myšlence nehlásil a také nic krom sebe neuznával. Ostatně to je mně někdy divné dodnes. Je tu koronavirus, hic Rhodus, hic salta, jak se říká na Vysočině, nebo jinak: teď, holoubku, teď zpívej! Copak nám o tom ten tvůj program řekne?

Český kronikář František Vavák, rychtář milčický, psal svoji kroniku na začátku 19. století. Popisuje krásně, co se v běhu času stalo v jeho vesnici, ve světě kolem, i co se stalo jemu samotnému. A tak mu jednou za kteréhosi mrazivého února během několika dnů spadla střecha nad stodolou, zasypala se mu studna a posla mu klisna. Jakkap nám to jeho program vyhodnotí? František Vavák to své vyhodnocení nijak chlubně neprezentuje (takový jsem já borec!), ale vkládá ho do mezititulku. Ta kapitola o těchto ranách je nazvána „Zkoušky trpělivosti“. Ta-

„Si comprehendis, non est Deus. Když tomu rozumíš, tak v tom není Bůh.“ (Svatý Augustin.)
(Fotografie převzata z commons.wikimedia.org.)

kový program, jako měl František Vavák, bych chtěl mít, a takovým chci svět vidět. Je v něm to prosté a jednoduché (ale v moderní „rozumné“ hlavě tvrdě skřípající): „bez vůle boží ani vlas z hlavy nespadne“. To je prorocká aplikace Hospodinovy jednosti a jedinečnosti, která nepřipouští, že by se něco mohlo dít proti jeho vůli. A pak je v tom předpoklad, že to není krok nenávidný ani likvidační, má to člověka něco naučit, k něčemu přivést, v něčem zdokonalit. A přijmout to jako boží vůli nijak neznamená, že si tu střechu nespraví a studnu nevyčistí; s tou kobylou se moc dělat nedá. To, že tomu nerozumím, to mně „ošetřuje“ kousek z programu svatého Augustýna: Si comprehendis, non est Deus. Když tomu rozumíš, tak v tom

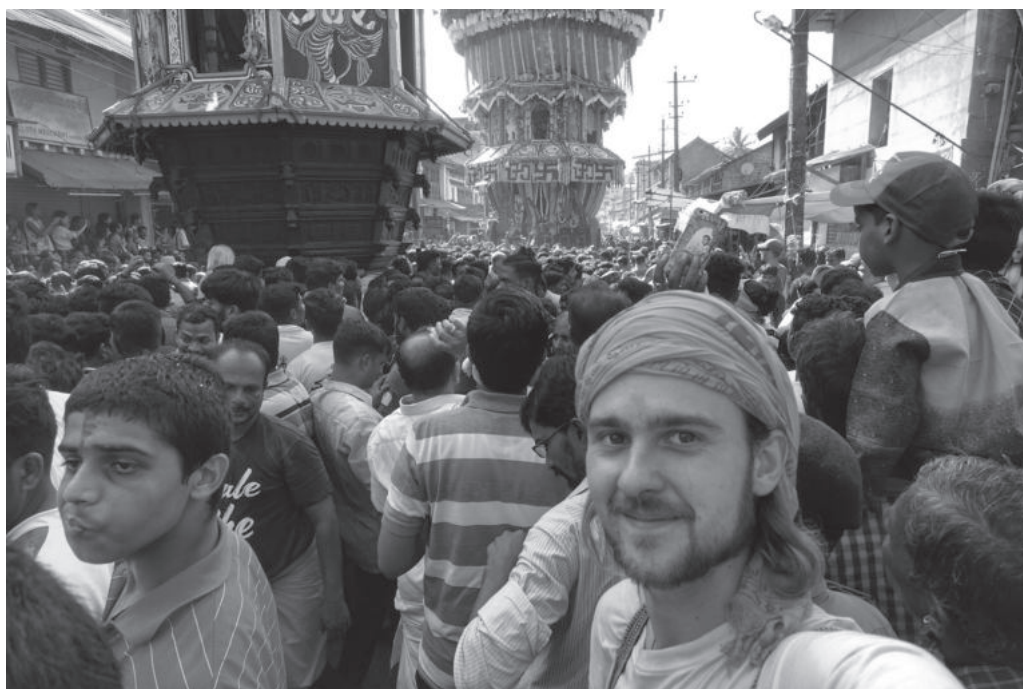
není Bůh. Ten koronavirus je pro naši záchranu a dobro. Možná se již člověk na světě (i já) moc roztahuje a mylně se domnívá, že on je tu ten pantáta. Je možná potřeba mu nějak naznačit, že není. To může být to „znamení proroka Jonáše“, o kterém je řeč v evangeliu. Hrdý (přesněji řečeno: sebestřednou pýchou nadutý) člověk samozřejmě nebude líbat ruku, která ho bije. To dá rozum. Já však za to Boha chválím a děkuji mu.

To mně na koronavirus odpověděl můj program, který je můj a nikomu ho nevnučuji. Skromně si jenom myslím, že je to alespoň tak trochu ten, který měl František Vavák, který měl biblický starozákonní Job a který měl i Ježíš jdoucí na Golgotu. Bože, smiluj se!

Jak přežít čtyři měsíce v indické karanténě

Sebastian Prax

Po dvou prvních cestách do Indie jsem dva roky snil o tom, že se do země slonů a potulných krav odstěhuji alespoň na dalších šest měsíců. Stalo se tomu však daleko dříve, než jsem očekával, a navíc jsem ani neměl na vybranou. Teď jsem tu, před dvěma měsíci začala v Indii karanténa a poslední letadlo do Evropy (které by mne převezlo i se psem) odletělo v druhé polovině března. Naštěstí zůstávám bdělý a stále se držím citátu, který napsal čínský mudrc a zakladatel taoismu Lao-c': „Dobrý cestovatel nemá žádné pevné plány a netrvá na svém návratu.“

Na festivalu Mahá Šivarátrí v Gokarně, ještě před začátkem celostátní karantény.
(Všechny fotografie Sebastian Prax.)

POVĚDOMÍ O KORONAVIRU SE ŠÍŘÍ DO JIŽNÍ ASIE

Na začátku února jsem přiletěl do Indie s plánem, který zněl naprosto jasně: „Nejprve si trochu odpočinu u pláže v Gokarně, zúčastním se čtyřicetidenního kurzu jógy v Majsúru, strávím dva týdny u velkého mistra v Přírodním ášramu krija jógy, navštívím severovýchodní oblast Himálaje a nakonec se vypravím stopem přes Barmu, Čínu, Mongolsko, Rusko až do Evropy.“

Tuhle cestu jsem plánoval asi na pět měsíců. Nic zvláštního.

Čtrnáctého března se udála první podivná věc. Když jsem nastupoval do autobusu v indickém státě Telangána, lidé si v reakci na to začali nasazovat roušky. Tehdy se mi to začalo zdát podezřelé. V Indii snad přece nebudou řešit žádná opatření, prolétlo mi hlavou.

V dalším městě se snažím přestoupit na spoj do Tiruvannamalai, ale prodavač jízdenek z au-

Svrázné indické pojetí roušky.

tobusu varovně volá: „Corona, corona!“ A odmítá mě vzít s sebou.

Devatenáctého března zjišťuji, že severní státy začínají postupně uzavírat své hranice a policisté na hranicích vytahují cizince z autobusů a nechávají je napospas místu, kde si nemohou sehnat ani ubytování. O den později dostávám informace z města Gokarna ve státě Karnátaka, že všechny hostely mají nyní zakázáno nadále ubytovávat turisty.

Můj bývalý spolubydlící z Gokarny, Max z Kachastánu, šestadvacetiletý jogín žijící v hluboké duchovní praxi hathajógy, celou situaci bere jako výzvu a posílá mi příběh o tom, jak začíná realizovat svůj asketický život v jeskyni.

Většina ostatních turistů buď na poslední chvíli odlétá domů, anebo se přesouvá do státu Goa, kde dochází k podobné situaci o týden později – šestadvacátého března. V oblasti Goa ale začíná být problém s nedostatkem jídla, nikoli s ubytováním. Cizinecké ambasády proto začínají zřizovat evakuační lety domů.

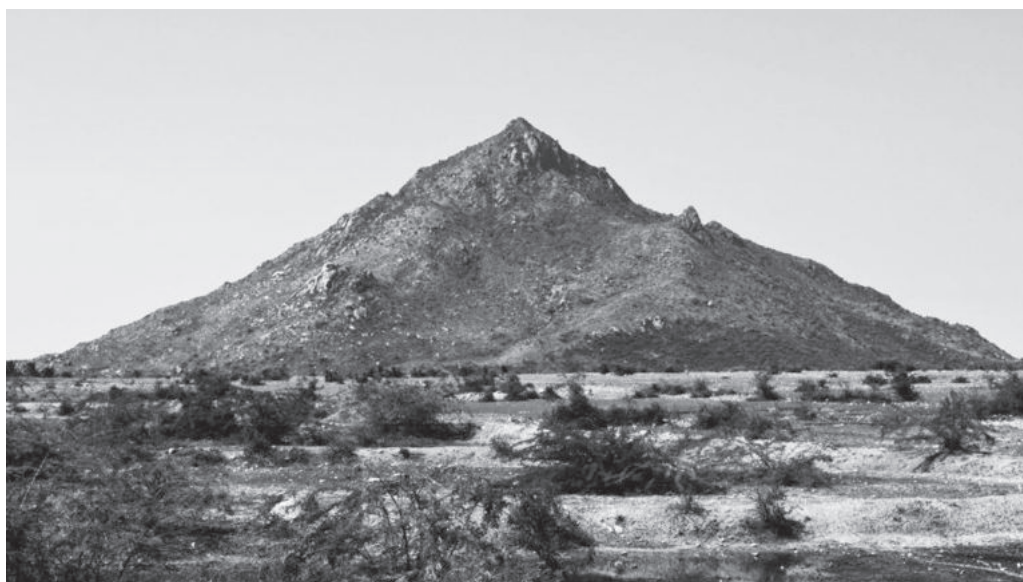
Dvacátého března mám narozeniny. Oslavuji je klidně, výstupem na jedno z nejposvátnějších míst Indie. Při východu slunce vyšplhám na horu Arunáčala. Toho samého dne Světová zdravotnická organizace (WHO) zveřejňuje zprávu o tom, že příští epidemie koronaviru proběhne v Indii. Ve skutečnosti to byl jediný dárek, který jsem dostal.

Američané předpokládají, že v neoptimističtějších případech epidemie v Indii propukne do tří týdnů a způsobí nakažení 300 milionů lidí, z čehož 48 milionů bude potřebovat hospitalizaci.

Dále tvrdí, že důvodem absurdně nízkého počtu případů nákazy ke dni 20. března (178 nakažených) může být i fakt, že Indie své obyvatele téměř vůbec netestuje. Indická vláda zřejmě nemá dostatek prostředků k tomu, aby zavedla rozsáhlé testování obyvatel, a jedinou možností, již v rukou drží, je zakázat volný pohyb na ulicích.

Čas, který jsem získal díky karanténě, jsem využil k meditaci a sebepoznání.

Arunáčala, posvátná hora jižní Indie.

Začínalo mi být jasné, že bych si měl co nejrychleji sbalit své kufry a vypravit se do Himálaje. Začal jsem hrát hru: „Škatulata, hejbejte se.“

NEČEKANÉ UZAVŘENÍ

V neděli dvacátého druhého března se chystám sbalit si své věci a vyrážet na sever. Namísto toho se na nádraží v Tiruvannamalai dozvím, že všechna vlaková (i autobusová) spojení byla pozastavena na jeden den. Další vlak do Himálaje pojede až ve středu.

Indický premiér Naréndra Módí však v pondělí 23. března vyhláší celoplošné uzavření Indie, nejprve na devět dní. Od té chvíle nesmí nikdo odletět, a ani do země přiletět. A dokonce je zrušena i všechna vnitrostátní doprava.

Zákaz vycházení začíná platit téhož dne, s výjimkou – za účelem opatření jídla. A celá Indie se ze dne na den dozvídá, že dalšího dne musejí všichni obyvatelé zavřít své stánky (pokud nějaké mají) a zůstat sedět doma (pokud mají kde).

Potíž nastává v tom, že někteří Indové žijí zcela odkázáni na pouliční život anebo ve slumech, jsou závislí na každodenní práci anebo nebydlí na místě, kde zrovna pracují, a protože veřejné vlaky naráz zastavily veškerý svůj provoz, zástupy pracovníků (například z Nového

Dillí) se vydaly na dlouhou pěší cestu domů, někdy i stovky kilometrů pěšky. Většina z nich nemá našetřené vůbec žádné úspory. Podobně jsou na tom i stánkaři s ovocem, prodavači šťáv z cukrové třtiny anebo opraváři bot, kteří na ulici při běžných podmínkách vydělají maximálně sto korun denně.

Stanice BBC k tomu zveřejňuje aktuální titulky článku s názorem, že nejchudší obyvatelé Indie tvrdí: „Hladomor nás zničí dříve nežli koronavirus“ a obyvatelé kritizují unáhlené rozhodnutí premiéra. Uprostřed této situace se v Indii objevuje spousta lidí, kteří nemají téměř žádné jídlo, peníze, práci, a zároveň ani sociální podporu.

V BOHATŠÍCH STÁTECH INDIE SE SITUACE LIŠÍ

Zatímco v nejchudších slumech hlavního města Dillí může být situace kritická, na předměstí Tiruvannamalai v nejjižnějším státě Tamilnádu všichni zůstávají doma. Hlavní tržiště města s populací čtyři sta tisíc obyvatel je částečně otevřené pouze od osmi do jedenácti hodin dopoledne a lidé, kteří žijí na ulici, se mohou každý den jít najíst do ášramu Ramana Mahárišiho, kde se podává vegetariánské jídlo zdarma.

Āśram Śrī Ramany Mahāriṣiho ve městě Tiruvannamalai, stát Tamilnádu.

Na ulicích zůstávají jenom policisté, kteří korigují počet otevřených stánků, a někteří Indové jsou čas od času za bezdůvodné vycházení do ulic trestáni ranami holí nebo „klikováním“ na silnici.

Tamilský Sadhguru Jagadish Vasudev k tomu na svém Twitteru zveřejňuje příspěvek: „Jsou chvíle, kdy se nečinnost stává významnější než akce. Indie prošla v minulosti mnoha nebezpečnými situacemi... například záchvaty malárie a nedávno horečky dengue. Tehdy jsme přijali opatření k vyhubení komárů.“

„Nový virus však přenáší lidé...“ A Sadhguru proto nabádá k tomu, aby lidé zůstali doma a praktikovali namísto práce meditaci nebo jógu. „Je na čase zavřít oči a sedět,“ zakončuje Sadhguru svůj příspěvek. Pro lidi bez domova se však tato možnost vyplní jen tehdy, pokud nedobrovolně netrpí hladem.

TICHO PŘED BOUŘÍ

Zůstávám překvapen tím, jak obyvatelé města Tiruvannamalai dodržují pravidla karantény. Z domů vycházejí maximálně jednou denně na tržiště, pečlivě si dezinfikují ruce a nosí přitom

všelijaké šátky, které na první pohled mohou připomínat americký western.

„Začíná válka,“ prolétne mi hlavou, když se nyní procházím v liduprázdných ulicích města pod horou Arunáčala. Celá Indie ze dne na den omezila přesun obyvatel na minimum (především z města do města se vůbec není možné dostat). Lidskému kontaktu však nikdy plně nezamezí.

Šestadvacátého března mi ambasáda v Dillí (podobně jako dalším českým turistům) nabízí repatriační let z města Čenaj. To ale nemohu přijmout, neboť mám s sebou malého psa, kterého evakuačním letadlem do Evropy vzít nemohu (podle pravidel EU).

Ve středu 1. dubna, deset dní od zavedení přísných opatření, ministerstvo zdravotnictví v Indii eviduje pouze 1 637 případů nákazy novým koronavirem. Opatření ale zůstávají i nadále velice přísná. Apokalyptická prognóza amerických vědců se tak zřejmě nekoná, anebo o ní prostě nevíme. Celá koronavirová epidemie v Indii si proto svou nejvyšší daň neustále vybírá na lidech, kteří právě teď nemají co jíst.

Obyvatelé Indie se v karanténě snažili přežít, jak jen mohli.

SITUACE POD HOROU SE NEMĚNÍ

O měsíc a půl později... Ve středu dvacátého května se nacházím stále na tom samém místě, kam jsem před dvěma měsíci dorazil v domnění, že tu strávím pouhé čtyři dny. Počet pozitivních případů se v Indii zvýšil na sto tisíc a vyhlídky na přesun domů nebo do jiného státu zůstávají zcela mizivé. Většina obchodů je již otevřených,

v rámci města jezdí Indové na motorkách, jako kdyby se nic nedělo, a ulice se zaplňují lidmi. Většina mých přátel již odletěla domů repatričními lety, ale vlaky se rozjedou nejdříve na začátku července. Jediné, co mi zbývá, je každý den meditovat a věnovat se činnosti, pro kterou jsem si ve svém životě dosud nacházel jen pramálo času, tj. dopisování románu, zapisová-

Opravář obuvi na indické ulici.

ní esejí a citátů, pravidelnému cvičení, ukotvení plné pozornosti na esenciální koloběh nádechu a výdechu, hlubokému dýchání a rozvíjení jógových pozic (ásán).

Zároveň mi připadá paradoxní, že jsem zůstal v karanténě zrovna tady, na úpatí posvátné hory Arunáčaly. Arunáčala je snad nejposvátnějším kopcem hinduistů a legenda praví, že v její blízkosti může dlouhodobě vydržet jenom ten, kdo je s ní spojen příběhem z minulého života.

Říká se, že tato hora je samotným Šivou (jedním ze tří nejvyšších bohů) i mytologickým a duchovním střediskem, ležícím na ose světa (axis mundi). Při pouhém pohledu či pomyšlení na tuto posvátnou horu se člověk může milovými kroky přiblížit k dosažení opravdového přínosu učení védanty: vlastní seberealizace a ztotožnění s nehlubším pocitem boží přítomnosti, který hinduisté nazývají „samádhi“.

Arunáčala svým tvarem také připomíná symbol mužského přirození (tzv. lingam), i proto je uctívána jako hora nejmocnější síly. „Aruna“ znamená „úsvit“ a „čala“ znamená „zastavit se“. Na tomto místě se totiž zastavila neustále proměnlivá energie materiálního světa (Šakti) a dala tím vzniknout vědomí jednoty a tvůrčího principu (Šiva), který se schovává za tím, co je viditelné. Třeba za osou světa.

NA CESTĚ DO AUROVILLE

Dvacátého pátého května se na železnicích objevují první vlaky, které budou minimálně do konce června sloužit pro přepravu lidí ve směru jejich trvalého bydliště. Turistům je umožněn pouze letecký návrat do jejich vlasti speciálními lety.

Devátého června, po třech měsících života o převážné samotě a odříkání veškerých životních potěšení (kromě meditace) prvně opouštím hranice města Tiruvannamalai na motorce Hero Honda. Se svým půlročním štěnětem v batochu, karimatkou i všemi cennými věcmi.

S velikou radostí mám namířeno do sto dvacet kilometrů vzdáleného Auroville, „města budoucnosti“, kde se má odehrát začátek mé cesty domů se psem v kufru. Rozhodl jsem se pořídit si auto. Chci vyrazit do Evropy po silnici. To bude šílený plán. A uklidňuje mě jenom

Cesta na motorce s pejskem na zádech.

pomyšlení na to, že šílená doba si žádá šílené nápady.

Na začátku června Indie povolila, abychom se mohli začít pohybovat v rámci našeho okresu. První restaurace se skoro po třech měsících otevřely do běžného režimu. A ulice již vypadaly jako na začátku března. Naše dobrodružství trvá čtyři a půl měsíce od příletu do Bombaje.

Indická vláda si pro svou zemi za tuto karanténu (a hlavně za její první tři týdny) vysloužila přezdívku „země s nejstriktnějším lockdownem“.

Brzy mi dochází, že s rozvolněním restrikcí se situace v Indii začne znovu komplikovat. Počet nakažených se od začátku června jen rapidně zvyšuje a Indie se stává čtvrtou nejvíce postiženou zemí na světě (nikoli však na počet obyvatel). Devatenáctého června indická vláda přistoupí k opětovnému zavedení přísných restrikcí a pohyb mezi městy se v příštích týdnech opět stane nemožným.

Den před tím se bezpečně vrátím do Tiruvannamalai, kde pokračuji ve svém studiu, psaní a jogínské praxi. Připadá mi tak ironické, že jsem již podruhé zůstal „uvězněn“ na úpatí hory mystiků – Arunáčaly. Zároveň jsem smířen s tím, že se i přes všechn svůj optimismus v příštích měsících po silnici do Evropy autem nedostanu, ačkoli auto mám již koupené. Nezbývá mi nic jiného než čekat. Naštěstí alespoň od Lao-c'a vím, že „dobrý cestovatel nemá žádné pevné plány, a netrvá na svém návratu“, a to mě uklidňuje.

DODATEK

O rok později sedím na verandě našeho domu v Náchodě, vzpomínám na momenty velikých změn a zapisuji tyto řádky. Do Evropy jsem po čtyřech měsících indického lockdownu doletěl 17. července 2020 jedním z posledních repatričních letů.

Viktor, můj jediný spolubydlící na hostelu v Tiruvannamalai, posledního června odlétal do Ruska a štěně indického psa vzal s sebou, abych já mohl odletět domů. Od té doby jsme se neviděli.

Jogínská praxe mi vydržela dlouho po návratu. Život v mírné askezi v lesích České republiky, studium soběstačnosti na farmách, praktické ukotvení dechových cvičení do života i pozná-

vání nových komunitních center se stává denní realitou mého života (při vzpomínce na to, jak indiští sadhuové sedí na úpatí hory Arunáčaly a rozjímají o smyslu lidské existence) s vědomím toho, že v životě je možné dokázat opravdu cokoli.

Za celých patnáct měsíců koronaviru v Indii důsledkem virové nákazy zemřelo přibližně půl miliónu lidí. Po dobu běžného roku zpravidla opustí indický svět deset miliónů duší. Narodí se kolem dvaceti pěti miliónů. To nevypadá nijak výjimečně. Ačkoli – můžeme se jen domádat, jakým způsobem by se situace změnila, kdyby opatření nebyla tak přísná. A možná si připustit, že toto náhlé zastavení proměnlivosti materiálního světa mělo pro všechny obyvatele i spoustu pozitivních vlivů.

„Dobrý cestovatel nemá žádné pevné plány a netrvá na svém návratu.“

Dopady koronaviru na naši společnost

Antonín Dolák

Koronavirus naši společnost změnil. Že jde o změny poměrně velké, to je jasné už nyní, jestli však budou tyto změny středně velké, velmi velké nebo extrémně velké, to ještě nelze s jistotou říci. Můžeme jen vyloučit možnost, že jde o změny malé či dokonce neznatelné. Proto můžeme směle tvrdit, že naše společnost bude po této pandemii jiná. V čem a proč jiná? Na to se tu pokusím odpovědět, musím však poukázat na četná selhání, ke kterým došlo.

Antonín Dolák v respirátoru.
(Fotografie Antonín Dolák.)

Je tomu totiž tak, že krize (nejen na společenské, ale i na individuální úrovni) je jakousi zatěžkávací zkouškou, jež ukazuje slabiny daného systému, může katalyzovat a akcelarovat změny, konflikty a rozpory v něm už latentně přítomné nebo počínající. Krize tak může skončit vleklou stagnací, degradací, regresí až kolapsem, ale také může být šancí k pozitivní změně, růstu a progresu. Co z toho se stalo? Patrně obojí.

SELHÁNÍ VLÁDNÍ

Pandemie prověřila kvality systému, ve kterém žijeme. Zjistili jsme, že systém nebyl připravený, vznikla celá řada chyb. Nejvíce chyb vzniklo přímo na úrovni české vlády, konkrétně nesou největší odpovědnost v té době velmi mocný premiér Babiš a vedoucí pracovníci ministerstva zdravotnictví. Česká vláda reagovala zpočátku dobře, následně však přestala věřit vědě

a expertům a vydávala nařízení dosti svévolně. Opatření přicházela pozdě a byla spíše mírná, kvůli tomu musela být potom delší a ve svých důsledcích bolestivější a ekonomicky víc devastující.

Odpovědnost vlády je velká, její chyby přinesly zbytečné ztráty životů, pozůstalé a dlouhodobě poškozená zdraví těch, kdo onemocněli a přežili.

Vláda v eskalaci krize během února tohoto roku neposlouchala odborníky (Iniciativu Sníh), namísto toho se zaměřovala jen na krátkodobé zisky velkého průmyslu. Zde je vidět vliv velkého byznysu na vládu, která hájila spíše krátkodobé zájmy velkopodnikatelů než zdravotní zájmy běžných občanů.

Lidé tedy zjistili, že vládě nelze plně důvěřovat, že může poměrně často a opakovaně chybovat. Anarchie a sociální anomie však nevznikly, lidé zůstali relativně poslušnými občany, byť opatření skrytě obcházelí a obchází. Příliš dlouhá opatření všechny vyčerpávají, mnozí je nedodržují (respirátor pod nosem).

Také Evropská unie nezareagovala moc rychle, rozhodnutí pak zůstala na lokálních vládách. Pokud by EU postupovala jednotně, mohlo se zřejmě ušetřit hodně životů (tedy pokud by EU jako celek následovala například postupy Německa). Unie však na to neměla kompetence: není bohužel zatím federací, ale jen shlukem dosti autonomních států.

Tehdy lidé zjistili, že se české vládě často nedá věřit, má však poměrně velké kompetence, které Brusel koriguje jen velmi málo.

V únoru roku 2021, kdy odborníci, například z již zmiňované Iniciativy Sníh, radili vyhlásit

Lidé zůstali relativně poslušnými občany, byť opatření skrytě obcházelí a obchází.
(Foto © Shutterstock.com.)

lockdown podniků na dva až pět týdnů, premiér Babiš a vláda poslouchali spíše svaz průmyslníků a obecně zájmy velkého kapitálu, velkého průmyslu a velkého byznysu či obchodu. Krátkodobě by totiž tyto segmenty ekonomiky zavřením svých závodů a továren utrpěly nejvíce.

Dlouhodobě však to, že nebyly podniky uzavřeny, způsobilo mnohem více ekonomických i zdravotních škod a velké množství ztrát na životech. Nehledělo se ani na utrpení zdravotníků, kteří byli zcela zahlceni prací. To nás vede k otázce, nakolik je vláda v kapitalismu jen loutkou oligarchů a nakolik skutečně pomáhá všem lidem.

V kapitalismu obecně mají moc zejména ti, kdo mají kapitál, peníze, tedy oligarchové, a demokracie se postupně mění v oligarchii, kdy je stále méně snadné a stále nebezpečnější oligarchy vůbec kritizovat, a to i v médiích, jak ukázala na Slovensku třeba kauza vraždy novináře Kuciaka.

SELHÁNÍ MEDIÁLNÍ

Podle Jana Kulveita byla tato krize také krizí epistemologickou, tedy poznávací. Na tom se značně podílela média, protože kvůli vyváženosti dávala prostor pavědcům, šarlatánům nebo expertům, kteří však nejsou experty v dané oblasti (zubař Šmucler).

Nedává však smysl dávat prostor oběma táborům, pokud jeden z nich je mimo vědecké nebo obecně racionální poznání: s nadsázkou se mluví o vyváženosti jako o časovém prostoru „pět minut pro Žida a pět minut pro Hitlera“, což samozřejmě není správný postup, protože víme, že Hitler byl pomýlený.

Média však dávala hodně místa kontroverzním lidem také (a hlavně) z jiného důvodu: kvůli zisku. Pro komerční úspěch opakovaně publikovala rozhovory s lidmi, kteří říkali nesmysly a dezinformace. Tím média zvyšovala svou návštěvnost a následně mohla zvýšit i cenu za zveřejňovanou inzerci.

Média (i velká a seriózní média) kvůli své ziskuchtivosti zapomněla na svou etickou a společenskou odpovědnost a to ve svých důsledcích vedlo k horšímu průběhu pandemie a mnoha lidským ztrátám. Jelikož média dávala hojný prostor i pomýlenému táboru, lidé byli zmatení, nevyznali se v situaci, pravda byla relativizována nepravdou, každý si našel obhajobu pro jakýkoliv svůj názor, byť sebevíc scestný.

Média tím, že poskytovala prostor širitelům dezinformací, a dělala to i velká a tzv. seriózní média, hojně to dělal například týdeník Reflex (naproti tomu týdeník Respekt zůstal v této věci na straně seriózní vědy), tyto dezinformátory v očích svých diváků či čtenářů legitimizovala

Tato krize je také krizí epistemologickou, tedy poznávací. Na tom se značně podílela média. (Foto © Shutterstock.com.)

(úvahy typu „přece na tom musí něco být, když to otiskli v Reflexu!“). Navíc často média volila alarmistické a extrémní titulky vytrhující tu nejvíc katastrofickou větu rozhovoru z kontextu, volila tedy tzv. „clickbaity“.

Za přehnaný důraz na vyváženost (zde však mylnou, viz výše) u veřejnoprávních médií může jejich malé sebevědomí a strach z kritiky. Za ziskuchtivost médií může potom to, že žijeme v kapitalismu, kde média mají málo financí a musí spolu proto bojovat o přežití, často i takto negativně.

Lidé si tímto ověřili neobjektivnost mnoha médií a ztratili už tak malou důvěru v média a novináře.

Není tomu tak, že by lidé dostávali málo informací jako v dřívějších krizích, problém byl spíše v zaplevelenosti těchto informací: dat bylo mnoho, lidé jimi byli přesyceni a zahlcení, neměli už sílu, energii ani chuť se v nich zkoušet zorientovat a oddělovat zrna od plev, tedy pravdivé informace od dezinformací.

Problematické bylo a je také to, že média za toto nedobré chování v době tak rozsáhlé globální krize skoro nikdo nekritizoval.

„Hlídacím psem“ demokracie samé i jiných věcí jsou v demokracii právě média, jenomže novináři se obvykle navzájem nekritizují, skoro všechny větší redakce sídlí prakticky výlučně v Praze, novináři pracovní migrují z redakce do redakce, střídají veřejnoprávní a soukromá

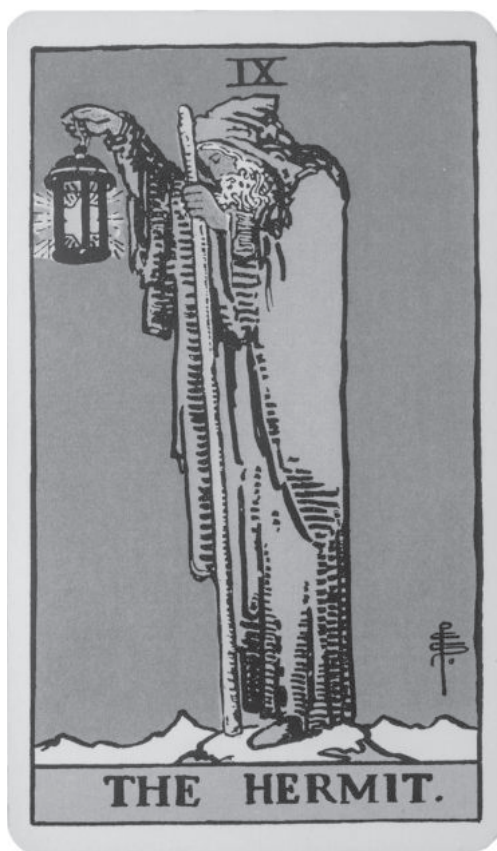
komerční média, není pro ně tedy výhodné kritizovat jiné novináře, může se totiž snadno stát, že budou z dané redakce propuštěni a budou muset usilovat o práci právě v redakci, kterou by předtím kritizovali: raději ji tedy nekritizují.

Mezi novináři funguje navíc jakási stavovská loajalita, což má za následek to, že novináři mohou bez obav z kritiky psát a zveřejňovat mnohdy velmi pokroucené informace.

SELHÁNÍ INFORMAČNÍ NA INTERNETU

Lidé začali konzumovat a šířit dezinformace o koronaviru, a to zejména na internetu. Velké technologické firmy proti tomu postupně zasahovaly, často však laxně a málo, jindy naopak chybně a přehnaně tvrdě mazaly i věci nevinné nebo téměř nevinné. Určitě šlo o jistou formu cenzury a omezování svobody projevu, jenomže svoboda není poslední a jedinou hodnotou: svoboda projevu by rozhodně neměla poškozovat zdraví a životy lidí. Šířeji diskutovaná byla kauza, kdy YouTube smazal video Milana Calábka s Jaroslavem Duškem, v němž se šířily o koronaviru dezinformace, které dávaly chybné nebo neprověřené rady, jak onemocnění léčit (v tom oba pánové pokračovali a pokračují doted), Dušek pak dokonce koronavirus bagatelizoval a zlehčoval.

Mnozí šíření dezinformací hájí s tím, že jde o svobodu projevu v naší svobodné, demokratické a liberální společnosti. Jenže si neuvědo-

Skrze samotu jsme si všichni částečně vyzkoušeli mnišský či poustevnický život.

(Foto © Shutterstock.com.)

mují, že dezinformace mohou doslova zabíjet (a to tisíce lidí i víc), navíc mnozí lidé mají nižší intelekt, horší kritické myšlení, jsou ve stresu, což jim podle výzkumů myšlení dále zhoršuje, mají méně kvalitní vzdělání atd. Mnozí jsou tedy mnohem náchylnější uvěřit dezinformacím než jiní lidé. Liberálové si mnohdy myslí, že jedinci jsou svobodní a odpovědní sami za sebe, tím však ignorují celé sociologické bádání, které v mnoha výzkumech ukazuje velký vliv sociálního prostředí na myšlení, rozhodování i jednání jedinců.

Navíc v době psychického i fyzického oslabení lidem klesá schopnost kriticky a věcně správně posoudit informace, dlouhodobý chronický stres na nějakou dobu dokonce snižuje intelekt. Přitom víme, že v době koronavirové krize bylo psychicky i fyzicky oslabeno mnoho lidí a mno-

ho lidí bylo vystaveno dlouhodobému chronickému stresu. Za těchto podmínek pak bylo pro mnohé z nich velmi obtížné skutečně vyhodnotit pravdivost informací, navíc ani nechtěli, a to z mnoha důvodů: nošení respirátoru je obtěžovalo, někdy bylo přímo ohroženo jejich podnikání (mnoho kaváren zaniklo) atd.

ZMĚNY EKONOMICKÉ A NEJISTOTA

Koronavirus nás bezpochyby oslabil ekonomicky, větší dopady (nezaměstnanost) ještě mohou přijít, mnohé (inflace) už přicházejí. S tím dále poroste nejistota, což byl dominantní pocit i během koronaviru: lidé se báli, nevěděli, co přijde, zažívali rychlé a chaotické změny (např. v podobě chaotických vládních opatření), prožívali mnohdy pocity opravdu vleklé nejistoty.

Tyto ekonomické změny postihují nejvíce nízkopříjmové domácnosti, které si nemohou vytvořit větší finanční rezervy, proto jsou vystaveny ještě větší míře chronického stresu a nejistoty.

ZMĚNA JAKO TAKOVÁ

Můžeme jistě říci, že velká událost pandemie, která byla intenzivní i dlouhá, a navíc ještě neskončila, přinesla větší změnu společnosti, jež se dělí na mnohé dílčí změny. Tyto jednotlivé změny (a jejich dopady) spolu navzájem ještě interagují. Ani nevíme, o jaké všechny změny vlastně jde, víme však, že v podobné situaci rozličné a mnohdy nepředvídatelné změny zákonitě přicházejí, musíme je tedy zkusit najít, identifikovat a adaptovat se na ně: řečeno s Václavem Cílkem, měla by vzrůst naše resilience, tedy schopnost pružně odolávat těmto změnám a vyrovnávat se s nimi.

KRIZE PROVĚŘUJE NÁS SAMOTNÉ A NAŠE VZTAHY

Koronavirová krize neotestovala jen slabá místa společnosti a nenastartovala pouze nutné změny v ní samotné, ale totéž udělala v nás a v našich vztazích. V koronavirové době rostly pocity samoty, osamění, deprese a úzkosti, strachy z budoucnosti, ale také domácí násilí, partnerské konflikty a hádky. Mnohé vztahy

to nevydržely, lidé si však také mohli naopak v samotě uvědomit, jak jsou pro ně vztahy důležité.

Můžeme nad rozpadlými vztahy uvažovat tak, že krize jen urychlila jejich rozpad. Bez ní by však možná mohly vydržet: partneři spolu například byli v karanténě pořád v malém bytě, ale kdyby tomu tak nebylo, mohl by jejich vztah přežít třeba několik dalších let. Koronavirus tedy přinesl rozsáhlé změny i do našich individuálních životů.

POUČENÍ PLYNOUCÍ Z KORONAVIROVÉ KRIZE PRO NAŠE ŽIVOTY

Krize nás naučila trpělivěji pracovat se samotou, zákonitě jsme museli být více sami, museli jsme omezit svoje sociální kontakty. Lidé zjistili, že tolik nepotřebují různé akce a větší setkání, proto ani dnes není v restauracích, hospodách a na různých akcích tak velký počet lidí jako před koronakrizí: lidé si zkrátka zvykli na poněkud osamělejší život (o samotě nebo mezi blízkými).

Krize nám tedy ukázala, že samota je podstatnou částí našich životů, dále nás navedla na důležitost blízkých vztahů: naši blízcí byli často jedinými lidmi, které jsme po dobu několika měsíců viděli. Ukázala tedy naši lidskou podstatu zřetelněji: musíme být často sami a jsme odkázáni na své nejbližší, na nichž jsme do jisté míry emocionálně závislí. Tato poznání nás mohla vést k tomu, že si blízkých víc vážíme. Autorovi tohoto článku naopak krize přinesla poznání, že se mezilidské vztahy přeceňují a člověk může po několik měsíců žít šťastně zcela sám.

PRÁCE SE SEBOU A VZTAHY

Koronavirus nás všechny vystavil otřesu: předtím jsme mohli volně chodit na různé akce, často se stýkat s kýmkoliv. Najednou jsme byli vystaveni jen sobě samým a našim nejbližším. Mohlo to přinést pocity nudy, prázdnoty, ale byla to i šance k budování větší vnitřní svobody a nezávislosti. Naše vnější svoboda cestovat a volně se s kýmkoliv stýkat byla sice z nutných důvodů omezena, mohli jsme si však o to víc budovat svobodu vnitřní.

Společnost toho využila spíše málo, mnohdy raději konzumovala a šířila dezinformace o koronaviru na internetu. Někteří toho využili víc. Každopádně jsme se však všichni museli přizpůsobit velkým změnám a zjistili jsme o sobě, že potřebujeme být s druhými, že jsme „sociální opice“. Naučili jsme se však také životu o samotě a to, že nepotřebujeme ke svému štěstí kontakt s až tak velkým množstvím lidí. Toto sebepoznání s námi zůstane, i když jen zčásti a spíše podprahově.

KONFLIKTY SE SEBOU A S DRUHÝMI

Dlouhý lockdown či karanténa přinesly dva druhy konfliktů: samotou, kdy člověk nedokázal vydržet jen sám se sebou, s minimem sociálních interakcí a vztahů, a hádky, kdy měl tzv. „ponorku“ a nemohl vydržet stále s těmi stejnými „druhými“, s blízkými partnery a dalšími rodinnými příslušníky.

Skrze samotou jsme si všichni částečně vyzkoušeli mnišský či poustevnický život, museli jsme se vyrovnávat s pocity prázdnoty, marnosti, osamělosti, nudy a bezútěšného smutku.

Zároveň jsme v sobě mohli nacházet vlastní vnitřní zdroje svobody a autonomie, postupně se uvolňovat od závislosti na vztazích a dojít k poznání, že vztahy sice jsou relativně důležité, ale nemusí tvořit středobod našeho života a nemusíme se definovat jen skrze ně samotné.

Mohli jsme zjistit, že vztahy se mnohdy přeceňují a to, co bývá vydáváno za lásku, je jen citová závislost a sobecké využívání jednoho druhým a druhého prvním. Mohli jsme odhalit vlastní závislost na přítomnosti druhých a postupně se od ní osvobozovat. Najednou jsme odhalili, že můžeme být šťastnými i zcela samotní a doma, že máme vlastní soukromé kratochvíle, třeba zaprášenou kytaru ve skříni nebo spousty duchovní buddhistické literatury v knihovničce.

Začala se ještě více rozvíjet digitální audiovizuální komunikace a zjistili jsme, že je sice nudnější a plošší než komunikace osobní, ale zase je mnohem rychlejší, efektivnější a pohodlnější: pracovní schůzku lze vést v saku a nevypraných slipech současně.

„Koronavirová krize neotestovala jen slabá místa společnosti a nenastartovala pouze nutné změny v ní samotné, ale totéž udělala v nás a v našich vztazích.“
(Foto © Shutterstock.com.)

Také jsme našli velké množství audiovizuální, video a YouTube zábavy i edukativních přednášek, hodně seriálů na Netflixu, a poznali jsme, že audiovizuálního materiálu je skutečně hodně, a když se vhodně vybere, může být i naplňující.

Zjistili jsme, že ke svému štěstí a životní spokojenosti druhé lidi nutně nepotřebujeme, a začali jsme si budovat vlastní vnitřní zdroje síly, vlastní autonomii, soběstačnost, nezávislost a neochvějnost.

KONFLIKTY S DRUHÝMI

Jak už bylo výše nastíněno, dalším druhem konfliktů, kromě konfliktu se sebou, byl konflikt způsobený tzv. „ponorkou“, kdy stejně jako na ponorce nemůžeme snést lidi, se kterými musíme být neustále nebo přinejmenším mnohem častěji než dříve a než bychom si přáli, navíc ve stísněném prostoru svého často malého bytu. I když zde jsme nemuseli být s cizími kolegy, ale jen s těmi nejbližšími, přesto v domácnostech, rodinách, městských bytech i vesnických domech vzrostlo domácí násilí, zvýšil se počet domácích hádek a konfliktů, pravděpodobně i počet rozhodů.

Krize i zde sloužila jako katalyzátor a akcelérátor změn, zvýraznila a zvětšila slabá místa našich vztahů, byla jejich opravdovou zatěžkávací zkouškou.

Mohli jsme tak ale i sami pro sebe pravdivěji a upřímněji poznat, nakolik jsou naše vztahy

pevné, nebo spíše často velmi křehké, proč v nich setrváváme a jestli to máme dělat i nadále, nebo je spíše lepší být nějaký čas nebo i trvale sami (což, jak jsme v lockdownu zjistili, také není nic hrozného, naopak to mnohdy může být požehnáním klidu a pokoje samotáře, který nemusí nikam spěchat ani se neustále domlouvat na dalších a dalších srazech, které jsou setrvale měněny, rušeny a pak zase obnovovány).

Ostatně rozpad vztahu nemusí být tragédií, ale také vysvobozením. To, že jsme byli nuceně vystaveni dlouhé přítomnosti našich blízkých, nejbližších přátel, partnerů nebo rodiny, nám přesněji ukázalo, jaký vztah k nim máme, proč jsme s nimi tak často a zda to má dlouhodobý smysl. Mnozí zjistili, že je lepší být sám, než se trápit ve vleklém patologickém vztahu s nějakou toxickou osobou, ať už toxicky maskulinní nebo toxicky feminní.

KORONAVIROVÝ LOCKDOWN JAKO ANTROPOLOGICKÁ STUDIE ESENCE ČLOVĚKA

Covidová karanténa nám ukázala, jakou podstatu má člověk obecně i my sami. Člověk je sice evolučně nastavený jako sociální zvíře žijící v hierarchizovaných kmenech, ale současně je velmi flexibilní: zejména muži v evoluční minulosti dlouhý čas pobývali sami jako osamělí lovci například někde ve studených rozsáhlých pláních nebo tundrách a museli si vystačit zcela samotní. Nyní se nám tento evoluční atavis-

Antonín Dolák se věnuje současné filozofii, etice, analytické filozofii a politické filozofii. (Fotografie Antonín Dolák.)

mus hodil. Muži a někdy i ženy pobývali dlouhý čas sami také kvůli svému duchovnímu růstu a transformaci jako poustevníci, šamani nebo svaté ženy.

Zjistili jsme, že sice velmi potřebujeme druhé lidi a jsme na nich závislí a odkázaní na interakce s nimi, ale současně si poměrně rychle zvykáme na samotu. Ještě rychleji si pak zvykáme na digitální sociální komunikaci.

DIGITÁLNÍ SOCIÁLNÍ KOMUNIKACE JAKO NOVÁ A UŽ TĚMĚŘ PLNOHODNOTNÁ FORMA SOCIÁLNÍ KOMUNIKACE

Koronavirová doba urychlila přechod sociální komunikace a sociálních interakcí na síť, do digitálního či virtuálního prostoru. Pro mladé lidi a teenagery to bylo velmi snadné: už se i seznámují skoro výlučně na internetu, během internetové komunikace prožívají stejné a stejně intenzivní sociální emoce, jaké starší generace zažije pouze při reálných sociálních interakcích ve fyzickém světě. Ale i starší generace mnohdy hodiny a hodiny diskutují nebo někdy bohužel jen útočně píšou ve facebookových skupinách a v komentářích k různým příspěvkům známějších osobností na Facebooku.

KORONAVIROVÁ DOBA JAKO MOŽNOST TRANSFORMACE

Hodně volného času v době koronavirové nám nabízelo mnoho možností k vlastní transforma-

ci směrem, který systematicky ukázal buddhismus a jeho meditace.

Většinu tohoto času mnozí z nás nevyužili dostatečně vhodně, velmi často jsme hodně času zcela promarnili, třeba jen sáhodlouhým vybíráním toho, který z netflixových seriálů máme sledovat.

Přesto v nás pozitivní stopy doby koronavirové zůstaly, všichni jsme se museli vyrovnat se strachem z nejistoty a nezabezpečení a s obavami z mnohem větších výkyvů a zvratů, než se dějí v běžném životě obvykle.

Museli jsme se tak všichni utkat s vlastním strachem, který lze změnit jednoduše poznáním toho, čím ve skutečnosti doopravdy je, tedy určitým nepříjemným tělesným pocitem, který je posilován sebestřednými myšlenkami na budoucnost, jejichž obsah je vždy značně zkreslený, a hlavně zveličený (prostě platí, že strach má velké oči). Nietzsche mluvil o tom, že strach nám lže, my mu však přesto máme tendenci přehnaně věřit. V karanténě jsme se mohli učit věřit mu alespoň o něco méně...

Autor je filozof, věnuje se současné filozofii, etice, analytické filozofii nebo politické filozofii. Napsal například knihu *Jáství a svobodná vůle* (2013) nebo knihu *Problém jáství* (2016). Věnuje se také umění, herectví a tzv. performance art; mnohé z jeho svobodné tvorby lze nalézt na jeho YouTube kanále: Antonín Dolák.

Unitářství všemi smysly

John Harley

„Bůh nechť je v mé hlavě a v mém chápání;
Bůh nechť je v mých očích a v mém pohledu;
Bůh nechť je v mých ústech a v mých slovech;
Bůh nechť je v mém srdci a v mém myšlení;
Bůh nechť je na mém konci a v mém odchodu.“

(*Kniha hodinek 1514*)

Jsme-li propojeni se svou duší a životní silou, pak nás Bůh a dobro mohou vést skrze naše smysly.
(Foto © Shutterstock.com.)

Toto je jeden z mých nejoblíbenějších chvalozpěvů – ve Velké Británii jej zpíváme na krásnou, uklidňující melodii, kterou složil Henry Walford Davies. Krásná jsou i slova téhle písně. V překladu ze středověké francouzštiny působí její verše nesmírně zklidňujícím a nadčasovým dojmem. Když jsem byl vyzván, abych napsal tento článek, téměř okamžitě jsem si na ni vzpomněl. Možná proto, že ji vnímám jako oslavu nalezení božského ve všech způsobech naší komunikace i v tajemství smrti. Ať už je Bůh cokoli či kdokoli, nacházíme ho v našich smyslech, v našem těle i v naší mysli. Jsme-li propojeni se svou duší a životní silou, která je středem všech věcí, pak nás Bůh a dobro mohou vést skrze naše smysly.

Někdy si kladu otázku, zda jsou unitáři ochotni prozkoumat plný potenciál naší svobodné víry – zda dostatečně využíváme možnost svobodně hledat moudrost a vedení ve všech směrech, ve všech vírách a kulturách? Naše duchovní shromáždění (rozhodně se to týká shromáždění ve Velké Británii) jsou možná až příliš důstojná a racionální a je v nich až příliš slov, jako by byly spíše intelektuálním cvičením. Reverend Andy Pakula napsal v knize nazvané

Srdcem a myslí 2 (With Heart and Mind 2) krátký text s názvem *Požehnané bláznovství (Blessed Foolishness)*. Z něho si dovoluji citovat následující pasáž: „Unitářům se snadno stane, že začnou vnímat svět až příliš rozumně. Příliš rychle si uvědomujeme, že je něco nemožné a neproveditelné. Příliš jasně jsme si vědomi toho, co všechno nedokážeme. Nehrozí nám pak ale, že ve snaze nabídnout rozumný a logický přístup ke spiritualitě a nenechat se příliš strhnout jakýmkoli náboženským zápalům vynecháme z našich bohoslužeb i naše smysly, tedy hmat, zrak, čich, sluch a chuť? Mnozí z nás vědí, že se v neděli nehodlají věnovat exaltovanému kázání, tančit v posvátném vytržení ani se oddávat levitaci. Co ale děláme místo toho? Nehrozí nám, že s vaničkou vylijeme i dítě? Kolik vašich smyslů bylo zapojeno při posledním unitářském shromáždění, kterého jste se zúčastnili?

Otázka k zamyšlení. Které aspekty bohoslužby si z dětství vybavujete jako příjemné a zvláštní? Odhaduji, že to budou části bohoslužeb, které zapojovaly i vaše smysly – vaše tělo, vaše ruce, vaše oči, vaše sny. Já si jako kluk pamatuji pouze ta duchovní shromáždění, která oslovila celou mou osobnost – nejen můj mozek. Vyba-

Vybavuji si bohaté a nádherné příběhy vyprávěné se silnými vizuálními podněty i to, jak jsem sbíral zeleninu a ovoce na slavnost sklizně.
(Foto © Shutterstock.com.)

vuji si bohaté a nádherné příběhy vyprávěné se silnými vizuálními podněty, to, jak jsem si šel pro požehnání od kněze a cítil dotek jeho ruky na temeni hlavy, i to, jak jsem sbíral zeleninu a ovoce na slavnost sklizně. (Jeden starý rodinný přítel nedávno zavzpomínal, že když mi bylo asi osm let, rozhodl jsem se při díkůvzdání za úrodu sníst všechny své hrozny ještě dříve, než jsem byl vyzván, abych je položil před oltář! Moje chuťové buňky mě zjevně přemohly.) Se vší vážností se však domnívám, že na duchovní shromáždění, které míří na naše emocionální a fyzické já, nebudou pozitivně reagovat pouze děti.

V době pandemie covidu byli mnozí z nás nuceni udržovat kontakt s ostatními a scházet

se ke shromážděním pouze prostřednictvím obrazovek počítačů, a když se pandemie ve Velké Británii rozšířila po celé zemi, mnozí z nás se museli téměř ze dne na den naučit pracovat na platformě Zoom. Nyní, když se omezení pomalu zmírňují, se nabízí otázka, zda dokážeme zareagovat na výzvu, která před námi stojí – jak zajistit, aby naše shromáždění zapojovala a oslavovala všechny naše smysly? Dokážeme v nich kromě rozumu a logiky využít i lidské smysly? Je zde prostor pro rituály, tanec, uměleckou tvorbu, pohyb, vůni kadidla a lidský dotek? Domnívám se, že pokud tuto výzvu dokážeme přijmout, pak naše shromáždění mohou oslovit více lidí z nejrůznějších prostředí, kultur a věkových kategorií.

Přeložil Tomáš Martíšek.

Když se pandemie rozšířila po celé zemi, mnozí z nás se museli téměř ze dne na den naučit pracovat na platformě Zoom. (Foto © Shutterstock.com.)

Vytváření posvátného prostoru pro všechny smysly

Lara Cowtanová

V srpnu roku 2020 jsem přijela do kanadského Vancouveru, kde jsem v místním unitářském sboru měla nastoupit do funkce dočasné duchovní. Sbor se osobně nesešel od večírku na rozloučenou s předchozím duchovním, který po osmnáctiletém působení ve sboru odcházel do důchodu. Pandemie vše změnila. Je velké štěstí, že se mezi členy sboru nachází vysoce kvalifikovaní dobrovolníci a že sbor netrpí nedostatkem prostředků na nákup osvětlovací, zvukové a kamerové techniky. Už několik měsíců před mým příchodem probíhala nedělní duchovní shromáždění online. Vysílalo se na dvě kamery, které přepínaly mezi pohledy na klavír a kazatelnu, do záběru byly vhodně umístěny i květiny a svíčky. V online chatu každým týdnem přibývalo žádostí o zapálení Svíček radostí a starostí a tyto žádosti byly nahlas předčítány do kamery. Chat se stal místem, kde se lidé mohli navzájem pozdravit a přivítat, nabídnout si podporu, podělit se o novinky, projevit uznání nebo komentovat dění během shromáždění. Byl to zcela nový způsob práce ve sboru a pro mnoho posluchačů, kteří kromě e-mailu žádný jiný druh počítačové komunikace nevyužívali, to představovalo ohromnou výzvu.

„V srpnu roku 2020 jsem přijela do kanadského Vancouveru, kde jsem v místním unitářském sboru měla nastoupit do funkce dočasné duchovní.“ (Foto © Shutterstock.com.)

Společně s týmem a technickým personálem, který duchovní shromáždění připravoval, jsme začali zjišťovat, jak posluchači online shromáždění prožívají a jak je obvyklý řád těchto shromáždění potřeba upravit. Co lze využít a co je nutné změnit. Zjistili jsme, že promlu-

vy je vhodnější zkrátit. Také jsme si všimli, že ačkoli profesionálně produkováná hudba zní a vypadá lépe, lidé chtějí slyšet hlasy, na které jsou zvyklí. Předávání košíku na sbírku nebylo možné, takže jsme tuto část vypustili a výzvu k daru jsme přesunuli do úvodních slov spolu

Každým týdnem přibývalo žádostí o zapálení Svíček radostí a starostí a tyto žádosti byly nahlas předčítány do kamery. (Foto © Shutterstock.com.)

s odkazem na obrazovce. Jednou z našich tradic jsou dvě minuty ticha, které držíme po čtení a po nichž následuje hudba. Zdálo se nám zvláštní žádat po posluchačích, aby seděli v tichu sami doma, ovšem v týdnu, kdy jsme tuto část zkusili vypustit, jsme byli ujištěni, že tato chvíle ticha je stále velmi důležitá, neboť jde o čas, který lidé potřebují ke skutečnému ponoření se do atmosféry shromáždění. Ticho. Online. Kdo by to byl řekl? Experimentovali jsme s mnoha věcmi, stejně jako to v tomto období jistě dělal každý. Některé nápady se osvědčily výrazně lépe než jiné.

Zajímavé pro mě bylo, že i při tomto novém dobrodružství, které virtuální fungování sboru představuje, zůstávají klíčové prvky duchovního shromáždění stejné:

- od samého počátku shromáždění se vytváří duchovní prostor,
- jde o okamžik v čase i mimo něj, kdy cítíme přítomnost něčeho většího,
- shromáždění nás vyzývá k tomu, abychom udělali něco, co změní náš každodenní život.

Potřeba zapojit všechny smysly zůstává důležitá i v této nové virtuální realitě.

Začali jsme posluchače vybízet k tomu, aby si pro nedělní ráno vytvořili vlastní zvláštní prostor, a vyzvali jsme je, aby si doma zapálili svíčku nebo kalich, jako se zapaluje kalich v obci, aby i oni mohli cítit vůni zápalek a vosku, cítit teplo a vidět záři. Jestli se online shromáždění zú-

častní v pyžamu, je už jen na nich. Je ale dobré vytvořit si zvláštní prostor s ubrusem, svíčkami, bez otevřených e-mailů nebo jiných rušivých elementů. Vytvořili jsme nové rituály, při nichž jsme nahlas četli slova zobrazená na monitoru. Kladli jsme lidem otázky, na které měli odpovídat v chatu a propojit se tak s námi pomocí svých prstů na klávesnici. Požádala jsem lidi, aby povstali, případně si i zatančili, a přitom jsme si společně zazpívali: „Zpívejte a tančete, jako by se na vás nikdo nedíval!“ V době, kdy jsme trávili spoustu času před obrazovkou, byla výzva k pohybu darem.

Od minulého týdne znovu pořádáme duchovní shromáždění v prostorách sboru, s omezeným počtem účastníků a s bezpečnostními opatřeními.

Bylo to poprvé, kdy jsem v této svatyni měla posluchače, kteří seděli přímo přede mnou. Interakce s živým shromážděním byla úplně jiná než s kamerou a byl to velmi dojemný zážitek. Dvě minuty ticha naplněné šoupáním, šustěním, dýcháním a vrzáním židlí. Ticho sdílené lidskosti. Dveře a okna otevřená podzimnímu vánku nesoucímu vůni vlhkého listí smíšenou s voskem svíček a leštěnkou na dřevo. Úsměvy na přivítanou a oči nad rouškami zvlhlé dojetím z opětovného setkání ve společenství, mávání starým přátelům, rozechvělá radost z toho, že jsme zase spolu. Tohle je sbor. Sbor je ovšem i to, co děláme online, neboť nelze ignorovat

„Zpívejte a tančete, jako by se na vás nikdo nedíval!“ (Foto © Shutterstock.com.)

skutečnost, že mnoho lidí bude i nadále navštěvovat shromáždění formou streamů a virtuálních konferenčních místností, protože náš sbor má nyní posluchače po celém světě.

I když práci sboru neustále přizpůsobujeme novým podmínkám měnícího se světa, je dobré

vědět, že základní principy, vlastnosti a atributy transformativního duchovního shromáždění zůstávají stejné.

Žehnám vám všem, kteří shromáždění tvoříte a navštěvujete, kéž je pro vás transformativní zkušeností.

Přeložil Tomáš Martíšek.

Shromáždění, hudba a já

Lukáš Čermák

Hrát na shromáždění? O čem to bude? Kdy mám hrát, kdy ne? Co mám vlastně hrát a jak se obléct? Kdo jsou unitáři? Asi bych měl začít postupně.

Jsem muzikant. Každý muzikant hrál někdy v životě na svatbě – virtuóзовé hrají na svatbách míň, protože se lidé chtějí spíš pobavit a prožít romantickou chvíli se zamilovaným párkem. Když jsem napsal sousloví „zamilovaný párek“, představil jsem si párek zamilovaný do rohlíku (a obráceně) a myslím, že čeština je nejlepší jazyk na světě, hned po hudbě. Vůbec nejlepší je, když se jazyk a hudba doplňují. A tak nějak to bylo, když jsem na jedné svatbě hudbou doplňoval slovo Petra Samojského. Za nějaký čas jsme se potkali znovu a to už jsme si trochu povídali. Po třetí se mě Petr zeptal, jestli bych si někdy nechtěl zahrát u unitářů na shromáždění. Může to být pět nebo šest let zpátky, práce jsem měl opravdu hodně, ale řekl jsem, že někdy to určitě zkusím. Uběhly možná dva tři roky a s Petrem jsme se potkávali velmi málo. Až jsme se jednou potkali a já jsem se tak styděl, že jsem řekl, že v neděli přijdu. A od té doby hrají na shromáždění unitářů.

Paradoxem je, že velmi brzy po mém prvním účinkování se po světě rozletěl „neviditelný prevít“ a já jsem začal v diáři škrtat a škrtat... a najednou mi v něm zůstalo jedno jediné hraní – nedělní streamované shromáždění u unitářů. Neměl jsem nic jiného na práci, a tak jsem se učil unitářské písně a rozvážel jídlo. Hudba na shromáždění unitářů patří a má svůj smysl. Slova unitářských písní mají většinou filozofický podtext a mně dělá radost doprovázet jejich zpěv harmoniemi s barvou klavíru. Když jsme v „covid“ době streamovali, představoval jsem si, že se mnou doma lidé opravdu zpívají a třeba jim ten společný zpěv dává sílu to všechno zvládnout. Musím říct, že i mně představa sdílení celkem pomáhala, moje hraní mi připadalo „k něčemu dobré“. V životě to tak bývá – odříkaného chleba největší krajíc. Nejhorší „džob“ se během chvíle stal nejlepším a jediným. A takto jsem u unitářů vlastně začal. S covidem

Lukáš Čermák hraje na nedělních shromážděních Pražské obce unitářů. (Foto archiv Lukáše Čermáka.)

v zádech, s představou, že stream sleduje alespoň pár desítek lidí, někteří třeba v zahraničí. Pak mi ale vítr z plachet vzalo, když jsem se dozvěděl, že sledovanost naší snahy o sdílení je někdy méně než deset. Přemýšlel jsem proč, ale to člověk prostě nevymyslí. Petr mluvil krásně a vlastně dával všem naději, že bude líp. Já jsem v zájmu snazšího sdílení zpěvu začal zpívat, protože sbor nemohl být k dispozici z hygienických důvodů – normálně kuriózní situace –, ale začíná se stávat, bohužel, jen situací normální. Snaha se cení, ale i patnáct nebo dvacet sledujících se mi zdálo málo. Všichni jsme měli (máme)

Varhany v Čapkově sále pražské Unitarie. (Foto Petr Samojský.)

společný problém (pandemie) a jen málo lidí si o tom chce promluvit. Možná občas lidé nechtějí slyšet nic – slova ani muziku.

Baví mě se na shromáždění připravovat. Zahraji si melodii, vymyslím harmonii a přečtu si text. Písně se opakují a už je celkem znám, ale ze začátku jsem přemýšlel, jestli by některá písnička neměla být rychlejší, veselejší, nebo naopak. Občas jsem přemýšlel, jestli má být píseň v dur nebo moll. Ale shromáždění není jen o písničkách z unitářského zpěvníku.

Mezi některými částmi shromáždění jsou krátké hudební bloky. Na prvním shromáždění jsem většinou hrál známé písničky. Je pravda, že se to líbilo, ale když jsem o „dramaturgii“ přemýšlel, najednou se mi zdálo fádni hrát světoznámá témata stále. Začal jsem proto připravovat improvizace, které by souvisely i s tématem, občas jsem zahrál jen pár taktů a reagoval na Petrova slova nebo akci. Myslím, že se mi časem podařilo najít správný styl i náladu improvizací k meditaci i sdílení světla. Někdy

Lukáše Čermáka doprovází pěvecký sbor. (Foto Petr Samojský.)

„Chtěl bych poděkovat všem, kteří za mnou chodí a říkají, že se jim líbí jak hudba na shromážděních, tak moje písničky.“ (Foto Petr Samojský.)

zahrají jen téma písničky, kterou všichni znají, a potom si s motivem hrají. Jen je těžké odhadnout, kdy skončit. Někdy mě hra s tématem skoro úplně pohltí, a stejně jako jsou lidé ponořeni do svého vnitřního světa při meditaci, i já se najednou obklopím „sdílením té chvíle“, prožiji si meditaci vlastní, při které se soustředím jen na to, aby harmonie i melodie byly příjemné a posluchačům pomohly jejich vnitřní svět v tu chvíli jakoby vylepšit, dochutit, dokořenit...

Na jaře se povedl ještě jeden velký „update“. Velmi se mi líbilo shromáždění venku, ve vyše-hradském amfiteátru. Bylo krásné počasí, dopolední probouzení dne, před vámi lidé, kteří se znají a mají něco společného, jeden člověk, který k nim mluví, a jeho slovo má opravdu váhu. Všechno do sebe zapadalo. Počasí, jak kdyby ho někdo objednal, nad publikem přeletěla poštolka, což mluvčí pohotově glosoval. Na květinovém shromáždění se dokonce rozdávaly květiny. Proč o tom píšu? Tyto řádky čtou

většinou lidé, pro které je i květinové shromáždění normální součástí unitářského života. Pro mě ne. Já jsem si to užil i přes stěhování aparatury. Dokonce jsem mohl prezentovat jednu svoji písničku. A když vám publikum zatleská a po shromáždění vám přijde pár lidí říct, že ta písnička byla hezká, hladina vašeho endorfinu dosáhne úrovně potřebné pro další tvorbu, což je jakási pointa tohoto textu v časopisu *Tvůrčí život*.

Chtěl bych tedy poděkovat všem, kteří za mnou chodí a říkají, že se jim líbí jak hudba na shromážděních, tak moje písničky. Rád bych vás touto cestou ještě předběžně pozval na svůj malý recitál, který plánuji prozatím na druhou polovinu února 2022. Přesné datum se určitě dozvíte a doufám, že covid moje plány nepřekazí. Chtěl bych vám také představit zajímavého hosta, možná hosty, zahrají vám jak svoje písničky, tak díla jiných autorů a interpretů. Uděláme si pěkný večer. Těším se.

Webová adresa: www.pianolive.cz

Mé setkání s unitářstvím

Jana Hrevušová

Říkám si, že je možné vkročit do toho všeho (mám na mysli svůj vztah k unitářství) jako do obrazu. Plno barev, přechody jemné i ostřejší, vůně a místy i barevný rám, ale i šrám. Takové by mohlo být vnímání téměř čtyřiceti let času míjejícího a pomíjivého v souvislosti s unitářstvím.

„Tak jsem se setkala v osmdesátých letech poprvé s jedním domem v Karlově ulici. Byl na něm nápis Palác Unitaria.“ (Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

SETKÁNÍ PRVNÍ

Procházet ulicemi staré Prahy je samo o sobě zážitek, to všichni vědí. Když se pak soustředíte na jednotlivé domy, budou k vám promlouvat každý svou řečí, a soustředíte-li se ještě více, možná, že se dostanete ke kořenům jejich duše. Tak jsem se setkala v osmdesátých letech poprvé s jedním domem v Karlově ulici. Byl na něm nápis Palác Unitaria. Šla jsem se vzkazem. Vystoupala jsem do prvního poschodí a připadalo

mně, jako bych vešla do zámku. Vnímala jsem příjemné ticho a klid, chlad, oproti horkému vzduchu letního dne venku. Masivní krásné dřevěné dveře zcela otevřené, tak jako některá srdce, zvaly – „pojd' a vstup, jsme tu pro tebe“. Velká místnost s vysokým stropem a podlahou pokrytou jednoduchým korkovým linoleem, opravdu skromné prostředí, možná jako i lidé, kteří tu jsou, říkala jsem si, taková, jako ta usměvavá paní, která mě uvítala. Tehdy tam se mi opona spojená s unitářstvím vlastně pootevřela.

SETKÁNÍ DRUHÉ

Uplynulo dost času a další setkání bylo pocitově zcela odlišné, velmi prozaické, plné starostí o budoucnost unitářství těch, kdo mne zvali. Po delší době a až na několikáté pozvání jsem vkročila... tedy vlastně nevkročila. Ani fyzicky nemohla. Náboženské společnosti tehdy hrozilo rozštěpení. Většina unitářů vlastně přišla o svůj „domov“ a ve dveřích v Karlově ulici stál „černý šerif“, aby „nevítání“ nemohli vejít.

Vnímala jsem toto společenství jako nešťastného poraněného živého tvora, který potřebuje každou, i drobnou pomocnou ruku, a vkročila jsem tedy do dění a poznávala a učila se, co je to společenství, vnímala jsem a dosud cítím přítomnost množství těch lidí, sester a bratrů, které mi bylo dáno potkat a snad i trochu poznat. Bytostí milých, dobrých i rozporuplných, přicházejících a odcházejících. Snaha vytvořit laskavé místo v cizím prostředí, hledání cesty a správného cíle i při těžkostech, prostor pro tvůrčí bytí.

Tehdy i dnes po delším čase mně připadá ta doba dojemná – ta jednota, i přes různá nedorozumění, to, že někteří šli až za krajní mez svých sil, ta víra v dobrý konec –, to vše posilovalo. Byla jsem tehdy nováček, okouzlovalo mě to, obdarovávalo, můj individualismus dostával trhliny.

Návrat „domů“ byl obohacen vědomím smysluplného konání; často ani netušíme, jak je tento moment v životě pro nás důležitý. Prostor

pro změny je možné dobře využít, pokud jsou dobré základy, lidé i myšlenka. Tohle všechno se může dít díky svobodě myšlení a jednání, lásce k člověku a nikdy nekončící toleranci všech ke všem. Toto v unitářství nalézáme; byť asi všichni unitáři potvrdí, jak těžké je dodržovat a realizovat alespoň zčásti ideály prostého lidství. Stále by nám měla „sedět za krkem“ sebekontrola – uvědomování si, že nikomu nechceme (ani nechtěně) ublížit. Proto byly vždy východní filozofie tak blízké unitářství.

SETKÁNÍ TŘETÍ

Myšlenkové i citové posunutí se v hmotném světě je pro mnohého obtížné, čas se setkal s časem, odvál vůni starých sálů, zranil a nadobro odvál i některé lidské bytosti. Čin, před který nás staví nutnost, odsune někdy vchod do milované „kapličky“ někam jinam, ale ten vchod se dá při dobré vůli najít. Tam, kam kráčíme nebo vkročíme, to není totiž tolik o tom, co tam je, co tam na nás čeká nebo nám bude v duchovním slova smyslu předáno, ale hlavně o tom, co s sebou my sami přineseme. Duchovní společenství utváří přece hlavně lidé, sestry a bratři, jedinečné, samostatné bytosti tvořící a naplňující společný prostor, přinášející to nejlepší ze sebe, to božské, mnohdy nevyjádřitelné a nepostižitelné, ale i to lidské, i to každodenní, vyhlížející všedně a obyčejně. Vypadá to přehnaně idealisticky, já vím, ale takto já unitářství v drobném náčrtu vnímám; bez toho, co přebohatě nabízí knihy, zkrátka jen tak, jak šel život.

Tázání po smyslech

Matěj Čihák

My všichni, lidé, kteří žijeme v tomto hmotném, trojdimenzionálním světě, jsme propojeni se svým okolím skrze smysly. V podstatě vše, co o vnějším světě víme, i to, jak ho prožíváme, se odvíjí od toho, jaké počítky působí na naše smysly.

„Nebo je snad na místě zapálit vonné tyčinky, jak mají některé unitářské obce ve zvyku?“ (Foto © Shutterstock.com.)

SMYSLY

Tradiční dělení rozlišuje pět smyslů – zrak, sluch, hmat, čich a chuť. Novější vědecké poznatky naznačují, že smyslů je ve skutečnosti více – tyto nově objevené (či předpokládané) smysly nemají tak jednoduché označení. Mluví se například o smyslu „vnímání teploty“ skrze termoreceptory v kůži nebo o smyslu „vnímání gravitačního pole“ kdesi ve středním uchu.

Postoj různých náboženství ke smyslům byl v historii rozmanitý. V evropských, ale i v orientálních duchovních dějinách existovaly silné tendence, které se dívaly na vše smyslové kriticky, například jako na „padlé stvoření“, potenciální zdroj pokušení nebo klamavý „závoj iluze“. Vše smyslové interpretovaly jako smyslné a sugerovaly svým vyznavačům představu, že na jednom i druhém je cosi špatného.

Vedle těchto tendencí vždy existovaly i proudy ke smyslům vstřícnější. Koneckonců náboženský život – a život vůbec – v hmotném světě se bez smyslových prvků zkrátka obejít nemůže.

Unitářství vnímané všemi smysly. A jaké jiné by unitářství mohlo být? Pokud chápu unitářství jako fenomén zde, v tomto světě, pak jediná možnost, jak se s ním mohu setkat, je svými smysly. Kdybych byl zavřený doma a o unitářství si pouze četl nebo poslouchal, byl by můj kontakt s ním omezený na příslušné smysly. Jsem-li ovšem člen unitářské obce, který alespoň někdy fyzicky dojde na shromáždění nebo na jakoukoli jinou unitářskou akci, pak se nutně setkávám s unitářstvím všemi svými smysly.

Unitářství tedy nejsou jen myšlenky, slova a ideje. Unitářství jsou i vůně, pachy, tlaky, uvolnění, chvění, stisky, pohyby, barvy, odstíny, stíny, světla, tóny, noty, šumy, ticho, příchutě, sladkost, šťavnatost, tekutost nebo krupavost.

Říká se, že evropská civilizace je zaměřena především na zrak. Na druhou příčku bývá zařazován sluch. Většinou mluvíme o tom, co jsme viděli a slyšeli. „Viděl jsem to na vlastní oči“ – to je téměř mantra, zaručující naprostou autentičnost výpovědi.

Ale pokud jsem něco „věřil ve vzduchu“ nebo „cítil v kostech“, budu asi brán spíše s re-

zervou. Není to nefér? Proto začnu obráceně – těmi smysly, které jsou více opomíjené. Alespoň já je opomím. A na základě svých pozorování se odvažuji tvrdit, že jsou opomíjeny i celkově. Protežovanější smysly – sluch a zrak – nechám nakonec.

ČICH

Když přijdete do své Unitarie, co cítíte? Nemám teď výjimečně na mysli, co cítíte ve svém duchovním srdci. Myslím – co cítíte nosem? Nakonec obojí je úzce propojené! Vždyť například vůně vonných tyčinek nebo třeba vůně, která nám připomene atmosféru domova, nás mohou v mžiku přenést do duchovního rozpoložení. Vůně mohou uvolnit emoce a vzpomínky, které byly léta pohřbené. Jistě může existovat i prostor téměř bez zápachu, kde necítíme žádnou identifikovatelnou vůni. I takové místo může být dobrým prostředím pro duchovní rozjímání – zejména pokud se chceme věnovat takovému typu pohroužení, v němž nepreferujeme nějaký konkrétní typ emočního rozpoložení. Kadidlo by v nás mohlo vyvolávat pocity příliš „křesťanské“, vonné tyčinky zase „indické“. A vůně mamincina koláče by nás mohla strhnout k dojemné nostalgii a komplikovat nám uvedení do meditativního klidu, který si třeba zrovna přejeme.

Vůně a pachy se také liší místo od místa, v závislosti na konkrétním prostoru vaší Unitarie. (Všimněme si, že faktor vůně je úzce provázaný s faktorem prostoru!) Jinak například voní sál, jinak voní kuchyňka, jinak voní WC.

Tyto rozdíly mohou být někdy markantní! Americký unitářský duchovní Roger Bertschhausen ve své přednášce pro letošní jarní běh Unitářské akademie vzpomínal na dobu, kdy chodil do obce, jejíž vchod býval silně cítit močí. Z období, kdy jsem chodil každou neděli odemykat pražskou Unitarii, pamatuji na podobný typ zkušenosti. I takový rozměr může mít setkávání s unitářstvím skrze smysly: realita našich měst, bezohlednost některých lidí, prožívání pocitů odporu, ale i jejich reflexe; vědomí střetávání protikladných prvků na jednom paradoxním místě (pach moči u vchodu do duchovního společenství), uvažování o limitech vlastní ohledu-

Kávovar a sušenky, jejich vůně, to jsou věci, ze kterých si rádi děláme legraci, ale zároveň jsou to opravdu podstatné části toho, jak unitářství prožíváme. (Foto © Shutterstock.com.)

plnosti k druhým, o empatii k trpícím lidem bez domova.

Pamatuji ale i na úplně jiné vůně a pachy z naší pražské Unitarie. Úplně jinak to bylo cítit v kuchyňce, kde jsem roky připravoval kávu, jinak v sále během shromáždění a jinak v předsáli, když už se káva vařila a provoněla celý prostor. Vůně kávy často pronikla i do sálu a nenápadně, podprahově ovlivňovala prožitek ze shromáždění. Někteří se možná už těšili, kdy shromáždění skončí a budou se moc vrhnout na voňavou kávu a neméně voňavé sušenky. Jiným jenom příjemněla závěr shromáždění. Možná by se našel i někdo, komu vůně kávy příjemná nebyla. Osobně ale nikoho takového neznám. I pro mě vůně kávy vždy představovala malou, ale jistou blaženost. A to i navzdory tomu, že kávu nepiji. Bohatě mi stačí ji „ochutnávat“ čichem.

Kávovar a sušenky, jejich vůně (a chutě), to jsou věci, ze kterých si rádi děláme legraci, ale zároveň jsou to opravdu podstatné a důležité části toho, jak unitářství prožíváme. Zasahují naše smysly, působí na nás. Jsou v našem smyslovém poli. Jsou součástí našeho posvátného prostoru.

A jak by mělo vonět unitářské shromáždění? Neutrálně, aby nerušilo? Nebo je snad na místě zapálit vonné tyčinky, jak mají některé unitář-

ské obce ve zvyku? A co když někomu tyčinky nevoní? A někomu třeba voní jen některé tyčinky, a jiné zase nevoní. Já třeba miluji indické vonné tyčinky, ale z českého františka se mi dělá fyzicky nevoľno. Někdo to může mít obráceně! Tyčinky mohou někomu způsobovat zdravotní obtíže – koneckonců vědecké výzkumy naznačují, že vonné tyčinky mají při dlouhodobém užívání karcinogenní účinky, srovnatelné s pasivním kuřáctvím. Když ale nebudou, někomu zase může jejich aroma chybět. Šlo by je nahradit aromalampou? Nebo kyticí voňavých růží? Nejsou to všechno zajímavé otázky? Jak často se svým duchovním probíráte otázku vůní či pachů ve vaší Unitarii?

CHUŤ

Jak se v rámci svého unitářství můžeme setkat s chutí? Jsou naše chuťové pohárky také členy unitářské obce? Na první pohled se zdá, že na poli chutí toho unitářství mnoho nenabízí. Snad jen ty sušenky nebo jiné občerstvení, které je k dispozici po shromáždění. Ani to ale není málo! Sušenky spolu s kávou působí nejen na náš čich, ale i na chuť. Vytvářejí tak komplexní dojem, který má většina jejich „uživatelů“ spjatý s pocitem domova, pohody a společenství.

Je možné chuť učinit součástí shromáždění? Bezpochyby to možné je. Pamatuji se na „svaté přijímání“ čokolády, které se kdysi konalo v pražské obci. Byl to opravdu nevšední zážitek! Za povšimnutí stojí, že téma promluvy z onoho shromáždění si ani v nejmenším nejsem schopen vybavit, na čokoládu samotnou se ale pamatuji velmi dobře, dokonce jsem schopen si vybavit (byť poněkud matně) její hořko-sladko-kyselou chuť. Na škále „chutná-nechutná“ ji můj jazyk zařadil na stranu „chutná“, ale nikterak výrazně. To vše mám v živé paměti i po několika letech. Teologický význam celého „shromáždění s čokoládou“ jsem ovšem dočista zapomněl. A nemusí jít jen o čokoládu. Proč vlastně byla vybrána čokoláda? Co třeba ochutnat takovou ředkvičku?

Chuť se ale netýká jen průběhu shromáždění nebo času ihned po shromáždění, ale i jiných rozměrů unitářského života. Třeba těch organizačních. Na setkáních MSS obcí, případně na

„Pamatuji se na ‚svaté přijímání‘ čokolády, které se kdysi konalo v pražské obci. Byl to opravdu nevšední zážitek!“ (Foto © Shutterstock.com.)

setkání ÚSS, zpravidla figuruje větší či menší občerstvení. Dojem z jednání je tak v paměti účastníků podvědomě spojen se štavnatostí okurky, sladkostí koláče nebo třeba okoralostí housky.

Lidská zkušenost je komplexní a myšlenkové a sociální fenomény se proplétají se základními smyslovými prožitky (třeba s chutí jídla, dokonce i s jeho strukturou) do jediného vysoce komplexního dojmu – vzpomínky.

Chutě jsou ale různé a co chutná jednomu, nemusí chutnat druhému. Kdyby se přijímání čokolády během shromáždění mělo stát pravidlem, mohlo by to být pro někoho kamenem úrazu. Lze se jistě domnívat, že by to zvýšilo zájem o unitářství mezi mladšími lidmi, především těmi do deseti let. Například diabetik by mohl mít ale s přijímáním sladké čokolády problém. Já bych si zase nejdříve potřeboval zjistit, zda čokoláda neobsahuje produkty živočišného průmyslu, abych ji mohl s čistým svědomím sníst. A někomu zkrátka čokoláda nemusí chutnat. Nebo v něm může vyvolávat nepříjemnou vzpomínku na to, jak se jí kdysi přejedl. S jídlem, chutnáním a pochutnáváním si to v unitářském společenství tedy není zas tak jednoduché!

Jistě by ale stálo za to chuť více tematizovat a uvažovat o možnostech jejího zapojení nejen do shromáždění, ale i do celkového života unitářského společenství. Osobně vnímám jako součást unitářské cesty ochotu „přijít na chuť“ něčemu novému. Zkuste společně s ostatními členy své obce, se svým duchovním i sami se sebou popřemýšlet o tom, jak byste si mohli unitářství víc „vychnutávat“!

„Co tibetská mísa? Lze její táhlý gong považovat za hudbu?“ (Foto © Shutterstock.com.)

HMAT

Hmat je zvláštní smysl. Mám dojem, jako by hmat byl „nejhmotnější“ ze všech smyslů. Jako kdybychom jím byli v přímém kontaktu – tělo na tělo, případně tělo na těleso, hmota na hmotu. Rukou cítím stůl. Hýžděmi vnímám židli (když jsem na shromáždění), případně nafukovací balón (když píši tento článek). Drbu se na hlavě – hlava vnímá prsty a prsty vnímají hlavu. Taková je hmota. Dotyk. Kontakt. Hmat.

Čich, zrak nebo chuť mají v sobě cosi zprostředkovaného – přenášejí se na dálku. Hmat je ovšem jaksí bezprostřední. Je možný jen tam, kde není prostorová distance. Lze říci, že chuť je v tomto podobná. Chuť je možná jakási „ústní sestra“ hmatu!

Jaké jsou vaše první hmatové vjemy, když přicházíte na unitářské shromáždění? Je to stisknutí ruky s duchovním? Nebo s jiným členem vaší obce? A je tento stisk ruky milý a příjemný? Není to spíše setkání s „leklou rybou“? Nebo vám váš bližní právě bezmála rozdrtil drobné kůstky v kloubech vaší ruky?

Když jsem pracoval v pražské obci, specifické zkoumání hmatu pro mě představovaly úkony stěhování, přesouvání a upravování nábytku v sále i mimo něj. Přenášení židlí, stolů, techniky, praktikáblů. Povětšinou velmi narychlo. Jak se drží hrana tohoto stolu? A jak tlačí do prstů, když se snažím překročit práh? A jak tlačí do prstů, když s ním uhýbám kolem procházející

sestře? Dokáže lidský jazyk vyličit ten specifický příjemný pocit, když ho odložím a zátěž opadne? Jinak se moje ruka setkávala s unitářstvím v kovové noze židle, jinak v ošuntělém dřevu praktikáblu a docela jinak v kabelu u mixážního pultíku.

A je vám při shromáždění teplo? Nebo spíš chladno? Nebo tak akorát? Podle aktuálních vědeckých výzkumů je naše schopnost vnímat teplo svébytným smyslem, ke kterému slouží termoreceptory na naší kůži. Máte v sále okna? Můžete si vyvětrat? Kdo ve vaší obci reguluje ústřední topení?

Jak pohodlně se vám sedí během shromáždění? Je židle stabilní? Je měkká? Či je spíše tvrdá? Seděli byste raději na zemi? Na meditačním polštářku či „bobánku“? A co třeba ležet během shromáždění? Bláznivý nápad, že ano? Ale proč to někdy nezkusit? A stát během shromáždění? Stalo se vám někdy, že jste přišli pozdě a už nebyla židle k sezení, takže jste museli stát? Pravoslavní křesťané během svých bohoslužeb stojí vždycky! (Kromě velmi starých a nemocných lidí, pro které jsou po stranách chrámu připravené „stasidie“, jakási nepříliš komfortní sedátka, či spíše podpěry.)

A jaký je unitářských zpěvník, když ho držíte v rukou? Hebký nebo drsný? Je těžký? Máte lepší pocit, když ho máte během shromáždění odložený vedle sebe? Nebo ho naopak rádi držíte a máte položený na klíně? Můžete zkusit procítit hmatový vjem listování mezi stránkami!

Zkoumání hmatu také stojí za to. Podobně jako ostatní smysly, i hmat nás může „přenést“ do přítomnosti. Tam sice už vždy jsme, ale právě procítění našich smyslů nám může velmi pomoci si to uvědomit. Jistě by se našlo mnoho cest, jak to „vyhmátnout“, aby byl hmatový rozměr vašeho unitářského života příjemnější a pestřejší!

SLUCH

Sluch je smysl, u kterého si trůfám říct, že si ho většina z nás všímá o něco více. Rádi hovoříme o tom, co jsme během naší návštěvy unitářské obce slyšeli – ať už jde o promluvu, písně, nebo to, co nám po shromáždění vyprávěla kamařádka.

Sluch má ale i své intimnější, méně vědomé polohy a rozměry, kterým zpravidla nevěnujeme tak velkou pozornost. Ne všechny sluchové vjemy jsou nositeli konkrétního významu jako třeba promluva nebo text písně. Život našeho společenství doprovázejí i různé šumy a ruchy. Například specifický šum a hlazol, který se rozléhá pražskou Unitárií těsně před začátkem shromáždění, je pro mě nezapomenutelnou vzpomínkou. Zároveň je to ale vzpomínka těžko popsateľná. Jedná se o specifický typ sluchového prožitku, který jsem nezažil jinde a těžko se pro něj hledají slova.

Specifickým zvukem je třeba bublání kávovaru, v němž se vaří káva. (Vidíme tedy, že káva zasahuje naše smysly na mnoha úrovních – nejen čichu a chuti, ale dokonce i sluchu!) Před shromážděním se můžou ozývat i zvuky jako šoupání židlí, vrzání stolů, nebo nespécifikovatelná zahučení a zapraskání spojená s laděním vzdorující techniky.

Zcela zásadní roli během samotného shromáždění pak bezpochyby hraje hudba. Hudba se skrze sluch dotýká hlubin naší duše, základních struktur našeho prožívání. Německý filozof Arthur Schopenhauer viděl v hudbě nejvyšší vyjádření absolutní Vůle, která ovládá svět. Hudba pro něj byla čistá energie, nejvyšší ze všech umění. Podobně hudbu vnímám i já. Unitářské písně a hudební doprovod celkově je pro mě bezkonkurenčně nejsilnějším prvkem shromáždění. I z dávných dob, kdy jsem příležitost-

„Jaká hudba provází shromáždění vaší obce? Slyšíte zvuk varhan? Klavíru? Kytary? Sítáru?“
(Foto © Shutterstock.com.)

ně chodil do kostela (ať již evangelického nebo husitského), si pamatuji, že mě ze všeho nejvíce zajímalo, co se dnes bude zpívat. Melodie i texty písní jsem si dlouho pamatoval, ale téma kázání jsem často zapomněl ještě ten večer.

Jaká hudba provází shromáždění vaší obce? Slyšíte zvuk varhan? Klavíru? Kytary? Sítáru? Zveďte do své obce někdy hostující hudebníky, kteří přinášejí vlastní nástroje a vlastní hudební styl?

Co tibetská mísa? Lze její táhlý gong považovat za hudbu? Nebo je to zcela specifický zvukový projev?

A na dně všech zvuků leží zvuk ze všech nejjednodušší a přitom nejtajemnější. Ticho. Jak často a jak hluboce zažíváte ticho během unitářského shromáždění? Jak často se tichu vystavujete sami, ve svém osobním životě? A je v tomto světě skutečné, naprosté ticho vůbec reálné? I když se všichni v sále ztiší, přece jen je slyšet jemný hukot zářivek či aut tam venku. Občas někdo zakašle, něco zašustí. A i kdybychom se zavřeli do zcela zvukotěsné místnosti, úplné ticho také neuslyšíme. Uslyšíme místo něj jemné šumění svého těla a jako základní podtón – tlukot vlastního srdce.

Ticho tedy vnímám spíše jako směrůvku než nějaký absolutní cíl nebo stav. Možná by bylo lépe hovořit o „ztišení“. Toto ztišení nás pak může zavést k tomu, že uslyšíme vlastní srdce. Jak ve smyslu doslovném, fyziologickém, tak i ve smyslu metaforickém, duchovním.

„Jaké jsou vaše první hmatové vjemy, když přicházíte na unitářské shromáždění? Je to stisknutí ruky s duchovním? Nebo s jiným členem vaší obce?“ (Foto © Shutterstock.com.)

ZRAK

Jak už bylo řečeno, zrak je asi nejprotežovanější ze všech smyslů. Pamatujeme si, co jsme viděli, s kým jsme se viděli. Zraková metaforika je v našem jazyce pestrá – mluvíme o tom „jak to vidíme“, o našem „pohledu na věc“, máme na různé věci různý „názor“, a když někdo něčemu opravdu rozumí, tak má do dané problematiky „vhled“.

Při návštěvě unitářské obce svůj zrak zpravidla věnujeme ostatním lidem, našim bratrům a sestrám, během shromáždění nejvíce duchovnímu (nebo člověku, který je zrovna vepředu, je tedy dobře vidět). Vnímáme i společné prostory, ale to už spíše periferně.

Jak vypadá váš duchovní, to byste asi popsal poměrně snadno. Kdybych se vás ale zeptal, jaké odstíny mají barvy ve vaší Unitarii, dokázali byste mi odpovědět? Je nějaké místo, kam padá stín? A jak kontrastuje světlo v sále se světlem v předsálí nebo třeba v kuchyňce či na WC? Je to velký rozdíl? Jak se dá v sále pracovat se světlem? Pouze v dualitě „rozsvítit-zhasnout“? Nebo existuje širší paleta možností, jak je tvarovat a formovat nebo hrát si se světelnými podmínkami? Světlo je základní prvek v procesu vidění. Ne nadarmo říká Bůh „Budiž světlo!“ (Genesis 1:3) již na samém začátku bible! Bez světla bychom neviděli tvary ani barvy. Barvy, to je vlastně vlnová délka odraženého světla.

Máte rádi, když je v sále hodně světla? Preferujete světlo přirozené před světlem žárovek? Nebo máte raději světlo tlumené, které ve vás vyvolává pocit intimity a důvěry, a tudíž posvátnosti? Naopak pro někoho, kdo trpí například šeroslepostí, by mohlo být přítomí nepřekonatelnou překážkou účasti na shromáždění a krajně stresujícím faktorem!

A co tma v unitářství? Zažili jste někdy při shromáždění úplnou tmou? Nebo během nějaké jiné unitářské akce? Co ve vás vyvolává tma? Je smysluplné, že bývá považována za symbol čehosi negativního? Nebo je pro vás naopak ztělesněním klidu, míru a útulna, protože vám připomíná prenatalní pobyt v lůně matky? Vyvstávají ve tmě potlačené strachy, či spíše inspirativní nápady? Nebo obojí zároveň?

Jistě by stálo za úvahu, jak více pracovat se světlem a tmou v životě našich unitářských společenství! Stejně tak lze uvažovat i o možnostech práce s barvami. Může jít o jednoduché výtvarné aktivity. Nebo lze zauvažovat o tom, jestli nově nevymalovat místo setkávání vaší obce takovými barvami, které ve vás budou vzbuzovat dobré pocity. O duchovním vlivu barev existují rozsáhlé zdroje informací; zabýval se jím už J. W. Goethe, po něm Rudolf Steiner a mnozí další.

Jaká je vaše oblíbená barva? A jakou barvu si asociujete s unitářstvím? Existuje nějaká barva,

kteřá je vám nepříjemná? Která barva vás uklidňuje, a která naopak aktivizuje?

Nebo ve vás barvy žádné konkrétní pocity nevyvolávají? Pokud je tomu tak, není to jen proto, že jste na ně dosud dostatečně nezaměřili pozornost? Zkuste uvažovat o nějakém uměleckém či duchovním experimentu s barvami!

ZÁVĚREM

Unitářství vnímáme všemi smysly. Alespoň tehdy, když jsme přímými účastníky unitářských akcí ve sdíleném prostoru s dalšími účastníky. V takové situaci nelze unitářství všemi smysly nevnímat.

Oč jde, je to, že toto vnímání může být nevědomé, nebo vědomé. Nezáměrné, nebo záměrné. Může zůstat na periférii, anebo se může dostat (alespoň někdy) do centra zájmu. Můžeme své smysly opomíjet, nebo se jim naopak věnovat. A to jak coby jednotlivci v našich osobních životech, v naší vlastní duchovní praxi, tak i jako společenství, jako celek – můžeme se rozhodnout, zda budeme více „smysloví“.

Jednorázové začleňování smyslových prvků do unitářského života je bezpochyby skvělá věc. Čokoláda během shromáždění potěší, stejně tak třeba odpolední program s barvami pro děti i dospělé, nejinek třeba změna hudby (místo varhan bude dnes shromáždění doprovázet sitár).

To vše je dobré, ale myslím si, že aby se unitářské vnímání smyslů opravdu prohloubilo, je třeba začít celou věc vnímat a diskutovat více

koncepčně. Například jak nám z dlouhodobého hlediska vyhovuje osvětlení sálu? Jaké má dopady na zdraví? A jaký je jeho duchovní význam? Neměli bychom takovéto otázky klást našim duchovním a místním správním sborům? Myslím to zcela vážně! Stejně tak koncepčně řešit otázky týkající se dalších smyslů – třeba pohodlnost židlí nebo vůbec otázku, zda kromě židlí nezařadit i jiné možnosti sezení, třeba na zemi na „bobáncích“ či polštářích. A proč by někdo nemohl během shromáždění třeba ležet na karimatce? Možná jsou důvody pro i proti, každopádně je třeba o nich hovořit! Nabízí vaše Unitarie lekce jógy? Nemohla by třeba nabízet i masáže? Potěšila by vás víc další promluva, další kniha, další myšlenka, anebo spíše masáž? A co třeba zřídit unitářskou zvukotěsnou komoru, aby bylo možné přebývat v naprostém tichu?

Jsou to možná bláznivé nápady, ale i takové je třeba otevírat. Koneckonců na svém počátku bylo samo unitářství vnímáno svým křesťanským okolím jako naprosto bláznivá myšlenka! Těchto pár úvah a otázek jsem nadhodil s vírou, že snad alespoň nějakou měrou přispějí k častějšímu uvažování o roli smyslů v unitářské spiritualitě. Pokud se toto uvažování objeví na individuální rovině jednotlivců, bude to skvělé, ale nejlépe by bylo, kdyby takové uvažování nabývalo více kolektivního rozměru a stalo se otevřeným dialogem o tom, jak učinit náš přístup ke smyslům v unitářských společenstvích vědomějším a tvořivějším.

Čas sváteční a čas profánní

Anna Hogenová

Sváteční čas dostal v Heideggerově fenomenologii název *temporalita*. Je to čas, v němž je člověk celý. Co to znamená? Především se musí člověk vyvázat z času aristotelského, jenž plyne stále vpřed a v němž je člověku upřena budoucnost, která se musí předpřipravít v přítomnosti. Minulost je zde tak trochu odbytá, což výrazně vyhovuje přehnaným liberalistům, kteří jsou v podstatě od minulosti osvobozeni a mají nárok tvořit úplně novou dobu. Pokud člověk, jenž je jen *dzoón logón echón* – tj. je zvířetem, jež má řeč –, pokud je zanořen jen do smyslu rozhořování s všeobecnou objednávkou, pak sváteční čas nikdy nepochopí.

„Sváteční čas dostal v Heideggerově fenomenologii název *temporalita*.“ (Foto © Shutterstock.com.)

Fenomén „das Ge-stell“ si nás objednává pro role, které musíme vykonávat v dané společnosti. Fenomén „die Machenschaft“ kontroluje, zdali povely opravdu vykonáváme. Tyto dva fenomény mají úkol zachovat naši společnost pro budoucnost, a proto se budoucnost vypočítává a konstruuje tak důkladně, že se k nám ani budoucí čas se svou zvláštností nedostaví a provaluje se čas od času nějakou tragédií, která nám to má připomenout.

Ale my lidé si myslíme a děláme své, posloucháme povely ze systémů a struktur a ani nevíme, že můžeme také vést rozhovor s bytím samým, který nám otevře svět úplně jinak, lépe.

Rozhovor s bytím se děje, když vypneme své plánování a necháme se nést vlnou dění samého, což nikoli každý zná, a spousta lidí o tom

ani neví. Naše vzdělání je technické a digitální i v humanitních oborech, je analytické a karteziánské.

Pokud se necháme pozdravovat přicházením bytí, pak v nás toto přicházení vyvolá naše počátky, jež máme na dně naší podstatné paměti, což je něco úplně jiného než vzpomínky. Co to jsou počátky? Jsou to zrozené obsahy v naší duši, které se rodí vždy poprvé a vždy naposled, pokaždé jsou originální a prapůvodní, protože se nekonstruují, ale počínají se ve smyslu „počít“, tj. zrodit. A tyto počátky, opět zrozené poprvé a vždy naposled, jsou svátky. Pokud chceme opět mít „Ježíška“, musíme obdarovat druhé tak, jako to udělal, alespoň v prvním přiblížení, kdysi sám Ježíš. Obdarovat druhého znamená vnést jej radostí z dárku do úplně jině-

Počátky, opět zrozené poprvé a vždy naposled, jsou svátky. (Foto © Shutterstock.com.)

ho horizontu života, v němž je nám dobře a kde cítíme vroucnost, kterou filosoficky nacházíme v ohňovém středu čtveřiny, kde jsme u sebe a uvlastnění. To jsou nejkrásnější chvíle v našich životech, a proto jsou svátky životem v temporalitě, která vpustí do naší přítomnosti znovu zrozené počátky z našeho dětství, a ty se znovu poprvé a naposled zrodí a opanují prozářením celou naši přítomnost, jež se pak protrahuje do rozvrhu úplně jiné budoucnosti, než je ta, které říkáme všeobecná objednávka.

Ve svátcích se tak trochu vždy znovu rodíme, a hlavně jsme tam celými bytostmi, nikoli jen nějakými rolami, jež jsou skrz povely z nás vymáhány, mnohdy i násilím. Svátky jsou tak tím, kde jsme v „arete“, tj. jsme celými bytostmi, což znamená, že pociťujeme „communio“, jsme tedy přijati bytím, Bohem, jsme u sebe, jsme uvlastnění. Naš život teče jen z našeho pramene a v tom prameni je čtveřina, tj. nebeští, smrtelní, Země i svět, protože duše, jak říká starý

Herakleitos, nemá žádné hranice, i kdybychom šli světa kraj. Jinak řečeno – do naší duše v „ted“ se vejde úplně vše a my jsme pak plni bytím, které k nám přináší obdarování v platnosti toho, čemu říkáme štěstí. Štěstí je založeno v tzv. ontologickém komparativu, tj. můžeme mít v sobě málo bytí (život požívacný), nebo více bytí (život politický), nebo nejvíce bytí (život teoretický). Jen ten třetí je šťastný v plném slova smyslu, protože zde je poznáváno bytí nikoli z kauzality, ale poznáváním téhož týmž, kdy nepotřebujeme žádný vnější důkaz, protože to bytí jsme my sami. Pokud totéž se setká s tím-též, pak ze dvou věcí je jen jedna. Pokud stejné potkává stejné, pak tu máme před sebou vždy dvě věci. Tedy máme možnost pochopit svátek jako čas temporální, kdy jsme celými bytostmi, a nikoli jen vykonavateli povelů, kdy se vždy tak trochu znovu rodíme a je úplně jedno, jestli je nám deset či sto deset let, vždy máme dětskou radost ze života a děkujeme za něj.

Pojetí všedního a svátečního času v judaismu

Kamila Kopřivová

„Pašut tihju bnej adam“, „Bud'te prostě lidi“, hlásal nápis na nálepce v kabině dámských toalet na jeruzalémské První stanici, centru světské zábavy uprostřed svatého města. Text výzvy odkazuje na známý verš ze třetí knihy Mojžíšovy: „Bud'te svatí, neboť já Hospodin, váš Bůh, jsem svatý,“ a jedním dechem podává i odvážnou interpretaci toho, co to vlastně znamená být svatý. Je to úplně jednoduché – buď prostě člověk.

Pokyn, který dal Hospodin svému lidu prostřednictvím Mojžíše, skutečně zní prostě: buďte svatí, protože i já, váš Bůh, jsem svatý. Buďte jako já. Hospodin chce mít s lidem, který si vyvolil, něco společného. Už se ale nedozvídáme, co to znamená být svatý. Jak máme být svatí? A jak je svatý Hospodin? Čím se svatost projevuje a jak je jí možné dosáhnout? Tyto a mnohé další otázky si po staletí kladou vykladači tohoto na první pohled prostého verše.

Jak by se člověk ze své pozice ve světě, z pletence jeho všedních záležitostí, mohl vůbec podílet na svatosti? Jak říká Abraham Joshua Heschel:¹ „Žijeme na trásní reality a jen stěží víme, jak dosáhnout jejího středu.“² Hospodin nás v tom ale nenechává samotné a spolu s výzvou ke svatosti nám dává i řadu příkazů a zákazů, jak se chovat. Mnoho židovských myslitelů pak dodržování těchto zákonů – micvot – interpretuje právě jako cestu k dosažení kýžené svatosti. Ony trásně neboli cicit, na jejichž okraji žijeme, nám slouží jako trvalá připomínka závazku, který vůči Hospodinu máme. Každé ráno si je stavíme před oči, někteří je nosí i celý den, aby si neustále připomínali Hospodinova přikázání

Pokyn, který dal Hospodin svému lidu prostřednictvím Mojžíše, zní prostě: buďte svatí, protože i já, váš Bůh, jsem svatý.
(Foto © Shutterstock.com.)

a nehnali se jen za tím, po čem zrovna touží jejich srdce.

Plnění micvot ovšem k setkání s Hospodinem a dosažení svatosti nestačí. Svatost k nám nepřichází v našem čase. Jak píše Heschel, musíme se po vláknu našich trásní nechat vytáhnout z časoprostoru všedních dní do časoprostoru posvátného.³ Do míst, kam čas od času zabloudí mysl každého z nás a kde svými myšlenkami brouzdalo nespočetně našich předků. Kde si klademe otázky typu proč jsme tady, jaká je naše úloha na světě a proč je něco spíš než nic. Jedině na tomto místě jsme si všichni rovni, tady, kde zapomínáme na svět a setráváme v údivu nad stvořením. Jen zde můžeme potkat Hospodina. Ve chvílích, které prožíváme se zatajeným dechem a kdy zapomínáme na čas.

1 Abraham Joshua Heschel (1907–1972) byl jedním z nejvýznamnějších židovských teologů 20. století.

2 Heschel, Abraham Joshua a Fritz A. Rothschild, *Between God and Man: An interpretation of Judaism*, New York: Harper & Brothers, 1959, 279 s., s. 44.

3 Tamtéž.

**Třásně neboli cicit
nám slouží jako trvalá
připomínka závazku, který
vůči Hospodinu máme.**

(Foto © Shutterstock.com.)

Zatímco náš život se ubírá neustále dopředu a je časově omezen, naše schopnost vstupovat do svatosti a setrvávat tam je neomezená. Vzpomeňme na Kafkovu proslulou povídku *Před zákonem* – jedinou překážkou, která nám stojí v cestě, jsme si my sami. Avšak i tady nám Hospodin hází pomyslné záchrané lano, kterým je šabat. Šabat je podle Heschela rupturou ve všedním čase, kterou se do našich životů hrne čas posvátný. Není to ale automatické. Šabat je časem, který vyžaduje absolutní oddanost, směřuje k němu celý týden a veškerá práce v něm. Dodržet šabat tak, jak to vyžadovali talmudičtí učenci a pozdější poskim,⁴ je pro moderního člověka úkolem mimořádně obtížným a pro mnohé i odstrašujícím. V pojetí progresivního judaismu se naše schopnost podílet se na svatém čase neumenšuje tím, že zrovna nejsme schopni nebo nechceme dodržovat všechny micvot. Dodržujeme ta nařízení, která dávají smysl v prostoru a čase, ve kterém dnes žijeme.

Ať už je praxe jednotlivce jakákoli, doporučuji šabat jednou vyzkoušet. Udělat patřičné přípravy během týdne, nechat dny eskalovat jeden po druhém, až vyvrcholí v den, kdy se téměř nic fyzického neděje. V časové a duševní úrovni se ovšem bude dít mnohé. Ve chvíli, kdy se na jeden den přestaneme starat o materiální zabezpečení našeho života, dáme duši prostor

a svobodu vystoupat nahoru, zakusit údiv nad stvořením a navštívit Hospodinův chrám, který nestojí na žádném konkrétním místě, neboť se rozpíná v čase.

Židovství ztratilo ústřední místo své bohoslužby téměř před dvěma tisíci let. Mnozí učenci si od té doby dali spoustu práce s tím, aby vybudovali chrám nový, který nepodlehne fyzické zkáze. Tímto chrámem je právě šabat. Je to chrám, který nestojí v prostoru, ale v čase. Navštěvujeme ho každý týden, každý podle svých možností a schopností, a tak se můžeme každý svým dílem podílet na jeho udržování, i když jsme prostě lidi.

Autorka je studentka progresivního rabínského semináře Abraham Geiger Kolleg. Na sociálních sítích ji můžete najít jako @rabinka-vzavciku.

Šabat je chrám, který nestojí v prostoru, ale v čase.
(Foto © Shutterstock.com.)

⁴ Jednotné číslo posek – židovský učenec rozhodující ve věcech židovského náboženského práva.

O mezináboženském kalendáři a podpoře dobrých vztahů s menšinami

Rozhovor s Mikulášem Vymětalem, farářem Českobratrské církve evangelické

Jak jste přišel na myšlenku vydávat mezináboženský kalendář?

Mým vzorem se stal před lety Michael Krupp, můj učitel z Jeruzaléma, který tam mezináboženský kalendář vydává. V něm jsou však jen svátky židů, muslimů, křesťanů, drúzů a samaritánů, pěti náboženství, která ve Svaté zemi působí, a nezahrnuje mnoho svátků, jen ty hlavní. Kalendář vydávají formou pohlednic, pod nimiž je natištěné kalendárium s různobarvěně označenými svátky.

Myšlenka kalendáře se mi líbila, protože vyznavači různých náboženství tvoří spolu s humanisticky smýšlejícími sekulárními lidmi převážnou většinu obyvatel zeměkoule, a tak jejich dobré vztahy mohou přispět k míru na mnoha místech světa. Navíc je pro život víry důležité prožívat svůj čas jak lineárně (od počátku dějin do jejich konce, od narození do smrti), tak také cyklicky (v cyklech denních, od probuzení po usnutí, týdenních, od šesti dnů práce ke dni odpočinku, i ročních) a k tomu právě může pomoci i takovýto kalendář.

Jakým způsobem kalendář připravujete?

Rozhodl jsem se jako základ zvolit hlavní svátky pěti nejvýznamnějších náboženství světa – křesťanství, židovství, islámu, buddhismu a hinduismu – a některá významná obecná výročí. Původně jsem si říkal, že bych dal ke každému náboženství jen tři až čtyři svátky, abychom udrželi určitou vyváženost. To je ale dost těžké, protože třeba muslimové mají vlastně jen dva společné svátky (a například Mohamedovy narozeniny neslaví zdaleka všichni). Na druhé straně můžeme uvést například kalendář indických náboženství, který různými svátky

naplní všechny dny v roce. Mezi tím je nutné hledat nějaký kompromis a myslet i na svátky a významné dny, které by měly všechny propojovat. Proto jsem do našeho kalendáře prosadil třeba nedávno ustanovený Světový den mezilidského bratrství čtvrtého února. K jeho zavedení došlo na základě křesťansko-muslimské iniciativy, v jejímž rámci papež František podepsal v únoru 2019 s Ahmedem al Tajíbem, vrchním imámem univerzity Al Azhar, deklaraci o lidském bratrství, a OSN pak na výročí jejího podpisu vyhlásila tento světový den.

Pravidelně zařazujeme i několik dalších svátků nenáboženských, třeba 2. 8. – Den holokaustu Sintů a Romů nebo 17. 5. – IDAHO, den boje proti homofobii, transfobii a bifobii, Den lidských práv a podobně.

U některých svátků jsem požádal synodní radu evangelické církve, v níž jsem farářem, aby při těchto výročích zasílala pozdrav představitelům menšin nebo náboženství, kterých se daný svátek nebo významný den týká. Argumentoval jsem třeba tím, že to dělá například izraelský prezident, který na Vánoce vystoupí v televizi a pozdraví křesťany v Izraeli, nebo při začátku ramadánu zase zdraví místní muslimy. Nepodařilo se mi to prosadit napoprvé, tehdy to synodní rada odmítla s tím, že nechtějí zasahovat do práce prezidenta a vlády nebo ji jakkoli suplovat. Jenže český prezident to nedělá, tak jsem o to požádal po roce znovu, a už to bylo přijato.

V Čechách nikdo nic podobného do té doby nedělal?

Jedna mezináboženská společnost chystala podobný záměr na rok 2007, ale nedotáhla to.

Evangelický farář pro menšiny Mikuláš Vymětal při večeři Páně v kostele sv. Martina ve zdi na Starém Městě pražském. (Všechny fotografie pocházejí z archivu Mikuláše Vymětala.)

V roce 2011 jsem už kalendář vytvořil já. Sandra Silná, která v té době pracovala v Ekumenické radě církví, navrhla na jejich valné hromadě, že by to mohla ERC vydat, ale bylo to odmítnuto. Kalendář však nakonec vyšel, a to jako příloha *Revue Společnosti křesťanů a Židů*. V roce 2012 už jsem vydal kalendář, který byl hodně inspirovaný tím zmíněným z Jeruzaléma, barevný. S jedním šikovným fotografem jsem obešel křesťany, židy a muslimy a vyrobili jsme ho s pěknými fotografiemi. Další jsme vydali v roce 2014, ale pak řadu let nic – a nikdo další u nás také nic podobného nevydával.

Tyhle první kalendáře jste dělal jako svůj osobní projekt, nebo je zaštiťovala vaše církev?

Nikdo to nezaštiťoval, ale byl o ně docela zájem. Já jsem velkou část nákladu vždycky rozdával, zbytek prodával za padesát korun, což byly pořizovací náklady. Pak uběhlo dalších pár let, kdy mě od vydávání leckdo zrazoval s tím, že o kalendáře obecně je malý zájem, že je jich na trhu moc a podobně. Vrátil jsem se k tomu záměru až v roce 2020, kdy

jsem vydání kalendáře na rok 2021 zahrnul do jedné grantové žádosti, kterou jsem si podal. Ten grant jsem dostal, vydání kalendáře byla jedna z podmínek jeho plnění, ale paradoxně jsem na jeho vytvoření v rámci grantu nedostal žádný příspěvek, zůstala jen povinnost ho třikrát publikovat. Tak jsem se dohodl s redaktorem časopisu *Protestant*, že ho vydá jako přílohu tohoto periodika. Dalších dvě stě kusů jsem měl na rozdání – byl o ně opět docela zájem, už nemám ani jeden výtisk do archivu. Pojali jsme ho již jen graficky, jako list formátu A3, který se dobře vkládá jako příloha tiskovin i dobře vyvěšuje. Letos ho budeme dělat obdobně a já bych byl rád, kdyby mohl být součástí většího množství periodik. Vstřícně a s velkým zájmem se k té nabídce postavila například redakce *Dingiru* a *Českého zápasu*, v *Protestantu* vyjde také.

Plakátový kalendář komentují, že je ideální, když si ho člověk nalepí na vnitřní dveře od toalety a první věc, na kterou se po ránu podívá, je, kdo zrovna slaví jaký svátek, a může ho oslavit také. Snažíme se věnovat velkou pozornost i grafice, aby kalendář byl vkusný a hezký.

**Mikuláš
Vymětal
se zástupci
dalších
náboženství.**

V jakém nákladu kalendáře vydáváte?

Ten první v roce 2011 měl náklad celkem osm set kusů, v letech 2012 a 2014 to bylo výrazně méně, okolo dvou set. Vloni jsme měli celkový počet vydaných exemplářů zase zhruba osm set a pro rok 2021 jsme vytiskli 1 700 kusů kalendáře samostatně a ještě vyjde jako součást několika menších časopisů (*Kostnické jiskry, Český zápas a Romano vodi*).

Můžete uvést ještě něco více o tom grantu, díky němuž nyní kalendáře vydáváte? Je to grant zaměřený na mezináboženský dialog?

Grant není zaměřený jen na mezináboženský dialog, ale i na další činnost, které se věnuji; jsem totiž v naší církvi farář pro menšiny (přesněji řečeno pro humanitární aktivity, menšiny a lidi sociálně vyloučené). Probíhající odluka církve od státu působí evangelickým církvím (a možná nejen jim) starosti, jak do budoucna platit své duchovní, včetně tohoto mého místa, jež není vázáno na žádný konkrétní sbor. Tak jsme požádali o grant v rámci projektu nazvaného Kulatý stůl, to je společný projekt německých a švýcarských evangelických církví a Českobratrské církve evangelické, zprostředkovává finanční podporu různým vzdělávacím

a rozvojovým aktivitám. Hradí se z něj i část mého platu, získali jsme celkem zhruba devět set tisíc na tři roky. Na setkání se zahraničními partnery z Kulatého stolu možná pomohlo i to, že jsem se s nimi bavil nejen německy, ale i hebrejsky, protože hodně německých teologů také umí hebrejsky. Já jsem si v žádosti o grant stanovil, co chci dlouhodobě dělat. Myslím totiž, že církev může určitými etickými principy ovlivňovat společnost, ne v politické rovině, ale v rovině občanské: Je velmi důležité, aby takové aktivity byly klidné i rozsahem menší, ale aby se děly dlouhodobě a opakovaně, třeba desetiletí, než je společnost přijme za své. Mezi takové aktivity patří i tento kalendář.

Jaký je váš vztah k slavení svátků?

Slavím docela rád, беру to jako vytržení z obvyklého života, jak se píše v desateru – „šest dní budeš pracovat, ale sedmého dne odpočineš“. A snažím se být během svátků i se svou rodinou, nejen s lidmi, kterým sloužím. Svátky vlastně vnímám jako určitý typ společenské dohody, ale veskrze dobrovolné. Ne každý se s daným svátkem ztotožní, a ne každému je to příjemné. Kromě veselých svátků jsou i smutné příležitosti. Děláme například bohoslužebný projekt Smutné Vánoce inspirovaný anglickou

Pro život víry je důležité prožívat svůj čas jak lineárně, tak také cyklicky.

akcí Blue Christmas, což je setkání pro lidi, kteří prožívají nějaké trauma, ztrátu či něco těžkého, a když ostatní slaví Vánoce a mají radost, oni jsou právě proto smutnější a smutnější. Snažíme se jim díky tomuto projektu při bohoslužbě nabídnout příležitost, aby měli možnost svůj smutek projevit a vyjádřit, aby vnímali, že na to mají prostor.

Jaké svátky kromě svátků své vlastní církve slavíte?

Trochu se podílím také na některých židovských a muslimských svátcích. Jednou za rok se postím na Den smíření – Jom kipur, to je taková soukromá věc, a připomínám si i další židovské svátky. Každoročně registruji ramadán, to napíšu gratulace nebo osobně popřeji nejrůznějším zástupcům muslimské komunity u nás. Mívají radost, protože se setkávají spíš s nepřijemnými výroky na svou adresu, tak je vždycky potěší, když jim někdo přeje a má k nim pozitivní vztah. Co se týče nemonoteistických náboženství, myslím, že v našem prostředí stojí za to si připomenout třeba i vietnamský nový rok, protože vietnamská komunita zde je velká a její představitelé nám jsou dost na očích.

A za důležité pokládám i některé sekulární svátky a výročí, třeba Mezinárodní den Romů, ten si nejen připomínám, ale pravidelně se podílím i na organizaci oslav. Obecně mi víc vyhovují svátky, které připomínají něco pozitivního než třeba dny proti něčemu.

Máte nějakou radu, jak by se obecně měl člověk stavět k svátkům a výročím, jež nepatří do jeho tradice?

Nejvhodnější přístup je citlivost a snášenlivost. Dobré je, když se člověk zamyslí nad tím, jak sám prožívá své svátky a co je mu přitom příjemné, a co nepříjemné. Na místě je také přemýšlet o ostychu a zeptat se věřících jiného náboženství, jaké chování je od jinověrce vhodné.

Každé náboženství má okamžiky, kdy si věřící nepřeji být příliš rušeni – stejně nevhodné je narušovat jako turista šabat v Izraeli projížděním autem, v muslimských zemích narušovat ramadán veřejnou konzumací nebo přípravou potravin přes den, či v křesťanském prostředí narušovat vánoční či velikonoční soustředěnost hlasitou mluvou, nevhodným oblečením či chováním v kostele. Fotografovat bez dovolení věřící soustředěné k modlitbě není vhod-

né v žádném náboženství. Některé svátky jsou postní (Velký pátek, Jom kipur, ramadán) – při nich je vhodné brát ohled na to, že ti, kdo je slaví, mají hlad, a neodvádět jejich soustředění veřejnou přípravou či konzumací jídla. U vážných a smutných svátků je vhodné myslet na city těch, kdo je dodržují, a nenarušovat vážnost okamžiku nevhodným vtipkováním či hlasitou, veselou hudbou. Opakem vážných jsou radostné svátky, při kterých mají věřící ve zvyku, někdy i přímo jako povinnost, rozdávat ve svém okolí dary. V případě nabídnutí daru je slušností dar přijmout, případně opětovat – pokud to není vyloženo proti náboženskému přesvědčení obdarovaného. „Radujte se s radujícími, plačte s plačícími,“ ostatně doporučoval křesťanům už apoštol Pavel.

Co je váš cíl nebo sen v této oblasti mezináboženského dialogu a v podpoře menšin?

Co se týká mezináboženského kalendáře, přál bych si přispět s ním k dobrým vztahům mezi náboženstvími, protože mám pocit, že v Čechách mezi různými náboženskými skupinami panuje v lepším případě vzájemná lhostejnost, že větší církve v podstatě nevnímají menší a mimokřesťanské skupiny a že ani ty větší církve spolu vlastně nemají vřelé vztahy. Zde vidím prostor pro výrazné zlepšování stávající situace. Papež nazval vztahy mezi křesťany a muslimy mezilidským bratrstvím, mě by stačilo přátelství. Přátelství mezi náboženstvími je můj dlouhodobý cíl. A krátkodobý je, abych k tomu průběžně dokázal přispívat a hledat cesty, abych dokázal stále být v průběžném osobním kontaktu s lidmi z různých skupin. Osobní kontakt je totiž pro vytváření vztahů to základní.

Rozhovor vedla KLK.

Jdeme dál!

Sněm NSČU v Brně 25.–26. září 2021

Matěj Čihák

Během víkendu 25.–26. září 2021 se konal letošní sněm NSČU, tentokrát v Brně. Přípravy se konaly v atmosféře určitých obav z covidové situace i z množství agendy, kterou bylo třeba na sněmu probrat. Dorazí na něj dostatek účastníků, aby byl usnášeníschopný? A aby bylo možné realizovat i jeho společenský a duchovní rozměr? Nezpřísní se těsně před začátkem sněmu opatření? Neprotáhnou se jednání a hlasování dlouho do noci?

Páska s mottem letošního sněmu „Jdeme dál!“ byla součástí sobotního shromáždění. (Všechny fotografie Matěj Čihák.)

Obavy se nakonec ukázaly jako liché a letošní sněm se nadmíru vydařil. Počet účastníků byl sice oproti několika předchozím sněmům nízký, nikoli však tak, jak bylo možné se obávat. Delegátů byl dostatek a sněm byl usnášeníschopný.

PÁTEK

Ačkoli oficiální zahájení sněmu proběhlo až v sobotu, organizátoři, pracovníci ústředí a většina delegátů dorazili na místo setkání v brněnském hotelu Orea (Voroněž 2) již v pátek odpoledne. Pro ty, kdo přijeli již v pátek, byl připraven večerní program. Jeho první část tvořil koncert skupiny Musica regina, která doprovází unitářská setkání dlouhodobě. Jejím členem je

i předseda brněnské obce Pavel Sedlák. Musica regina zahrála některé tradiční skladby moravské i české a také několik duchovně zaměřených skladeb zahraničního původu, například slavnou americkou křesťanskou píseň *Amazing Grace* (*Úžasná milost*) nebo hinduistickou píseň na motiv z Bhagavadgity.

Další bodem, přímo zlatým hřebem pátečního večera byla přednáška Milana Klapetky, brněnského teologa a spisovatele. Milan Klapetek učí na Vysokém učení technickém v Brně a je velmi populární, a to nejen mezi unitáři. Příležitostně přispívá články do *Tvůrčího života* a stejně tak i do *Poutníka*, periodika brněnské obce. Milan Klapetek je evangelického vyznání

Průběh sněmu byl klidný a hladký, diskuze se nesly v duchu vstřícnosti a vzájemného porozumění.

a s oblibou používá titulu MUStr. – „mistr univerzity strécovské“, i když jeho oficiální titul je ThMgr. – magistr teologie.

Přednáška pana Klapetka nesla název Smysl a úkol liberálních náboženských organizací v dnešní době. Přednáška byla úchvatná, úplně jsem během ní ztratil pojem o čase a zcela se nechal vtáhnout poutavým, erudovaným a angažovaným projevem řečníka. Myslím, že podobný dojem měla většina účastníků přednášky. Milan Klapetek přirovnal NSČU k „výzkumnému ústavu s poloprovozem“, v němž se to, co se teoreticky zkoumá, zároveň rovnou experimentálně ověřuje. Poté se zabýval rolí náboženství v životě člověka a v dějinách západní civilizace. Přednášející se ujal tématu dosti zešířoka, hovořil například o třech typech náboženství v antice (osobní náboženství, státní náboženství a náboženství filozofů) nebo o rozdílech mezi hebrejským a řeckým myšlením. Přednáška byla z mého pohledu precizním úvodem do dějin evropské spirituality. O liberálních náboženstvích toho nakonec mnoho

řečeno nebylo, přesto zbyl dojem čehosi velice hlubokého a závažného, co bylo námi všemi během přednášky sdíleno. To vše zářmované přirozenou lidskou laskavostí a srdečností pana Klapetka.

SOBOTA

První oficiální sněmovní den byl zahájen společným shromážděním. Shromáždění se konalo ve zvláštní místnosti v našem hotelu, kterou jsme měli po dobu trvání sněmu vyhrazenou. Vedl je Petr Samojský, který byl jediným ordinovaným duchovním NSČU, jenž se letošního sněmu účastnil. S responzivním čtením mu pomohla laická duchovní teplické obce Jana A. Rašková. Kolem stolku s kalichem byla omotaná papírová páska s obrázky lidských stop a s mottem letošního sněmu: „Jdeme dál!“ Petr během shromáždění pásku odmotával a postupně ji natahoval do uličky mezi účastníky shromáždění. V závěru shromáždění došlo na stříhání pásky – každý z nás si jí mohl kousek ustříhnout a vzít na památku s sebou. Něko-

Společné
sázení
stromu
v jednom
z brněnských
parků.

mu stačilo uštíhnout si jednu řapku s nápisem „Jdeme dál!“, někdo si uštíhl i tři nebo více.

Po shromáždění, v deset hodin, začal oficiální program sněmu. Moderátorkou byla, obdobně jako v předešlých letech, Bára Procházková. Maximální počet delegátů, kteří na sněmu mohli hlasovat, byl 42. Byly zvoleny komise, schválen program, projednány rozpočtový rámec a koncepce rozvoje NSČU.

Odpoledne, po obědě, jsme všichni společně vyrazili zasadit strom do jednoho z brněnských parků při Žabovřeské ulici. Zasazovaný strom byl javor (*Acer davidii*), či spíše tenký a trochu ospale vypadající javůrek. Na místě jsme vykopali jámu, javor do ní umístili a každý si mohl hodit svou hrst hlíny, aby bylo zasazení stromu symbolickým dílem nás všech. Poté jsme strom začali zalévat. Z nedalekého domu přišla místní paní a projevila o naši akci zájem. Poté, co jsme jí vše objasnili, sama od sebe slíbila, že strom bude se svou rodinou průběžně zalévat.

Petr Samojský stromu poželhal. Poté jsme se s útlým javorem rozloučili a vypravili se na návštěvu do sídla brněnské obce na Staňkově ulici. Tam na nás čekalo občerstvení v podobě hojnosti chlebičků a čaje. Pak nám předseda brněnské obce Pavel Sedlák řekl několik slov

Předsedkyně ÚSS Kristýna Ledererová Kolajová
věncí strom přáními od jednotlivých obcí.

**Zátíší se solnou lampou a T. G. Masarykem
v prostorách brněnské obce.**

o jejím fungování, přečetl úryvek z knihy Milý Tomášové *Za čas a prostor* a zahrál nám na kytaru několik duchovních písní.

Odpoledne opět probíhalo jednání sněmu, konkrétně hlasování o změnách vnitřních předpisů. Zásadním bodem a novinkou je koncepce tzv. základního a plného členství, kdy právo volit a být voleni do orgánů NSČU budou mít pouze lidé s plným členstvím – tedy ti, kteří řádně platí členské příspěvky. Ostatní budou fungovat na bázi základního členství, což jim umožní být součástí společenství, ale nikoli ovlivňovat jeho organizační fungování.

Poté proběhly prezentace, v nichž jednotlivé obce představily svou činnost a své aktuální projekty. Za všechny bych jmenoval například projekt Naučné stezky N. F. Čapka v okolí Čapkovy rodné Radomyšle, za nímž stojí OŠS, nebo vydavatelskou činnost ostravské obce, která probíhá v rámci nakladatelství OUO.

Poté následoval workshop na téma Členství v naší organizaci. V rámci workshopu jsme pracovali ve dvojicích. Každou dvojici tvořili členové dvou různých obcí, abychom se na-

příč obcemi lépe poznali. Práce probíhala tak, že jsme měli postupně vyslechnout šest tezí – výroků, týkajících se tématu členství. K výročkům jsme si měli napsat každý sám pro sebe poznámky, co v nás takové tvrzení vyvolává. Následně jsme své postřehy krátce představili svému kolegovi či kolegyni ve dvojici, poté on nám. Cílem bylo vyhnout se rozpoutání debaty, ale pouze vyslechnout druhého. Na závěr jsme reflektovali, co nám přišlo na myšlenkách toho druhého zajímavé a obohacující, v čem jsme se případně rozcházelí a co jsme naopak vnímali stejně.

Workshop volně navazoval na proběhnuvší dotazník o členství v NSČU, jehož výsledky byly částečně shrnuty v *Tvůřím životě* 04/2021 a zevrubněji představeny Kristýnou Ledererovou Kolajovou v on-line programu Unitářské akademie 21. října 2021 (nyní je lze najít také kompletní na intranetu v záložce Ústředí / Průzkum členství 2021).

**Pavel Sedlák, předseda OUB, nám zahrál
na kytaru.**

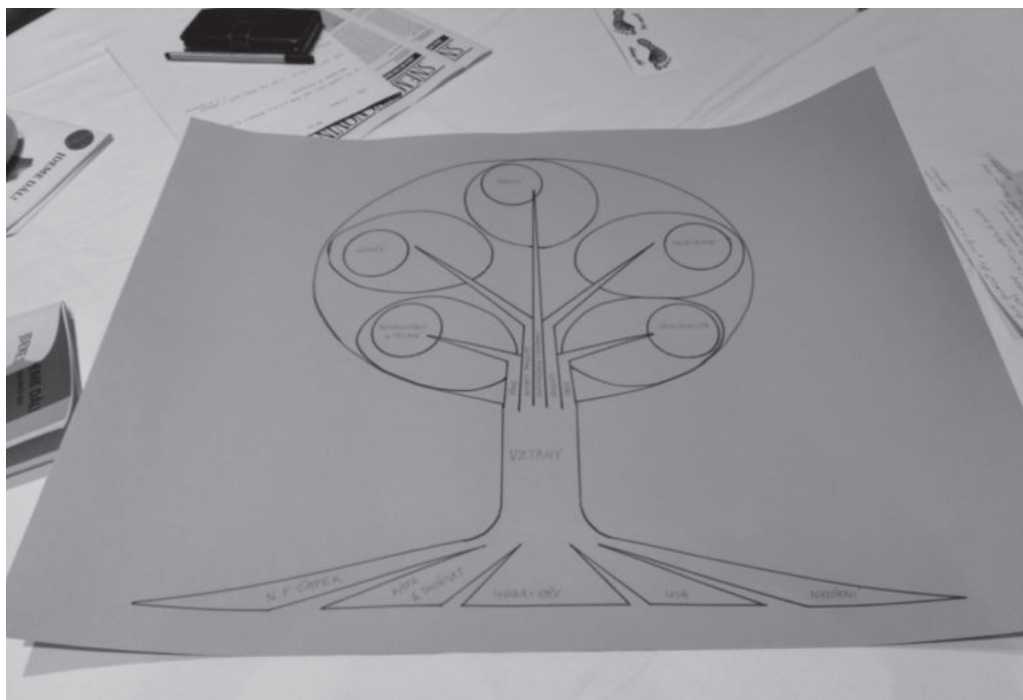
Volební urna, do níž delegáti házeli lístky během nedělního hlasování.

NEDĚLE

I nedělní program byl zahájen ranním shromážděním, opět pod vedením Petra, tentokrát mu s vedením kromě Jany pomáhal i laický duchovní ostravské obce Libor Mikš.

Následně byla opět zahájena jednací část sněmu, kde probíhala volba předsedy (přesněji: předsedkyně) a místopředsedy ÚSS. Volba probíhala tajně do urny s unitářským symbolem, volební komise (jíž jsem byl členem) následně přepočítala hlasy a vyhlásila výsledky. Předsedkyní byla zvolena Kristýna Ledererová Kolajová z OŠS, místopředsedou Štěpán Mairovský z POU.

Následoval druhý z workshopů letošního sněmu, tentokrát na téma Sto let českého unitářství. Téma odkazuje k faktu, že rok 2022 bude pro naše společenství rokem výjimečným a svátečním – budeme totiž slavit sto let existence. A také se nad ní zamýšlet. Právě k tomuto zamyšlení měla posloužit práce v asi pěti až šestičlenných kolektivech nad schématem připomínajícím strom. Strom měl pět kořenů,

Symbolický strom, který měl vyjadřovat naše pojetí unitářství, byl součástí jednoho z workshopů, které v rámci sněmu proběhly.

jeden kmen, větve a plody opět po pěti. Ve skupinách jsme si měli vybrat vhodná slova, která pro nás vyjadřují, co je důležité v českém unitářství – v jeho stoleté historii, nyní a snad i v budoucnu. Jednotlivá slova jsme pak přiřazovali k jednotlivým částem stromu, na základě toho, zda představují spíše naše pomyslné kořeny, nebo například spíše kýžené plody naší práce. Nejzásadnější byl kmen, kde byl prostor pouze pro jedno jediné slovo – slovo spojující naše kořeny s větvemi a plody.

Jsem rád, že naše skupina došla ke slovu „vztahy“, které je podle mě tím nejdůležitějším v jakémkoli lidském společenství, zejména duchovním, a je čímisi, co spojuje lidi navzájem, a to nejen v prostoru, ale právě i napříč historií. Vztahy navíc mohou mít lidé i k myšlenkám (např. unitářským zásadám) a předmětům (např. kávovaru), takže jsou skutečným kmenem stromu našeho společenství.

Na samý závěr schválil sněm usnesení. Došlo i na vzpomínku na zesnulé bratry a sestry, především na libereckou duchovní Karolinu Sofii Pavala, ale také na dlouholetého člena NSČU

Miroslava Matouše. Připomenut byl i Hans Küng, který, ač nebyl unitářem, české unitářství ovlivnil mimo jiné tím, že část knihovny Küngovy nadace Světový étos se stala součástí naší knihovny.

OHLÉDNUTÍ

Letošní sněm v Brně byl první sněm, kterého jsem se osobně účastnil. Atmosféra byla velice příjemná, jednání a hlasování probíhala ještě hladčeji, než jsem čekal. Ze všeho nejvíc obohacující byly ale doplňkové programy, jako workshopy nebo sázení stromu, které měly (věřím, že nejen pro mě) i jednoznačně spirituální rozměr. I návštěva brněnské obce byla velmi zajímavou a milou událostí.

Slunný dojem zdánlivě trochu potemnila dlouhá a krkolomná cesta v kolonách po D1 zpátky do Prahy. Ale i tu jsme využili jako příležitost ke stmelování našeho přátelství, lepšímu vzájemnému poznání i trénování ctností jmenem trpělivost.

Těším se na následující sněm, tentokrát ve dnech 8.–10. dubna 2022 v Praze!

Vždy mi byla blízká idea, že je „něco“ nad námi, co je společné všem lidem

Rozhovor s Evou Zažímalovou, předsedkyní Akademie věd ČR

Eva Zažímalová, předsedkyně Akademie věd ČR.
(Foto z archivu Střediska společných činností AV ČR, v. v. i.)

Jak dlouho jste již předsedkyní Akademie věd ČR? A co tato práce obnáší?

Předsedkyní Akademie věd České republiky jsem od března roku 2017 a v loňském roce jsem byla zvolena do druhého období, které skončí v březnu roku 2025.

Tato práce je velmi různorodá – především manažerská, ale také koncepční, a zahrnuje i reprezentaci Akademie věd a zčásti i české vědy, resp. vědy v České republice jak doma, tak i v zahraničí.

Váš tatínek byl Otakar Mikeš, významný člen NSČU, který v pražské obci vedl duchovní diskuse a přednášky. V nakladatelství Unitaria vyšla jeho kniha *Náboženství moudrosti*. Jak byste popsala váš vztah?

S tatínkem i s maminkou jsme se měli velmi rádi. Oba rodiče bratrovi i mně připravili krásné dětství a velmi dobře jsme všichni vycházeli i v době, kdy už jsme s bratrem měli své vlastní rodiny.

Tatínek byl velmi dominantní člověk, občas mezi námi „létaly blesky“, ale vždycky jsme si podvědomě rozuměli a poslouchali své argumenty. Tatínek odešel v roce 2012, maminka vloni. I když se oba dožili vysokého věku nad devadesát let, pořád mi velmi chybí.

Povídal si s vámi také o duchovních otázkách? O Unitarii?

Než tatínek odešel do důchodu, o duchovních věcech jsme mluvili spíše v obecné rovině. Tatínek mi hodně vyprávěl o svém zájmu o buddhismus a o duchovních cvičeních, která prováděl a která mu pomohla při léčbě tuberkulózy, když byl mladý. Po svém odchodu do důchodu se začal výrazněji angažovat v Unitarii, ale v té době už jsem u rodičů nežila a o duchovních otázkách jsme spolu příliš nemluvili. Myslím, že v té době o těchto věcech mluvil spíš s mým bratrem, a ten mu také s některými věcmi pro Unitarii pomáhal.

Navštívila jste někdy Unitarii?

V Unitarii jsem s tatínkem byla jednou nebo dvakrát. Myslím, že to byly spíš společenské příležitosti.

Jaký je váš osobní vztah ke spiritualitě? Považujete se v nějakém smyslu za duchovního člověka?

**Budova
Akademie věd
ČR na Národní
třídě v Praze.**

(Foto převzato
z commons.
wikimedia.org.)

Tatínkovu cestu v tomto smyslu nenásleduji, ale nemohu říci, že bych byla absolutní ateista nebo bezvěrec. Mám jakousi svoji vlastní vnitřní víru a morální kodex, který dodržuji.

Jak vnímáte unitářství? Znamená pro vás něco ve vašem současném životě?

Vždy mi byla blízká idea, že je „něco“ nad námi, co je společné všem lidem na celém světě. Cesty k víře jsou přitom různé. A právě propojování a sjednocování různých prvků z různých náboženství a způsobů víry je něco, co se mi na unitářství líbí.

Jak vidíte vztah vědy a společnosti v dnešní době? Řekla byste, že je vědec vnímán většinovou společností jako vážená osobnost?

Podle různých průzkumů veřejného mínění jsou obvykle vědci zařazováni mezi povolání s vysokou mírou respektu. Pokud jde ale o průzkum o krok dál a snaží se zjistit, jak si vlastně laická veřejnost vědce představuje, vyjde obvykle najevo, že většina lidí má o vědcích mlhavé nebo zkreslené představy.

Jak ovlivnila vědu pandemie covidu?

Myslím, že díky covidu začala společnost

vědu a vědce vnímat jako bezprostředně mnohem potřebnější, než tomu bylo předtím. Nakonec bylo a je vidět téměř každý den, jak potřebné jsou nové vědecké poznatky. Také je vidět, že jednotlivé země na světě se vyrovnaly a vyrovnávají s pandemií tím lépe, čím více vědeckých institucí mají a čím kvalitnější výzkum na nich jejich vědci dělají. A s tím souvisí i množství peněz, které se do vědy investují. Bylo už totiž několikrát prokázáno, že investice do vědy jsou ty nejlepší a mají nejspolehlivější návratnost (i když to někdy chvíli trvá).

Na druhou stranu ale pandemie ovlivnila i vědu samotnou. Velmi výrazně zdůraznila společenskou důležitost i odpovědnost vědy. Nasměrovala výzkum ve výrazné míře na biomedicínu, ale přitom ukázala nutnost skutečně multidisciplinárního výzkumu – protože opravdu vše souvisí se vším.

V poslední době, zejména v souvislosti s pandemií covidu, se šíří fenomén tzv. dezinformací. Jak by podle vás věda měla na šíření dezinformací reagovat?

Dezinformace a „fake news“ jsou velkým nebezpečím současné doby a úroveň komunikačních možností velmi nahrává jejich šíření. Věda nemůže dělat nic jiného, než aktivně vy-

Jednotlivé země na světě se vyrovnaly a vyrovnávají s pandemií tím lépe, čím více vědeckých institucí mají a čím kvalitnější výzkum na nich jejich vědci dělají. (Foto © Shutterstock.com.)

světlovat podstatu věcí a přibližovat veřejnosti současné znalosti a aktuální směry výzkumu. Myslím, že důležitost této oblasti – tedy aktivního vyvracení nesmyslů a záměrných dezinformací – je vedením vyspělých zemí i médií stále podceňována.

Jaká je současná pozice žen ve vědě? Jsou nějaké rozdíly mezi Českou republikou a zbytkem světa?

Zde bych rozlišovala ženy jako takové a ženy-matky. A šla bych ještě dál – obecně k rodičům malých dětí. Protože právě rodiče malých dětí (a zde skutečně v mnohem větší míře ženy) to mají ve vědě (ale i v jiných povoláních vyžadujících vysokou kvalifikaci a majících vysoké časové nároky) nejtěžší.

Podíl žen ve vědě u nás neodpovídá podílu studentek na vysokých školách a absolventek postgraduálního studia. Ve srovnání s vědecky rozvinutými zeměmi i v rámci Evropy na tom nejsme dobře. A je to dáno hlavně mateřstvím a nároky na finanční prostředky, čas i energii z toho plynoucími. Dalším aspektem věci jsou zažitá společenská schémata (typu „matka má být doma a starat se o děti, otec má vydělávat peníze“), ta se ale postupně mění. Myslím, že státu by se velmi vyplatilo poskytnout co největší podporu (jak finanční, tak legislativní i institucionální) pro péči o malé děti vysoce

kvalifikovaným rodičům – a to s možností výběru formy podpory, protože každá rodina potřebuje něco jiného. Nejsem příznivkyní kvót, protože ve svém důsledku deformují možnosti výběru těch nejkvalitnějších kandidátů na daná místa. Lidé by měli být vybíráni podle svých znalostí a schopností pro danou činnost a podle charakteru, nikoli podle jiných kritérií.

Jak vidíte budoucnost vědy v České republice?

Budoucnost a úroveň vědy kdekoli na světě velmi souvisí s finančními prostředky, které daný stát na vědu poskytuje. V naší zemi máme několik oborů, kde jsou vynikající výzkumné týmy plně srovnatelné s evropskou i světovou špičkou. Celkový potenciál našich výzkumných institucí ale není právě kvůli omezeným finančním prostředkům a způsobu jejich rozdělování plně využitý. Přitom je zřejmé, že kvalitní vzdělání a vysoká úroveň vědy v současnosti je zárukou prosperity celé společnosti v budoucnosti.

Co vám dělá v životě největší radost?

Možná to bude znít jako klišé, ale každý hezky prožitý den.

Děkuji srdečně za rozhovor!

Rozhovor vedl Matěj Čihák.

Transylvánští unitáři mají nové vedení

Kristýna Ledererová Kolajová

V červenci si maďarští a transylvánští unitáři volili nové vedení své církve. Na příštích šest let byl biskupem Maďarské unitářské církve, která sdružuje unitářské sbory na území Rumunska i Maďarska, zvolen István Kovács, do té doby duchovní sboru Sepsiszentgyörgy (Sfântu Gheorghe) a zároveň vedoucí oddělení pro veřejné záležitosti kanceláře biskupa. Volby se konaly v rámci synodu, který probíhal 10. července na dvou místech současně, jednak v hlavním kostele v Kluži (Cluj-Napoca) a jednak v unitářském sboru Bély Bartóka v Budapešti.

Hlavní rada a synod maďarské unitářské církve se sešly v unitářském kostele v centru Kluže (Cluj-Napoca), mimo jiné, aby zvolily nového biskupa. (Fotografie převzaty od tiskového oddělení Maďarské unitářské církve.)

István Kovács byl jediným kandidátem na biskupskou pozici, kterou od roku 2008 zastával Ferenc Bálint Benczédi. Po vyhlášení výsledků voleb pozdravil končící biskup Istvána Kovácsa, svého nově zvoleného nástupce a zároveň v celkovém pořadí třicátého druhého

biskupa Maďarské unitářské církve. Ten vzápětí složil svou biskupskou přísahu. V rámci voleb byli také znovu potvrzeni hlavní představitelé maďarské diecéze této církve, János Kriza a Botond Elekes, a zvoleni noví funkcionáři celé organizace: hlavní tajemník Norbert Zsolt Rác,

Odstupující biskup Ferenc Bálint Benczédi (vpravo) blahopřeje svému nástupci Istvánu Kovácsovi.

do oddělení správy pak dr. Krisztina Sándorová a Emőd Farkas a také Lajos Lőrinczi jako nový ředitel odboru pro veřejné záležitosti.

István Kovács se narodil v roce 1959 v obci Kőhalom (Rupea), která má necelých pět tisíc obyvatel a leží zhruba 50 kilometrů od Brašova, proslaveného díky Vladu Ťepešovi, historickému předobrazu knížete Draculy. Po základní škole studoval elektrotechniku na střední průmyslové škole, potom absolvoval v letech 1980–1985 unitářskou fakultu Protestantského teologického institutu v Kluži a byl ordinován na duchovního. V letech 1985 až 1988 sloužil jako pomocný duchovní ve sboru v Marosvásárhely (Târgu Mureș) a do roku 1998 pak deset let jako hlavní duchovní v Sepsiszentkirály (Sâncraiu). Během tohoto působení stihl absolvovat také roční akademické stipendium na škole Manchester College v Oxfordu.

Poté až do svého zvolení biskupem působil ve sboru v Sepsiszentgyörgy. Angažoval se také ve veřejném životě svého města jako jeden z radních. Kromě toho byl v letech 1990–1993 prvním prezidentem obnovené maďarské uni-

tářské mládežnické organizace Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet a od roku 1998 vedl alianci unitářských duchovních, profesní sdružení na národní úrovni. Co se týče mezinárodních aktivit, mohou ho někteří z nás znát jako bývalého člena výkonného výboru ICUU (Unitarian and Universalist International Council), kde působil mezi lety 2003 až 2009.

V rozhovorech, které po svém zvolení nový biskup poskytl médiím, mimo jiné uvedl, že považuje za důležité více spolupracovat s ostatními křesťanskými církvemi a také že je pro něj naprosto neoddělitelná víra od služby národu. To samozřejmě i proto, že v prostředí transylvánských unitářů je pocit národní identity historicky velmi propletený s kulturou a unitářskou vírou. Maďarská menšina, jež se cele hlásila k unitářskému vyznání, byla za komunistického režimu v Rumunsku tvrdě perzekuována.

Zajímavá z pohledu unitářství obecně a jeho současného mezinárodního dění byla biskupova odpověď na otázku, zda se tamní unitářská církev pod jeho vedením bude více orientovat liberálnějším směrem. Nový biskup se přiznal,

István Kovács je biskupem Maďarské unitářské církve pro nadcházejících šest let.

že liberalismus v současném západním pojetí je mu velmi cizí, i když v době temného komunismu pro něj byl symbolem tolik vzdálené svobody. Dnes mu ale vadí, že liberalismus je často lidmi vnímán jako svoboda bez hranic, v čemž vidí velké úskalí, protože lidé se lehkověrně zříkají svých kořenů. Použil pro to moc hezké přirovnání v tom smyslu, že pokud vnímáme

a ctíme své kořeny, je pro nás svoboda korytem řeky, ve kterém teče čistá voda. Pokud se ovšem zřekneme kořenů, koryto zmizí a krajina našeho života se vší svobodou začne připomínat bažinu. V tom, abychom dokázali tyto dvě polohy rozlišovat, vidí jeden z důležitých úkolů své církve: vnášet do přítomnosti kořeny minulosti a zodpovědnost za budoucnost.

Prix Irene 2021

Letos pro evangelického faráře

Helena Klímová

Letos tuto cenu získal Mikuláš Vymětal, za svoji dlouholetou mírotvornou činnost, za posilování míru mezi většinou a menšinami u nás a v tomto smyslu i za přesah přes hranice. Na laudatio proslovené Václavem Trojanem začíná svoji odpověď pozdravem šalom alejchem, salam alejkum, eiréné hymin, pax vobiscum, smirom tumenge, pokoj vám. A je to farář menšin, jak o sobě říká, mluvívá i za ty, jejichž hlas není slyšet či mnohým nezní libě. (O Mikuláši Vymětalovi více na www.e-cirkev.cz/osoba/mikulas-vymetal)

Panel dosavadních laureátů ceny Prix Irene. (Všechny fotografie Luboš Kotek.)

Prix Irene jsme prvně udělili v roce 2003 na památku Irene Bloomfieldové. Tato britská psychoterapeutka a skupinová analytička od roku 1995 až do své smrti (2001) každoročně přilétala do Prahy, přednášela, vedla semináře a konzultace a pomáhala svým zdejšími kolegům překonat nedostatky z doby nesvobody. Věnovala se zejména nám, skupině terapeutů z rodin dotčených holocaustem, kteří jsme toužili otevřít dialog pravdivý, beze strachu, dialog nám tolik vzácný.

Na její památku od roku 2003 až doposud udílíme každoročně onu cenu: Prix Irene. Dosavadní laureáti Prix Irene představují výběr zajímavých, úctyhodných osobností, jejichž životní příběhy stojí za pozornost. Udílení ceny se postupně rozvinulo v každoroční konferenci, kterou pořádá Spolek Irene (www.spolekirene.cz). Pracovní výbor Spolku nyní tvoří Pavel Battěk, Eliška Jírová, Helena Klímová, Eva Kuželová, Martina Krynská a Václav Trojan (předseda). Je třeba ještě dodat, že Spolek Irene pořádá ved-

Evangelický farář Mikuláš Vymětal při převzetí ceny.

le konferencí spojených s Prix Irene také přednášky a vydává knížky – ve své edici Irene Press (www.spolekirene.cz/irene-press).

Samotné počátky této tradice jsou ještě starší. V roce 1992 jsme založili Výbor proti rasismu, antisemitismu a xenofobii. Bylo to v době stesku po Chartě 77, předtím nedávno ukončené (Věra Roubalová a já jsme působily mezi mluvčími Charty 77 posledních dvou let, a tak jsme, spolu s dalšími, zmíněný Výbor spoluzaložily).

Postupem času organizace upřesňovala své zaměření (a hledala jméno) podle toho, jak se vyvíjelo hledání smyslu a vhodných prostředků. Významným se stalo naše poznání, že občanské snažení je třeba založit na odbornosti a mravnosti. Jako přirozený základ se pro nás ukázala skupinová analýza a psychoterapie a organizace se postupně tímto směrem orientovala. Nedlouho poté, co Irene Bloomfieldová inspirovala nové vzdělávání a poznávání, založili jsme jako její žáci při Terapeutickém středisku Břehová terapeutickou skupinu pro lidi z rodin postižených holocaustem (tato terapeutická

skupina slouží od roku 1995 dodnes, už nezávisle na místě vzniku).

V roce 2006 jsme vzdělávání institucionalizovaly: založily jsme (totiž Jiřina Šiklová, Věra Roubalová a Helena Klímová) výcvikové zařízení Rafael Institut (www.rafaelinstitut.cz). Pojmenovaly jsme jej po vzoru Irene Bloomfieldové, která v Londýně jméno Rafael („uzdravuje Bůh“) používala pro své zařízení. Do role prvního prezidenta Rafael Institutu jsme pozvaly Martina Mahlera, po něm později nastoupil Marek Preiss. Rafael Institut nyní zkvétá, nezávislý, samostatný a respektován, jakožto mladší sourozenec Spolku Irene.

Z původní iniciativy, z touhy pokračovat v občanském díle Charty 77, se tedy k dnešku rozvinuly dva příbuzné nezávislé subjekty:

- Spolek Irene – uděluje každoroční cenu, organizuje konference a přednášky a vydává knížky v edici Irene Press,

- Rafael Institut – poskytuje výcvik a vzdělávání a posílá do světa výborné další terapeuty.

Mikuláš Vymětal s knihou *Svobodní a sobě rovní*, jejímž je spoluautorem.

Oba subjekty spolupracují, jak a kdy je třeba.

Taková je cena Irene Bloomfieldové. Její hodnota, památka.

Na letošní udělení ceny se slétli mnozí laureáti let předchozích, aby toho nového uvítali v dialogu; tento dialog každoročně svolává a moderuje Věra Roubalová. V odpoledním programu vystoupili profesionálové: laureátovi kolegové, evangeličtí faráři Bohdan Pivoňka (sděloval svou cennou zkušenost faráře ve vězení) a Miloš Rejchrt (hovořil o setkání s člověkem odlišné sexuální orientace). Konference nesla

název Lidský rozhovor s překážkami. Název byl inspirován také současnou situací a toto téma inspirovalo i další dva přednášející, psychology Jirku Drahotu a Pavla Pařízka. První z nich téma doložil i tím, že svůj text ve své nepřítomnosti svěřil ke sdělení přístroji. Je třeba ocenit výbornou profesionální práci moderátorů – ujali se jí Petr Brod a Marek Preiss. Konferenci jako každoročně uzavřel dialog tzv. velké skupiny, kterou tvoří všichni účastníci konference a každoročně ji moderují Helena Klímová a Michael Šebek.

Autorka je psychoterapeutka.

Zprávy z unitářské knihovny v Praze

Devátý díl

Bohdan Chlíbač

NOVÉ AKVIZICE Z OBLASTI SOCIOLOGIE

Společnost, jedinec, osamělost, politická manipulace, sociální interakce, sociální komunikace apod. Tematický rozsah dnešních Zpráv z unitářské knihovny sjednocuje sociologie pouze volně, a to jako úhel pohledu, metoda či přímo jako předmět. Studie a eseje spadají rovněž do oblasti filozofie (3), teologie (6), politiky (2), lékařství, resp. psychologie (6), politiky (5), výzkumu alternativního životního stylu (7), sociálních procesů v tzv. postmoderní společnosti (4, 8) či společenských procesů v době globalizace (1, 3, 7).

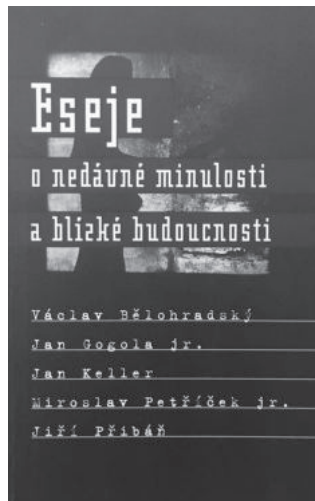
Anthony
Giddens,
Unikající svět
(Praha 2000,
135 s.)

Eric Hoffer, *Der Fanatiker: Eine Pathologie des Parteigängers* (Hamburg 1965, 153 s.)

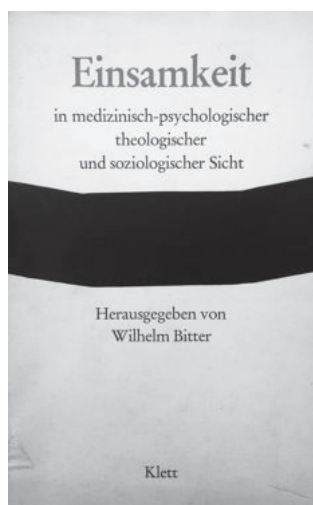
Václav
Bělohradský
(et al.), *Eseje
o nedávné
minulosti a blízké
budoucnosti*.
(Praha 1999,
163 s., il.)

Peter Stiegnitz
(et al.), *Mensch
und Soziologie:
Eine Einführung
in die moderne
Gesellschaftslehre*
(München 1975,
188 s.)

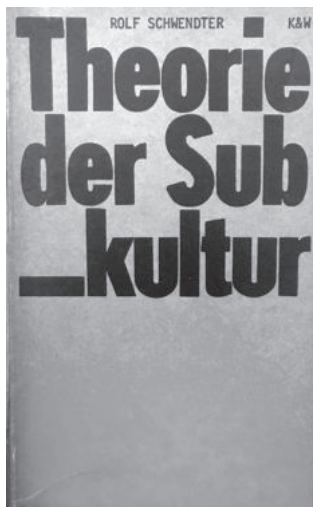

Stanislav Andreski,
Die Hexenmeister der Sozialwissenschaften: Missbrauch, Mode und Manipulation einer Wissenschaft (München 1955, 262 s.)

Wilhelm Bitter
(ed.), *Einsamkeit: in medizinisch-psychologischer theologischer und soziologischer Sicht* (Stuttgart 1967, 244 s.)

Rolf Schwendter,
Theorie der Subkultur (Frankfurt am M. 1978, 420 s.)

Zygmunt Bauman, *Umění života* (Praha 2010, 149 s.)

To se těžko formuluje

Rozhovor s Janou Tichou, členkou POU

Z výpravy do Anglie 2017, u unitářské kaple v historickém areálu Quarry Bank Mill.
(Všechny fotografie pocházejí z archivu Jany Tiché.)

Jak dlouho jsi členkou POU?

Členkou jsem asi čtyři roky, do Unitarie jsem začala chodit v roce 2014.

Co tě k unitářství přivedlo?

To je trochu delší historie. Nebyla jsem vychovaná v žádné víře nebo náboženském přesvědčení a dost dlouho jsem neměla k religiozitě žádný osobní vztah, prostě jsem tomu vůbec nerozuměla. Samozřejmě jsem vnímala křesťanské motivy v dlouhé tradici evropského umění, znala jsem rámcově ten příběh, ale podstata mi unikala. Umění mne vždycky zajímalo a také mne přitahovala spiritualita, řekla bych takového „new age“ ražení, jak bylo asi v Čechách v devadesátých letech běžné, ale moc jsem v tom neviděla souvislosti s jakoukoli evropskou či západní náboženskou tradicí. A také mi dlouho nedocházelo, že to, oč mi jde, je vlastně nějaké existenciální ukotvení, pocit smysluplnosti v životě. Prvním klíčovým mo-

mentem mého postupného „obracení“ bylo to, že se mi v létě roku 2006 dostala „úplně náhodou“ do ruky kniha Viktora Frankla *A přesto říci životu ano*, která má podtitul *Psycholog prožívá koncentrační tábor* – tedy v českém překladu, který je věrný původnímu německému titulu, anglicky se ta kniha jmenuje *Man's Search for Meaning* čili *Člověk hledá smysl*. Myslím, že mne tehdy nejspíš zaujala proto, že ji napsal psycholog, protože psychologie mne velmi zajímala, v té době zejména v souvislosti s uměleckou tvorbou; nadšeně jsem četla hlavně C. G. Junga a odtud se pak pozvolna dostávala dál. Jak jsem o prázdninách četla toho Frankla, naprosto jasně se mi ozřejmilo, že život má smysl, což mi do té doby jaksi jasné nebylo. Těžce jsem ho hledala a on pořád nikde, až najednou zčistajasna přede mnou vyvstal. Nedokážu to nijak upřesnit a vlastně ani popsat, v čem ten smysl spočívá, kromě života samého. A pak to šlo dál, v roce 2009 jsem zažila podobný objev

Transylvánie 2016. Asi si právě prohlížím nějakou architekturu...

s knihami Tomáše Halíka, který mi zase ozřejmil, že pojmy Bůh, víra atd. mohou mít obsah, kterému jsem schopna na nějaké úrovni porozumět. To porozumění je samozřejmě velmi dynamická věc, to ani jinak asi nejde, stále se proměňuje a doufám prohlubuje, a je to při vši pohyblivosti taková životní osa, nebo jak to nazvat.

Jak jsem tak hledala, narazila jsem i na webové stránky Unitarie a bylo mi to celkem sympatické, hlavně mne tedy, co se pamatují, napoprvé zaujaly unitářské vtipy. Říkala jsem si, že náboženství, které si dovede takhle dělat legraci, je asi docela fajn (a to jsem ještě nevěděla, že některé ty vtipy, co jsem tehdy na webu našla, se vyprávějí také o jezuitech). Ale rozhodující moment, po kterém jsem se odvážila přijít do Anenské, nastal až o nějakou dobu později. Mezitím jsem se dozvěděla, že do Unitarie chodí Michal Kohout, můj dlouholetý kamarád a kolega, který v roce 2014 na oslavu svých narozenin pozval Petra Samojského. Když jsem tedy viděla živého reverenda a zjistila, že je dost

v pohodě, tak jsem hned nejbližší neděli ráno vstala a vyrazila na shromáždění. A od té doby chodím – ne tedy úplně každý týden, ale docela často a hlavně moc ráda.

A proč jsem vstoupila do POU? Protože mi po pár letech připadalo, že by bylo fér se víc zapojit do činnosti pro naše společenství a nezůstávat jen v roli pozorovatele a příznivce. Postupně jsem začínala chápat, že v náboženském (a vůbec v duchovním) životě nejde jen o intelektuální výkon a psychologické uspokojení, ale že ti druzí lidé jsou docela důležití.

Cestou na Akademii do Sloupu jsi nám hezky povídala o české krajině. Jakou část českých zemí máš nejraději? A proč?

Cokoliv na jih od Prahy. Mám moc ráda jižní Čechy, což je dost široký pojem, do kterého se vejde více různých typů krajiny, ale asi mi hodně vyhovuje určitá melancholie té „země zamyšlené“, jak to nazval Ladislav Stehlík ve své knižní trilogii. Krajina mírně zvlněná, pole (pokud možno s obilím, a ne řepkou, ale to už jsou spíš vzpomínky), les, rybník, vůně bahna, to prostě miluju. A taky mám moc ráda Šumavu, pláň a šumavské podhůří, to jsem pro sebe našla až v dospělém věku a je to moje srdeční záležitost.

Jaké země nejraději navštěvuješ?

Jakékoliv! Já strašně ráda cestuju, odjakživa, a ani to nemusí být nikam daleko (i když to je samozřejmě taky fajn), stačí klidně po Čechách nebo i po Praze, všude člověk může objevit něco, co stojí za pozornost. Takže – těžká odpověď. Těch míst je spousta, někde jsem byla jen jednou, někam se mohu vracet nebo doufám ještě vrátím, mám ráda města i venkov, kulturu i přírodu. Silný zážitek pro mne byla první cesta do USA, která vedla do Kalifornie, moje první poušť – Judská v Izraeli v roce 1991, okraje Sahary, Západní poušť v Egyptě, všechna ta nádherná místa ve Středomoří, suchá krajina Lubéronu a Camargue v jižní Francii, ale taky zalesněná krajina Finska se žulovými skalkami... Naprostý obrat perspektivy na jižní polokouli, úplně jiné hvězdné nebe, africká krajina v Namibii, kde člověk opravdu není pánem, je to krajina zvířat a kamení a skal, všeho, co tu nejspíš bylo dávno

Namibie 2017. Na cestě.

před námi lidmi... Z unitářských cest pro mne byla obrovským zážitkem výprava do Transylvánie, objev kusu střední Evropy, na který se málem zapomnělo.

Pracovně se věnuješ architektuře. Co tě přivedlo k zájmu o architekturu?

To je dobrá otázka. Víš, že ani nevím? Co si tak vzpomínám, architektura mne zajímala už na základní škole, někdy v sedmé nebo osmé třídě jsem si na výtvarnou výchovu připravila referát o dějinách architektury 20. století, docela ambiciózní téma. Pak jsem studovala dějiny umění, zejména moderní a současné umění mne vždycky hodně zajímalo, ale nakonec převážilo profesní zaujetí pro architekturu. Myslím, že mne na ní přitahoval ten praktický aspekt, že to není úplně „volná disciplína“. Postupně jsem dospěla k tomu, že to, co mne zajímá nejvíc, je vztah architektury a krajiny, architektury a přírody, který právě pro moderní architekturu nebyl vždycky prioritou, ale o to zajímavější jsou díla, kde je tahle vazba zřetelná.

Jak podle tebe souvisí architektura a spiritualita?

Jako jakýkoli jiný obor lidské činnosti... Pochopitelně architektura má svým způsobem výlučné postavení v tom, že je to činnost tvůrčí a že její počátky, jak jsem přesvědčená, hluboce souvisí s tím, co se obvykle označuje jako kult, rituál, zkrátka s projevy vztahu člověka k tomu, co ho přesahuje.

Mohla bys jmenovat své tři nejoblíbenější budovy na světě? A stručně o nich něco čtenářům povědět?

Silný zážitek mám z návštěvy středověkého cisterciáckého kláštera Sénanque v jižní Francii, harmonie toho prostoru, jižního světla a okrově našedlé hmoty mohutných kamenných kvádrů, ze kterých je vystavěný, je opravdu blahodárná. Ovšemže k tomu patří i dřevitá vůně okolní přírody a zvuk cikád... Nebo letní domek, který si pro sebe postavil v padesátých letech dvacátého století architekt Alvar Aalto na ostrově Muuratsalo ve Finsku, na skalnatém výběžku u vody. Zarámoval si cihelnými

Namibie 2017. Skály a stromy na opačném konci zeměkoule.

stěnami, které vymezují dvorek před domem, výhled přes jezero na horizont a doprostřed toho dvorku posadil ohniště. Jednodušší a silnější způsob, jak zabydlet krajinu, si nedovedu představit. Abych uvedla i něco z Čech, tak Jože Plečnik a jeho úprava Jižních zahrad na Pražském hradě pro prezidenta Masaryka. Když sestupuješ Býčím schodištěm ze třetího nádvoří dolů do zahrad, projdeš nejdřív úzkým, poměrně tmavým prostorem, který se rozšíří, a najednou se před tebou otevře výhled na město. To je neuvěřitelná choreografie. Mohla bych pokračovat ještě hodně dlouho. Vybrat jen tři stavby, to prostě nejde.

Učíš na Fakultě architektury ČVUT, vedeš i hodiny v angličtině. Jaký máš vztah se studenty? Naplňuje tě pedagogická práce?

Učit jsem začala poměrně pozdě, až po čtyřicítce, a baví mne to čím dál víc. Čím je člověk starší, tím v něm asi roste pocit, že by měl to, co v hlavě nashromáždil, nějak předat. A taky je to zištná činnost, já se toho totiž hrozně moc dožívám od studentů! Nedělám si legraci, to je pro

mne asi největší objev. Když člověk přednáší, mnohdy ho napadnou věci, které ho samotného překvapí, leccos ti najednou takhle za pochodu „docvakne“. Studenti dovedou položit otázku nebo přijít s problémem, který by tě ani ve snu nenapadl. Takže je to vzájemně obohacující, proměnlivá a živá činnost. Doufám, že by mí studenti aspoň částečně souhlasili.

Jsi členkou komise UA. Co je zde náplní tvojí činnosti?

S kolegy společně ladíme programovou náplň i praktické otázky fungování Akademie a jako studijní garant jsem k dispozici studentům pro konzultace, týkající se obsahové i formální stránky jejich studia. Myslím, že v obecné rovině je role garanta podobná jako role pedagoga na fakultě – jde o to snažit se vyhmátnout, v čem je síla toho kterého studenta, co je jeho/její silná stránka, specifický talent nebo dar, a pomoci mu/jí to najít a rozvíjet.

Jaká osobnost světové historie tě duchovně nejvíc inspiruje?

Šumavu miluji za každého počasí.

Kdo nejvíc, to je těžko říci, ale velký zážitek, opravdu jeden ze životních, pro mne byl film *Gándhí* s Benem Kingsleym, který jsem viděla někdy v polovině osmdesátých let. Ta síla nenásilného přístupu, pevnost v tom, že něco zkrátka odmítnu, to na mne v atmosféře tehdejšího Československa velmi zapůsobilo.

Co je pro tebe nejdůležitější v rámci unitářského společenství?

Právě to společenství! Lidé, s nimiž mohu sdílet stejné zájmy, životní orientaci, tázání, či jak to říct, s nimiž mohu o těchto věcech mluvit – ale taky mlčet a dělat docela praktické věci. Moc mne baví naše Akademie, soustředění i praktická duchovní cvičení, a moc mne těšilo připravovat naše unitářské cesty do Rumunska a do Anglie. Doufám, že ještě někde společně vyrazíme. V Unitarii jsem si uvědomila, jak mi dělá dobře rituál, nedělní shromáždění. Mám moc ráda společné zapalování svíček a úplně miluju společné zpívání. Já totiž zpívat moc

neumím, zpívám strašně falešně, takže raději potichu, ale zato s velkou chutí. Že mne takhle nadchne zpěv, to bych sama od sebe nikdy nečekala.

Jaká je tvoje osobní spirituální praxe mimo unitářské společenství?

To se těžko formuluje. Spiritualita je pro mne asi snaha o klid, laskavost, prostě klidný, vyrovnaný, laskavý vztah ke světu, k sobě, k lidem. To neznamena, že by člověk neměl být aktivní nebo že mne nic nerozhodí, ale že se na těch životních vlnách učím surfovat, vědět, že to přejde. Jde o to, podporovat život v co nejširším slova smyslu. Je to vlastně kultivace postoje lásky, víry a naděje (tahle křesťanská hodnotová triáda je myslím dost výstižná) prostřednictvím laskavé pozornosti. Líp to říct asi neumím. V praktické rovině je pro mne důležitá jóga a meditace; co s člověkem udělá pouhá pozornost k vlastnímu dechu, to pro mne byl taky jeden z životních objevů.

Všude člověk může objevit něco, co stojí za pozornost. Covidové jaro 2021 ve vágním terénu pražské Višňovky.

**Co by podle tebe mělo být v NSČU jinak?
Co by sis přála do budoucna, aby se změnilo?**

Ted' ani nemám dojem, že by něco mělo být výrazně jinak. Zdá se mi, že jsme na dobré cestě, takže jde o to, udržet směr a přitom přiměřeně růst – přece jenom početnější aktiv-

ní členská základna by byla fajn. Aspoň v POU přibýlo v posledních letech dost nových tváří, z toho mám velkou radost. Ale celkově je nás, zdá se mi, pořád dost málo, kdo jsme ochotni se nějak víc angažovat v praktických věcech správy společných záležitostí.

Rozhovor vedl Matěj Čihák.

O životě v unitářství

**Rozhovor s Kristýnou Ledererovou Kolajovou,
předsedkyní ÚSS**

Jedna ze
srdečných krajín,
kam se musím
opakovaně
vracet: Jizerka
v Jizerských
horách. (Všechna
foto archiv KKK.)

Jak dlouho už jsi unitářkou?

Unitářkou jsem od dubna 2009, takže nějakých dvanáct let.

Jak ses s unitářstvím setkala?

Úplně poprvé okolo šestnácti let, kdy jsem začala číst americké transcendentalisty. Emerson byl na mě v té době ještě trochu složitý, ale do Thoreaua jsem se zamilovala. Zároveň to spadalo do doby, kdy jsem začala intenzivně hledat svou duchovní cestu, protože u nás doma byla spiritualita sice tak nějak všude a za vším přítomná, ale naprosto nepojmenovaná. Prostě jen žítá. Alespoň takto jsem to tehdy vnímala. A ještě je třeba doplnit, že k církvím měli a mají oba moji rodiče (a měli i prarodiče) vztah velmi, velmi odtahitý.

Spiritualita ve vaší rodině se tedy projevovala jak?

Oba moji rodiče měli od mládí co do činění s woodcraftem, s hnutím lesní moudrosti, kte-

ré vzešlo z učení Ernesta Thompsona Setona. Takže úcta k myšlení přírodních národů a jejich přístupu k životu (místo klasických pohádek mi naši četli příběhy světových mytologií, kterých jsem už na základce měla velkou sbírku, od starého Egypta až po Jižní Ameriku), vazby na přírodu, přirozené duchovno ve spojení se Zemí. Dnes mi to všechno rezonuje s unitářstvím, ale tehdy jsem pro to neměla žádnou vhodnou náboženskou paralelu. Jako gymnazistka jsem několikrát přečetla bibli, korán, Tao te ťing, lecos, ale prostě se mi ukázalo, že to není moje cesta. Takže jsem se přestala zabývat náboženstvím a pro sebe potřebné spirituální přesahy jsem o to intenzivněji hledala v umění, zejména výtvarném a literárním – z českého prostředí třeba okruh Katolické moderny, ale dá se říct i čeští katoličtí básníci obecně, díla Ivana Martina Jirouse a té části českého undergroundu, která měla k víře blízko. O unitářství jsem věděla jen to, že existuje v Americe, ale vůbec mě nenapadlo, že by něco takového mohlo

Výhled do naší zahrady a volné krajiny.

být v Čechách. To až o mnoho let později, jako dospělá, přes kolegyni z památkové péče – Kateřinu Samojskou – jsem se dostala k tomu, že něco takového máme i u nás.

A začala jsi chodit na shromáždění?

Nezačala jsem hned chodit na shromáždění. Bylo to v době, kdy jsem šla na mateřskou dovolenou a potřebovala jsem práci na částečný úvazek. A Kateřina mi doporučila, že její manžel hledá pro nově vzniklou unitářskou obec – to bylo OŠS – nějakou administrativní sílu. Takže jsem Petrovi poslala životopis, udělali jsme přijímací pohovor a já začala pracovat pro OŠS. Až poté, zhruba za necelý rok, jsem se rozhodla stát členkou.

A jak ses dostala k práci v ústředí?

Nejprve jsem začala externě pomáhat s ediční činností. Někdy od roku 2009 se ukázala vůle obnovit unitářské nakladatelství, ale v ústředí v té době nebyl nikdo, kdo by s tím měl alespoň nějakou zkušenost. Já jsem jako redaktorka pracovala přes deset let, navíc i v OŠS jsme okamžitě začali vydávat knihy, a tak mě záhy začalo využívat i ústředí. Publikovali jsme v průměru tak tři knihy ročně. Velký posun přišel v roce 2012, kdy se nám aktivnějším povedlo přesvědčit tehdejší vedení NSČU, že bychom navíc opět mohli dělat i celounitářský časopis. Tak jsem

vymyslela koncepci, prosadila zřízení redakční rady, udělala výběrové řízení na grafickou podobu i tiskárnu, na ministerstvu kultury zažádala o oficiální registraci a vznikl *Tvůrčí život*. To už ale nešlo dělat jen externě na živnostenský list, tak mě ústředí nejprve na čtvrtúvazek, pak na půlúvazek zaměstnalo.

Předsedkyně ÚSS jsi už šest let. Co všechno tato funkce obnáší?

Úplně odosobněně řečeno je to zastupování NSČU uvnitř i navenek a vedení ústředního správního sboru. Což vlastně nemusí být práce takřka žádná. Všechno pak hodně záleží na tom, jak to pojmeš. Můj předchůdce byl jako předseda dokonce zaměstnaný na plný úvazek, přesto bylo vedení NSČU v dost tristním stavu. Neefektivní hospodaření, zanedbaná péče o nemovitosti, chyběla jakákoliv koncepce jejich obnovy a správy (natož dlouhodobá), neexistoval žádný pružný systém řešení jakéhokoli problému, účty jsme měli u tří bank (dodnes vůbec nechápu proč), špatné pojistky, dvě sekretářky, ale nikde žádný odborník, několik soudních sporů, které se nehýbaly, dlouhodobě nepronajímané prostory, které nám dnes vydělávají ročně v řádu milionů, a podobné to bylo s našimi vnitřními předpisy, financováním obcí... nikde žádný systém, ani snaha třeba obce a členy o něčem informovat. Když dnes

Vyrazíme na týden
za polární kruh.

slyším od členů kritiku, že jsme něco nedali na web včas, mám vlastně ohromnou radost, protože si toho všimli a mají kde si toho všimnout. Troufám si říct, že pokud se člen zajímá o to, co dělá vedení NSČU, vše podstatné snadno najde na intranetu: rozpočty, výhledy, pravidelné dvouměsíční podrobné zprávy, všechny vnitřní předpisy... Nic z toho tehdy nebylo. Ani srozumitelný roční rozpočet celé NSČU! To si už dnes naštěstí nikdo neumí představit.

Zato si asi dovedeš představit, že práce nového předsedy prostě nemohla fungovat jen v rovině vedení ústředního správního sboru. Bylo nutné najít pro ústředí schopné kolegy, probírat se neefektivními smlouvami, věci přenastavovat, promýšlet komplexní změny ve všem a relativně najednou. Musela jsem se stejně do hloubky zabývat smlouvami na telefony jako konzultacemi s architektem nad čerstvým hotovým stavebně-historickým průzkumem našich domů, abychom společně ÚSS předložili nějaký plán jejich obnovy s rozpočtem okolo padesáti milionů. Vymýšlela jsem koncepci financování obcí, řídila celkové přepracovávání vnitřních předpisů, nebylo moc kde brát inspiraci, u nás je vše velmi specifické. Navíc se v ničem nedalo spolehnout na bývalé zaměstnance ústředí.

Tohle nebyl úkol pro manažera, který se objeví jednou za týden, všechny zkontrolu-

je, řekne se „to je v pořádku, tohle udělejte“ a odejde. Nebo možná je, ale já ale takhle pracovat neumím. Pokud mám za nějakou práci zodpovědnost – a to poměrně velkou, protože hospodaříme s rozpočtem kolem třinácti milionů ročně, tak to nedokážu řešit tak, že třeba ani nečtu smlouvy, které mám podepsat. Já naopak potřebuji o věcech vědět poměrně hodně, abych se dokázala adekvátně rozhodovat, abych dokázala věci vyhodnocovat a nějak řídit celý tým. Navíc jsem od začátku cítila, že potřebuji co nejpodrobněji znát i historickou perspektivu, protože leckteré věci mi začaly dávat smysl, až když jsem oblast, které se týkaly, prozkoumala napříč naší historií. Teprve pak jsem dokázala lépe pochopit všechny souvislosti. Tedy navíc mravenčí práce s archivem, čímž ta práce dramaticky bobtná. Ale to jsou věci, které ode mě nikdo nevyžaduje a také si je do žádné pracovní doby nepočítám. To dělám, protože to osobně k zodpovědnému výkonu své funkce potřebuji, ale někdo jiný by to třeba vůbec nepotřeboval. Osobně si myslím, že to konkrétně v NSČU nemůže fungovat tak, že předseda ÚSS bude jenom řídit ústřední správní sbory a případně komunikovat s ministerstvem. Zatím stále nejsou dotažené nebo usazené a zažité všechny změny, které už sedmým rokem děláme. To

Kouzlo laponské krajiny u finsko-ruské hranice.

bude z mého pohledu ještě tak pět let trvat. Pak budeme zase v jiné fázi, doufám méně dynamické.

Znovuzvolená jsi byla v září na sněmu v Brně. Jak bys průběh letošního sněmu zpětně zhodnotila?

Nejdřív musím říct, že jsem několik měsíců měla vážné obavy o to, jaký ten sněm bude. Situace s covidem se táhne déle, než bychom si všichni přáli, a protože máme určitou část členské základny v seniorském věku a jsou to často delegáti, říkala jsem si, že by to také mohlo být dost velké fiasko – že prostě lidi nepřijedou. To se nakonec ukázalo jako oprávněná obava, protože tento sněm měl nejnižší účast, co si pamatuji, bylo nás jen okolo 70 % z celkového počtu delegátů. Byli jsme však bez problému usnášeníschopní a sněm to nijak negativně nepoznamenalo – tedy pomínuli osobní hledisko: že bych se s některými nepřítomnými delegáty prostě moc ráda viděla. Na to, jaká je situace nejen v naší zemi, ale i obecně ve světě, to vlastně dopadlo skvěle, co se účasti týče.

A co se týče atmosféry, byl to za mě určitě nejlepší sněm, jaký jsem zažila. Takhle nějak jsem si to v duchu představovala, když jsme

před lety promýšleli změny, které měly naše sněmy ozdravit, zpříjemnit, pro členy ztraktivnit. Tehdejší jednodenní výlučně pražské administrativně-správní jednání plné dohadování a napjaté atmosféry jsme postupně od roku 2015 přetavili na vícedenní záležitost, která má mít i velký společenský akcent, je příjemně vzdělávací a rozvojová a má za cíl také propojovat členy. Pokud mohu chtít ještě víc, pak je mým cílem, aby se na sněm těšili i nedelegáti, zkrátka aby si aktivní člen řekl: „Super, bude sněm, pojedu, protože se tam potkám s lidmi, bude fajn atmosféra, něco se tam dozvím, něco si vyzkouším.“ K tomuto chceme směřovat. Takto to znám ze zahraničí. Atmosféra sněmů třeba britských unitářů, kteří nám jsou vlastně v mnoha ohledech blízcí, je ohromně tvůrčí. Odevšad se na vás valí nové podněty i nadšení z potkávání lidí, můžete tam meditovat, jít na shromáždění, vybírat z množství workshopů, najdete tam nejnovější unitářskou literaturu, dozvíte se, co dělá ta která obec, zkrátka člověk je tam rád. To jsme chtěli zkusit nějak vnést i k nám a myslím, že se to začíná dařit. Letošní sněm mi přesně takovýto připadal. Na jednání byla spousta věcí, které proběhly poměrně hladce, protože už jsou na to delegáti zvyklí – studovat si materiály předem, mít to projednané v obcích. Tohle

Dunaj splouváme z Bratislavy do Visegrádu tradičně každý rok.

šlo rychle a dokázali jsme si to užít v těch dalších polohách. Za mě to bylo „super“.

Jak vidíš krátkodobou budoucnost NSČU? Myslím tím do konce tvého aktuálního funkčního období v roce 2023.

Určitě mi jde o důstojné zvládnutí oslav 100. výročí vzniku NSČU v příštím roce. Už teď je máme poznamenané šrámy – nejsou peníze, je covid, aktuálně přestává působit ICUU, s níž jsme měli několik let předem dohodnutou mezinárodní konferenci v Praze propojenou s našimi oslavami. Takže nyní mi jde o to, abychom si to důstojně a slavnostně užili my samotní! Abychom ten rok vnímali jako nechci říct přelomový, ale svým způsobem slavnostnější než jiné.

Další věc je dotáhnout aktuálně nejvíc kritické části rekonstrukce budov, to znamená aspoň fasády vnitrobloku, ideálně i terasy tamtéž, včetně replik oken, která jsou za hranici životnosti. A kdybychom už viděli, že dokážeme plnit rezervu, tak podat grant na magistrát na rekonstrukci fasád v Anenské.

Další věc, na kterou se určitě budeme zaměřovat, je duchovenská služba, které budeme muset věnovat do budoucna zvlášť intenzivní pozornost. Například posílení oddělení duchovní správy v ústředí, a tím myslím nejen profesní posílení, což už se děje, ale abychom

se tomu systémově věnovali, abychom začali intenzivně hledat kandidáty na nové duchovní a vychovávat je, nechávat je u nás vyrůst. Protože (a vím, že teď trochu předbím) naši ordínovaní duchovní již nejsou služebně nejmladší. To říkám s ohledem na to, že jejich nástupci, které teď nemáme, nevyrostou za rok – a podle mě ani za tři roky, které na to teď formálně potřebují. Skoro bych řekla, že až tak za pět nebo šest let profesní přípravy a duchovenské služby pod nějakou supervizí je mladý duchovní dobře připravený samostatně pracovat v kontextu našich obcí, které jsou stále dost křehké a zranitelné. A to už se pomalu časově dostáváme do fáze, kdy naši současní duchovní budou potřebovat pomoc. A to nehledě na růst, v nějž stále doufám. Takže jich bude potřeba ještě víc.

A pak to, o čem jsem mluvila i na sněmu: zjednodušeně řečeno unitářský étos, který je myslím teď po covidu třeba aktivizovat, zdůrazňovat, pracovat v jeho duchu. Prostě posilovat naše obce, naše členy v tom, že být aktivní součástí společenství má smysl, že jim to něco může dát. Po dlouhých uzávěrách, kdy jsme uvykli virtuálním programům, se musíme podle mne znovu vracet k tomu, že naplnění smyslu naší existence v tom nejzákladnějším je utváření společenství, utváření dobrého společenství.

Jaká je tvá dlouhodobá vize budoucnosti NSČU?

V tomto ohledu mohu mluvit jen o tom, co bych si já osobně představovala. A pominěme teď prosím, co je či není reálné. Moje představa je následující: naše budovy budou obnovené a pečlivě udržované; budeme mít deset obcí, každá z nich s nejméně padesáti platícími členy, a budou na dvojnásobku až trojnásobku finanční soběstačnosti oproti dnešku; optimalizujeme duchovenskou službu, takže každá obec do sta členů bude moci mít ordinovaného duchovního alespoň na půl úvazku, plus nějaké laické duchovní; oddělí se výkon obřadů od duchovní služby obci; budeme mít v ústředí propracovaný vzdělávací systém, kam dnes zahrnujeme i ediční činnost a Akademii, a ten bude relevantní i na mezinárodní unitářské úrovni; budeme mít koncepčně promyšlenou a aktivní sféru sociální činnosti na celounitářské úrovni. Dosažením toho bychom se podle mé představy měli systematicky zabývat třeba dalších deset let.

Máš ráda cestování? Které země tě nejvíc zaujaly?

Nedokážu na to jednoznačně odpovědět. Cestování mám ráda, ale vůbec nic mi neříká cestování takzvaně turistické, tedy že jedu do země, o které toho málo vím, „jen tak si odpočnout“, prostě to, co většina lidí dělá o dovolené. Neodjíždím bez propracované přípravy a rozhodně nejedu odpočívat, spíš na dřeň prožít. Takže když se někam chystám, plánuji si to spíš jako dlouhodobý projekt, kdy si zjišťuji hodně o kultuře i prostředí, a pak jedu někam, kde už jsem s tím trošku srostla, alespoň teoreticky, a zůstávám pak v daných místech nějak ukotvená. Takové cestování je fajn. To se týká zejména vod a hor, obecně na východě, jak Evropy, tak třeba centrální Asie. Nepotřebuji k tomu lidi. A místa, která mě srdcem nejvíc táhnou, jsou severské oblasti. Sníh a led.

A USA v tobě zanechaly nějaký specifický dojem? Tam jsi byla několikrát.

Byla. To je země, kam bych mimo práci asi sama od sebe nejela. Má na mě až moc vrstev. Východní pobřeží je úplně jiné než Kalifornie

Frýdlantský výběžek je další z krásných míst, kam „potřebuji“ několikrát ročně zabloudit.

a podobně. Kdysi jsem snila o tom jít Appalačskou stezku (Appalachian Trail), ale to prostě kvůli pracovním a rodinným povinnostem nevyšlo. Na to člověk potřebuje měsíce života. Moc se mi líbilo Chicago. To je město, které jsem si zamilovala. Pro jeho architekturu, urbanismus, dynamiku, genia loci – prostě krásné město. To mě opravdu okouzlo. A většinou to je tak, že když člověk někam jede, vztah k místu pak naváže.

Jaké vidíš rozdíly mezi českým a světovým unitářstvím?

Abych ti dokázala nějak smysluplně odpovědět, potřebuji si světové unitářství nějak rozčlenit. Vztáhnout se můžeme zhruba ke třem základním, ale hodně rozdílným segmentům: Transylvánie, to je jádro, z něhož rosteme a které má tak významná specifika, že ho chci uvést samostatně. Pak bych uvedla anglofonní unitářství, kam zahrnuji Británii a USA. A potom

tu jsou oblasti pro nás ještě mnohem exotičtější, to jsou třeba Filipíny, africké země, indické unitářství nebo dost dynamicky se rozvíjející unitářství v Latinské Americe. Ty všechny bych z toho ale teď trochu vynechala. Protože když to беру z pohledu země, která má za sebou sto let historie, vztahují se spíš k těm, kdo jsou v něčem před námi, kde se můžeme stále výrazně inspirovat. Tohle jsou však většinou oblasti, kde se unitářství teprve rozvíjí nebo natolik vychází z místní odlišné kultury, že to porovnávat dost dobře nelze. A také teď pomímám třeba unitářské skupiny polské a německé, s nimiž máme vztahy spíš „regionální“, byť jsou pro nás nebo alespoň pro mě osobně moc důležité.

Ve vztahu k Transylváncům, tam myslím člověk opravdu bytostně pocítí, že spočinul v „lůně církve“, což míním v pozitivním slova smyslu – není to nepříjemné ani svazující. Uklidňuje to, dává to vědomí kontinuity, tradice, toho, že z našich kořenů jde čerpat, že je nemusíme nijak skrývat. Ale zároveň mi tam chybí cosi jako živelnost, dynamika, tvůrčí energie; tohle vše třeba oproti tomu u nás už dnes vnímám. Vlastně mě fascinuje, že to dokážou takhle udržovat, aniž by procházeli nějakým reformním procesem, který bych u unitářů čekala. A myslím si, že je to časem nemine. Mají sice velkou výhodu v poměrně početné a po generace stabilní členské základně, ale myslím, že si stejně budou muset brzy projít nějakým přetavením se v postmoderní církev. Možná tím ztratí ledacos ze svého kouzla, zároveň jim to ale může pomoci získávat potřebné nové a mladé členy.

Tímto vším si už prošli unitáři v Británii – a ještě neskončili. To je podle mne země, z níž můžeme nejvíc čerpat inspiraci. To neznamená kopírovat, ale pozorně se dívat, co si už odžili a jak se s tím vyrovnávali, jak na to reagovali a reagují, včetně cest, které se třeba nepovedly, protože to všechno můžeme využít a ušetří nám to energii i finance. Vše, co nás trápí, trápilo je mnohem dřív a nějak to řešili a řeší: nízká členská základna, pokles počtu členů, malé sbory, nedostatek duchovních, nemožnost je zaměstnat na plné úvazky v malých obcích, redefinování hodnot a jejich atraktivita a srozumitelnost pro dnešní mladé generace, hledání

cest, jak propojovat svébytné oblasti, jako je Wales, s centrálním systémem, hledání adekvátního vzdělávacího systému pro potřeby 21. století... To jsou procesy, které v britském unitářství už několik desítek let běží a mají nějaké výsledky. Tohle je pro mě dobrý vzor a vlastně bych ho doporučila sledovat i našim aktivním členům. Britské unitářství je nám podle mne ze všech národních unitářských organizací nejbliž: počty, aktuálními tématy, způsoby řešení problematických míst a vlastně i mentalitou.

A Amerika? Tam je skvělé se čas od času podívat, jak může být unitářská organizace profesionální systém a „vyzobat“ si jednotlivosti. Jenže první obrovský rozdíl je už v tom, že jich jsou třeba stovky tisíc a část obcí má stovky či tisíce členů. Pak je to pro nás neporovnatelné. Ale i v takovém sboru můžete, co se týče nějakého detailu, najít zrovna to, co už dlouho hledáte! Navíc je zajímavé, že když přepočteme poměr amerických unitářů na počet obyvatel USA, je to co do procent hodně podobné jako u nás – jsou také velmi minoritní. Jejich kultura má ovšem dlouhou, kontinuální a vzhledem k americké státnosti významnou historii. Díky tomu mají prostě i jiný vztah k demokracii, mají to zažité ve svém soukromém životě, což pak prorůstá také do životů společenství o mnoho intenzivněji než u nás. My jsme ještě stále země výrazně negativně pošramocená socialistickou etapou našich dějin, a to nejen v oblasti vztahu k majetku, ale i co se týče etiky a vztahu k duchovnímu dědictví a občanskému zapojení se do věcí veřejných.

Ještě jednu věc musím zmínit: pro každého, kdo chce u nás zakládat unitářský program, dozvědět se o nás víc, prostě hlouběji studovat unitářství jako takové, je americká organizace nekonečnou studnicí odborných materiálů, velmi často dostupných on-line a zdarma. Takže z profesního hlediska tvorby a řízení organizace je to obrovský zdroj dokumentů, materiálů, podnětů a lidí ochotných pomoci!

Jakou roli hraje ve tvém životě příroda?

Zásadní, samozřejmě, však víš. Od malička to tak bylo. A když v tom člověk vyrostne, asi se nedokáže úplně změnit. Žila jsem několik let

A krajina nejdražší, Šumava. Ideálně v jiskřivě mrazivém zimním ránu na běžkách (louky pod Ždánovem).

v menším městě, několik let i v Praze, ale bylo čím dál tím jasnější, že to nedokážu. Nedokážu žít ve městě a odcházet do přírody. To leda tak žít v přírodě a odcházet do města. Takže můj sen do třicátého roku života, než přišly děti, byl odejít co nejdál od města, pečovat o starý dům, zahradu, sad, pozemky v šumavském pohraničí nebo Jizerských horách. V mém případě to pak nešlo skloubit s rodinou, prací, výchovou dětí, dostupností škol a kroužků a podobně, takže kompromis jsou Brdy.

K mému vztahu k přírodě se navíc už od malička přidávala touha po návratu se k tradicím, tradičnímu způsobu života venkova třeba z přelomu 19. a 20. století. Protože příroda pro

mě vlastně znamená návrat ke kořenům. Včetně toho, co se dá vyčíst z tradic předků, jejich znalostí, dovedností, způsobu uvažování o naší roli ve světě. Jsem vlastně moc ráda, že k tomu jsem se díky rodičům dostala velmi brzy, velmi přirozeně a velmi intenzivně, nejen teoreticky, ale v mnoha ohledech, třeba řemesel, i prakticky. To všechno má v mém životě hodně velkou roli.

Co ti dělá v životě největší radost?

No upřímně a s pokorou řečeno, služba druhým. To mi dělá v životě největší radost. Snad i proto, že v tom sama pro sebe vnímám jeho základní smysl.

Rozhovor vedl Matěj Čihák.

Komunitní centrum Unitaria

Letošním podzimem zahájilo svou činnost Komunitní centrum Unitaria. Na otázky, jak k jeho vzniku došlo, jaké služby centrum poskytuje a kdo se může do jeho fungování zapojit, odpovídá dosavadní koordinátor KC Petr Samojský. Zvědavé otázky pokládá předseda POU Jakub Podlaha.

Jak vznikla myšlenka založit KC?

O fungování obce formou komunitního centra jsme uvažovali dlouhou dobu. Už někdy kolem roku 2002 zaznívaly podněty, nápady a plány, jak bychom mohli svou činnost rozšířit, nabídnout veřejnosti zajímavé programy, které by poskytly určitou styčnou plochu. Když jsme se později v rámci reorganizace prostor se shromážděními přestěhovali z Karlovy do Anenské ulice, možnosti využití sálů se opět rozšířily. Začali jsme nabízet programy ve větším formátu, jako například takzvané minifestivaly, které už byly cílené více na širší veřejnost. Ale to všechno bylo hodně daleko od podoby, která se objevila později. To nastalo až koncem roku 2017, kdy vyvstala možnost podat za NSČU grant v rámci rekonstrukce prostor. Jako obec jsme byli dotázáni, jestli bychom o takovou věc měli zájem, co se týče skutečného provozu komunitního centra, a to zejména při vědomí značné náročnosti a odpovědnosti, protože tím by nám vznikl i mnohaletý závazek. Odpověď

byla nadšené ano, a tak se tým ve složení Lucie Hrabánková, Kristýna Ledererová a Kateřina Samojská pustil do práce.

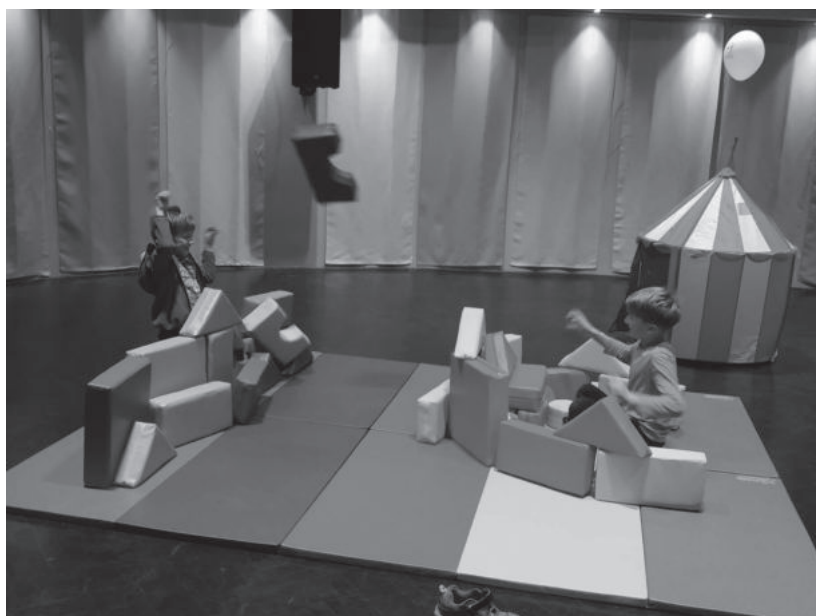
V roli koordinátora jsi dovedl KC do jeho spuštění. Co všechno tato role obnáší?

Museli jsme řadu měsíců čekat, až budou ukončeny rekonstrukční práce. Když pak v létě roku 2020 bylo vše po stránce stavební připraveno ke spuštění, nebylo zase možné s projektem začít kvůli covidovým opatřením. V průběhu času se ale také třibil způsob vedení a organizace projektu. Bylo jasné, že náš tradiční systém ve stylu „máme nový projekt? zvolíme komisi, ve které všichni radí a nikdo nedělá nic“ nebude fungovat. Postupem času se ukázala nereálnou i naše představa, že jednotlivé programové segmenty budou samonosné, tj. na dobrovolnické bázi organizované. Když to řeknu stručně, postupně jsem přebíral odpovědnost za tu či onu stránku projektu, ať už to bylo zařízení prostor sálů, kuchyňky a kavárny nábytkem a dalšími doplňky, anebo

**Prostory
Komunitního
centra Unitaria.**

(Všechny
fotografie
pocházejí z webu
Komunitního
centra Unitaria
unitaria-kc.cz.)

Dětský koutek.

v poslední fázi sestavení pracovního týmu, který chod KC zajišťuje. Ovšem v okamžiku spuštění ostrého provozu při Dnech otevřených dveří v říjnu už bylo jasné i to, že tím moje role koordinátora končí. Začal být totiž viditelný rozdíl mezi nadšeneckým přístupem a profesionálně vedeným projektem, což naše komunitní centrum bezpochyby musí být, už jen vzhledem k požadavkům na plnění grantu, které nám leží na bedrech.

Kdo jsou další členové týmu, který chod KC zajišťuje?

V současné době je to Andrea Fořtová jako koordinátorka KC, které jsem tuto roli předal, pak Markéta Frelová jako koordinátorka dětských programů, Pavla Stine jako vedoucí kavárny KC a Evžen Hanzalík, který je jednak lektorem a jednak také zařizuje průběžnou přípravu sálů, jež je nutné několikrát týdně kompletně přestavět. Já pak nadále funguji jako spojka mezi pracovním týmem KC a správním sborem – ten má samozřejmě nakonec vždy hlavní slovo, ať už se to týká organizace, plánování nebo investic.

Jaké pravidelné programy v KC aktuálně běží?

Pilotní program je Klub rodičů malých dětí, který vlastně symbolicky navazuje na tradici

založenou Jarkou Dittrichovou v říjnu 2002. Ten sestává z dvou dnů, kdy je prakticky celý den k dispozici dětská herna a souběžně psychologická poradna. V té době se konají další programy, jichž se rodiče mohou účastnit. Nabízíme pak tradiční program Hostem u slunečnice, což jsou přednášky pro dospělé na nejrůznější témata, bridžový klub a výtvarná setkání, a již tradiční duchovní shromáždění vprostřed týdne Středník. Další programy budou postupně doplňovány, momentálně už připravujeme jógu pro seniory a další zájmové kroužky, které budou přidávány podle zájmu.

Konají se tam ale i jednorázové a externí akce.

Ano, to už je také taková tradice. Například pěvecké sbory mohou využít našich sálů pro vlastní koncert a recipročně doprovodí zpěvem naše nedělní shromáždění. Tohle je naše nejoblíbenější forma spolupráce, protože to má nejbližší k ideálu praxe komunitního centra. V září jsme spolupracovali například s Chemickým divadlem, které v okolí Anenského náměstí uspořádalo moc zajímavý divadelní festival, v říjnu to byla spolupráce s pěveckým sborem Fenix anebo vystoupení hudební skupiny z Vysočiny Mantrovníci, které bylo součástí našeho shromáždění.

Čapkův sál se stal součástí komunitního centra.

Co bys nejvíce „vypíchl“? Co bychom si neměli nechat ujít?

Asi bych zapřel sám sebe, kdybych teď neřekl, že nedělní shromáždění. Ta jsou prostě nadále nejen páteří programů komunitního centra a našeho společenství, ale i základem identity. To ovšem říkám již samozřejmě s tím, že naše shromáždění jsou velmi variabilní, snažíme se do nich vetknout prakticky jakékoliv možné a vhodné programové komponenty. Prakticky vzato jsou to pak různé účinkující, vystavující, přednášející, navštěvující. Namátkou bych mohl zmínit Country večer 19. listopadu, který bude otevřený široké veřejnosti, anebo výbornou přednášku Jakuba Rychtara s přehledem zajímavých knižních perliček, jež jinak snadno mohou zapadnout v obrovském množství vydaných knih.

Je pro ostatní členy možnost se do běhu KC zapojit?

To je nejen možnost, ale samozřejmost. V podstatě je tu komunitní centrum pro ně, a svým způsobem jen díky nim! Členové mají možnost všechno ovlivňovat (což je samozřejmě jedna z výhod členství). Mohou se vyjádřit prostřednictvím dotazníku, při „infoschůzkách“, které pro ně pořádáme, anebo samozřejmě sta-

čí promluvit si s někým z vedení obce, ať už je to člen správního sboru nebo duchovní. Pak lze mít přímý vliv na programovou náplň, financování, plánovací priority a tak dále. Pokud přijdou s nápadem, jaký program by jim mohl být nějak platný, obohatit jejich život po duchovní nebo jiné stránce, tak to samozřejmě bude bráno v potaz.

Uměl bys popsat, jak vypadá vize KC v té nejhezčí budoucnosti?

No jéje, to je to nejkrásnější zadání, jaké si v těch souvislostech dovedu představit. Moc bych si přál, aby naše Unitaria teď v podobě komunitního centra byla živoucí oázou v centru Prahy. Abychom v rámci týdne „odbavili“ 150 až 200 „klientů“, tj. těch, kdo přijdou na nějaký program, budou zapojeni do aktivit nebo prostě jakkoliv jinak budou na něm brát podíl. Abychom, až za čas skončí covidová doba a Praha se vrátí do svého běžného rytmu dusaného turisty, měli dostatečně silnou přitažlivost, aby k nám místní lidé chodili a dávali tak centru města to, co mu právem patří – autentický život místních. Aby maminka potkala maminku někde na dětském hřišti a řekla jí – byla jsem v Anenské, tam je unitářské komunitní centrum a je to tam skvělé, dáme si příště sraz tam!

Nakladatelství Obce unitářů v Ostravě

Libor Mikš

Obec unitářů v Ostravě byla ustavena poměrně nedávno. Vznikla v prostředí s letitou tradicí v oblasti duchovní práce, a zejména s dlouhou tradicí vlastního tisku knih. Pozornost je samozřejmě věnována zejména knihám s duchovní tematikou a také knihám zaměřeným na astrologii. Silnou devizou je fakt, že máme v našich řadách člověka schopného překládat duchovní texty z německého jazyka. Činí tak dobrovolně, takřka *ex privata industria*, bez nároku na honorář.

Sbírka básní Hany Kupkové: *Otevři se lásce*.
(Všechny fotografie Libor Mikš.)

Naším dědictvím je rovněž knihovna duchovní literatury čítající několik tisíc svazků. Jistě existují knihovny s mnohem rozsáhlejším fondem, ale domnívám se, že naše knihovna zabírá poměrně široké spektrum duchovních směrů a obsahuje velmi kvalitní a pozoruhodné tituly.

Bylo tedy celkem přirozené v této práci pokračovat. Abychom naši práci dostali na vyšší a profesionálnější úroveň, zaregistrovali jsme naši obec jako nakladatelství začleněné do mezinárodního systému ISBN; působí takto od roku 2017. Měli jsme rovněž v plánu zapojit naši knihovnu do sítě knihoven s možností sdílet

a zapůjčovat vlastněné svazky. Bohužel se vytvořily určité komplikace, takže k realizaci zatím nedošlo.

Náš ediční plán zahrnuje několik základních směrů. Náklad se pohybuje většinou v rozmezí 500–1 500 kusů podle odhadovaného zájmu. Značné rezervy máme v distribuci. Krom přímého prodeje inzerovaného na našich webových stránkách, který znamená jen několik kusů ročně, máme ještě smlouvu s internetovým obchodem Kosmas. Zcela určitě by pro nás byl přínosem mnohem širší odbyt a do budoucna budeme muset tímto směrem zaměřit svou pozornost. Nepochybně máme co nabídnout.

Asi nejvýraznějším počinem je postupné vydávání díla Petara Danova a jeho žáků v edici příznačně nazvané Bílé bratrstvo. Tyto texty jsou v originále většinou psány bulharsky a zatím se v češtině neobjevily. Naštěstí jsou mezi námi bratři, kteří učení Společenství bílého bratrstva dlouhá léta studují a bulharštinu dostatečně ovládají. A ani ti za svou časově i na znalosti náročnou práci finanční honorář nepožadují. Zatím se nám pod hlavičkou OUO podařilo vydat následující tituly:

- *Rozhovory s Učitelem u Sedmi rílských jezer*, rok 2017, tvrdá vazba, 448 stran,
- *Posvátná hodina*, rok 2017, vazba měkká, 64 stran,
- *Učitel hovoří*, rok 2018, tvrdá vazba, 120 stran,
- *MOHU*, rok 2018, měkká vazba formátu A6,
- *Nejkrásnější písně Bílého bratrstva*, rok 2019, kroužková vazba.

Max Heindel:
*Svobodné zednářství
a katolicismus;*
O. Z. A. Hanish:
Immanuel.

Pro letošní rok připravujeme knihu s titulem *Božský a lidský svět*, avšak v důsledku koronavirových opatření může dojít ke skluzu. Rád bych k tomuto ještě dodal, že se na našem trhu prodávají také velmi kvalitní překlady některých děl nejznámějšího Danovova žáka O. M. Aivanhova. Rádi bychom také od něj něco vydali, avšak jeho dílo je ještě stále chráněno autorskými právy a pro ČR platí exkluzivita, kterou samozřejmě obcházet nechceme.

Druhou, širší oblastí jsou zajímavé duchovní směry, kde zdroje čerpáme z již výše zmíněného německého prostředí. Zde jsme zatím vydali tituly dva:

– Prvním je kniha významného rosekrucciánského autora Maxe Heindela s názvem *Svobodné zednářství a katolicismus*. Ústředním bodem tohoto díla je stavba Šalamounova chrámu a domníváme se, že porovnání zednářské legendy s biblickým podáním této události může být nejen zajímavé, ale i poučné. Kniha vyšla v roce 2017, má měkkou vazbu a 68 stran. Max Heindel patří vedle teozofů (zakladatelkou H. P. Blavatská) a antropozofů (R. Steiner) k nejvýznamnějším zasvěcencům, kteří se zasloužili o popularizaci původně tzv. tajné nauky. Rádi bychom vydali ještě další Heindelova díla. V přípravě máme dva tituly, *Tkanivo osudu* a *Dopisy studentům*.

– Druhým počinem je dílo dr. O. Z. A. Hanishe *Mazdaznanská nauka o myšlení*. O autorovi se dnes moc nemluví, protože jej někteří neprávem považují za příznivce fašismu. Dr. Hanish ve svém učení vycházel ze staroperského zoroastrismu, ale přetvořil jej do současnosti a nazval jej mazdaznan. Je pravdou, že i jeho dílem se Hitler inspiroval, ale fašisté jeho učení překroutili. Snad by jako dostatečný důkaz mohl posloužit fakt, že mazdaznanské hnutí bylo v hitlerovském Německu záhy zakázáno. Pod názvem *Immanuel: Mazdaznanská nauka o myšlení (Immanuel: Masdasnan-Denk-Lehre)* autor vydal v letech 1923 až 1929 svazků více, nijak však na sebe nenavazují. Podkladem pro naše vydání je překlad 2. svazku z roku 1924. Kniha vyšla v roce 2020 a má 286 stran. Nyní ještě připravujeme 1. svazek z roku 1923.

Mimo tyto zde uvedené oblasti a díla jsme ještě vydali v roce 2017 útlou knížečku v měkké vazbě obsahující básně naší členky, sestry Hany Kupkové. Tato sbírka jistě osloví ty, kdo jsou nalaďeni na emotivnější prožívání své spirituality a mají rádi poezii.

Na závěr bych rád podotknul, že veškeré práce spojené s přípravou tisku vykonávají v současné době naši zúčastnění členové bezplatně, takže jediným nákladem je platba tiskárně za vlastní vtištění knih.

Knihy Petara Danova vydané Nakladatelstvím Obce unitářů v Ostravě.

Ať žije! Ať žije! Ať žije!¹

Podzimní běh Unitářské akademie 2021 ve Veltrusech

Jana A. Rašková

Tak jsme se opět sešli, tentokrát v areálu malebného zámku Veltrusy!

V polovině října letošního roku se konal další modul Unitářské akademie (UA), a to živě! V minulých dvou letech byl jeden modul zrušen. Další dva běhy naše setkání suploval online přenos, ale nyní jsme (k veliké radosti všech) byli přítomni fyzicky – spolu! Ovšem s výjimkou zahraničních lektorů a vlastně i několika dalších studentů, kteří byli připojeni přes zoom, takže spolu v jedné chvíli mohli komunikovat unitáři z USA, Norska, Vietnamu i z Veltrus. I tohle je na Akademii možné.

Společné foto studentů, garantů i lektorů. (Foto Ondřej Svatoš.)

Tématem bylo Vzdělávání, pro obzvláště zapálené studenty ještě rozšířené o Promluvu a práci s textem. Tito účastníci (studenti modulu N) začínali již od středy a bylo jich méně než deset.

Vrcholným číslem toho, co se naučili, bylo napsání a přednesení kratičké promluvy, jež

je jednou ze speciálních unitářských disciplín. A myslím, že se jim povedly! Dozvěděli jsme se například o fenoménu slova, o potřebě dobrých i špatných situací, které každý prožíváme ve svém životě, a dokonce i o problematice a cenách pohonných hmot. Zkrátka témata byla pestrá a zrovna tak jejich originální prezentace.

Na víkend se nás sjelo už přes dvacet a naše „vzdělávání se o Vzdělávání“ probíhalo formou

1 Z textu hymny Unitářské akademie.

Při workshopu ve skupinách, workshopy tentokrát zaujímaly výraznou část programu.
(Foto KLK.)

přednášek, diskusí i (oblíbených) workshopů s našimi i zahraničními lektory, jak již bylo řečeno. Nejvíce času jsme podle mého věnovali unitářským programům a snad nic neprozradím, když naznačím, že se máme v příštích dnech, týdnech, měsících a letech na co těšit!

Jak to, že studenti Akademie rozhodují o programech v Unitarii, říkáte si? No a kde jinde by měly vznikat nové příspěvky a nápa-

dy než tam, kde se nachází většina našich aktivních členů napříč republikou? Ano, právě na Akademii, kde je víc hlav, dostatek informací, zkušeností z historie, impulsů tvořivého ducha a dostatek času.

Už slyším, jak se někteří ptají: „A to je vše?“ Ale kdepak, každý den jsme zahajovali duchovním shromážděním, dobrovolníci si ještě před snídaní protáhli tělo a „objařili“ (na podzim)

Zpíváme hymnu Unitářské akademie.
(Foto KLK.)

Vzděláváme se i po „vyučování“! Roman Figura pro nás vede večerní prohlídku parkem s odborným kulturně-přírodovědným komentářem. (Foto KLK.)

svou duši během relaxačních cvičení. Uskutečnila se i spousta neformálních debat, proběhly konzultace s garanty, zažili jsme salvy smíchu, poseděli u sklenky s kytarou a zpěvem, vychutnali si vegetariánskou plnou penzi, ale i zmrzlinové poháry a jiné laskominy, zkrátka vše, co k naplnění takového pohodového víkendu patří.

Novinkou byla i tematická procházka s přírodovědcem a přednáškou o rázu krajiny, o tom, jak a proč vznikaly obory, a také trocha historie i biologie. Došlo i na mamuty. Nevěříte?

Tak neváhejte a přijedte se sami přesvědčit na další nejbližší modul konaný tentokrát na konci března příštího roku v areálu kláštera Broumov. Všechny podrobnosti jsou uvedeny na webu Unitářské akademie.

Za vedení Unitářské akademie, garanty i ostatní studenty vás zve a z celého srdce se na vás těší studentka UA Jana A. Rašková (Obec unitářů Teplice).

Terapeutický efekt promluvy

Osobní pohled unitářské duchovní

Kinga Réka Székely

Sečtu-li všechny své nedělní promluvy za posledních zhruba dvacet pět let, při dvaapadesáti nedělích ročně se dostanu na číslo 1 300. Pokud budu počítat se zhruba třemi a půl stranami textu na jednu promluvu, popsala jsem zatím 4 550 stran. Současná verze evangelické bible má 1 271 stran, což znamená, že jsem už napsala více než tři bible. Byl to záměr? Ano. Má kázání schopnost léčit? Ano. Má terapeutický účinek? Ano.

Svou službu jsem zahájila v obci Homoródszentpéter, která měla pouhých 160 obyvatel.

(Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

Když jsem před dvaceti šesti lety začala pravidelně psát vlastní promluvy, mým cílem bylo v nich shrnovat a představovat strukturu víry sedmihradských (maďarských) unitářů, jak jsem ji vnímala já sama. Svou službu jako unitářská duchovní jsem zahájila 1. října 1995 v obci Homoródszentpéter, která měla tenkrát pouhých 160 obyvatel.

Vzala jsem si tehdy kalendář a rozvrhla si témata promluv na každou neděli až do posledního dne v roce, 31. prosince, kdy se podle místních tradic koná půlnoční bohoslužba, po níž následuje společné zpívání a vzájemné zdravení se před kostelem. (Tehdy jsem ještě nevěděla, že většina lidí, kteří se na poslední bohoslužbu v roce sejdou, dorazí s velmi vyso-

kou hladinou alkoholu v krvi, čímž událost získá velmi specifickou atmosféru.)

Témata mých prvních nedělních promluv vycházela z kréda maďarských unitářů:

1. Věřím v jednoho Boha.
2. Věřím v Ježíše, nejlepšího Božího syna, našeho dokonalého učitele.
3. Věřím v Ducha svatého.
4. Věřím v poslání naší unitářské církve a našeho společenství.
5. Věřím v odpuštění a věčný život.

Bylo mi dvacet tři let, byla jsem samotná dívka, první ze dvou absolventek protestantského teologického semináře po pádu komunismu v Rumunsku.

Definovat vlastní názory bylo na počátku mé služby celkem snadné. Jednoduše jsem vyjmenovala všechna dogmata, která jsem odmítala, a citovala jsem několik mých vlivných předchůdců v této oblasti. Sama sebe jsem definovala jako liberální křesťanku (a stále se za ni považuji) a v tomto prvním období svého duchovenského působení jsem se v promluvách soustředila na podstatu křesťanství: víru v jednoho Boha namísto Trojice, následování Ježíšova příkladu namísto jeho uctívání, víru v přirozenou dobrotu lidí namísto prosazování myšlenky prvotního hříchu, víru ve spasení skrze náš vlastní charakter namísto víry ve spasení skrze svatou oběť, kterou na sebe vzal Boží syn. Ostatní křesťany jsem vnímala jako lidi ztracené v temném lese nevědomosti.

Většina posluchačů mých prvních promluv již dnes není mezi námi, neboť šlo o lidi narozené v prvních desetiletích 20. století. Muži, kteří bojovali ve druhé světové válce či strávili několik let jako váleční zajatci v Sovětském svazu. Ženy, které obdělávaly půdu bez zvířat a bez strojů, zatímco muži bojovali ve válkách nebo pracovali v lágrech. Muži a ženy, kteří zažili vzestup a pád komunismu a diktatury. Lidé, kteří toho tolik ztratili, ale přesto měli nadšení v očích a lásku v hlase.

Instinktivně jsem věděla to, co jsem znala i z praktických teologických kurzů; totiž že mým prvním a nejdůležitějším úkolem je upoutat pozornost posluchačů a pokusit se v nich vzbudit důvěru.

Lidé přicházejí na duchovní shromáždění, protože v nich dřímá touha po duchovním vedení. Bez této touhy by zůstali doma nebo by se jen procházeli a setrvali v určité vnitřní posvátné samotě. Když stojím na kazatelně nebo vedle stolu Páně, představuji si, že mezi mnou a mými posluchači protéká řeka a mým úkolem je začít stavět most. Abych mohla začít stavět most, musím upoutat jejich pozornost a dát jim najevo, že se snažím k nim přiblížit. Chci dosáhnout toho, aby každý z nich začal stavět most mým směrem, abychom se na konci bohoslužby setkali někde na půl cesty, nad bouřlivou řekou každodenního života plnou emocí, touhy, zážitků, přání a závěrů.

Z mých představ mě však občas vytrhují okolní vlivy – ať je to hlasité chrápání některého z postarších návštěvníků bohoslužby, pták, který vletí do kostela a nemůže najít cestu ven, unavený člověk, který omdlí v lavici, truchlící, který propukne v pláč, nebo dítě, které přítomné posluchače neustále rozesmává. Jako novopečená matka jsem zažila i horké chvíle, kdy za mnou mé děti přišly do kostela polonahé nebo si dovnitř přivedly kolo.

A tak jsem přišla a pronesla své první promluvy, v nichž jsem tvrdila, že každý unitář by měl věřit v boží jednotu, v lidskou přirozenost Ježíše Krista, v moc Ducha svatého, v oddanost a poslání unitářského společenství, ve smíření a – co by ne – ve věčný život. Z církevních dějin jsem vybrala význačné nedostatky, či chceme-li hříchy křesťanství, škody, které křesťanské instituce napáchaly. Papež v Římě i patriarchové východního křesťanství by se měli stydět za krvavé dědictví staletí, v nichž spravovali své úřady, za genocidy, které spáchali, za nenávisť, kterou posilovali, za vykořisťování jiných ras a nižších společenských vrstev, které podporovali. Prohlásila jsem, že existují pouze tři smysluplná historická období: první tři století křesťanské tradice, století reformace a 19. století, báječné období inovací a sociálních svobod. Žádné jiné historické epochy se jim nevyrovnají. Zastávala jsem dětinskou představu, kterou mi vnukl antický filozof Sokrates, a to že kdyby lidé měli možnost poznat, co je dobré a hodnotné, nikdy by nejednali zle, neškodili by jeden druhému a tím pádem ani sobě samým.

Stačí, aby lidé věděli, stačí, aby se vzdělávali, a zmizí veškeré zdroje utrpení.

Otázka, kterou si nyní s odstupem kladu, je: Měly moje první promluvy nějaký terapeutický účinek? Mí posluchači je prohlašovali za docela dobrá kázání. Sympatická, milá, odvážná. Později jsem si uvědomila, že tito lidé se ztotožňovali s oběťmi totalitních politických systémů a v tomto smyslu jsem pomáhala léčit jejich duše tím, že jsem poukázala i na oběti jiných lidí, jiných národů a jiných náboženských směrů.

Trvalo mi téměř deset let, než jsem si uvědomila, že cílem mých promluv nemůže být donekonečna udržovat své posluchače v roli obětí. „Já jsem chudák, já jsem oběť, já jsem byl obětován...“ Tak to nejde věčně. A došlo mi, že pravděpodobně budu muset změnit i své vnímání dynamiky lidského života. Chybou je totiž i přílišné zjednodušování motivací, příčin a vzorců lidského chování. Musí existovat i něco jiného, něco, co nevidím. Musela jsem se stát manželkou, matkou, musela jsem dosáhnout středního věku, abych si uvědomila, že mé náboženské přesvědčení je většinou kontroverzní a že se můj pastorační přístup musí změnit, chci-li být užitečná.

Protože spravedlnost bez milosrdenství nenabízí duchovní růst.

Empatie bez odpuštění nedláždí cestu míru.

Poznání bez zkušenosti nenabízí prosperitu.

Odpuštění, při němž však neodhodíme vzpomínky na vztek a hněv, nás neosvobozuje.

Lidé mají rádi společnost stejně smýšlejících lidí. Pokud mě člověk seznámí se svými myšlenkami a já řeknu: máš pravdu, souhlasím s tvými názory, pak spontánně vzniká dobrá atmosféra. Pokud však s člověkem nesouhlasím, komunikace se zadrhne a atmosféra ustrne. Dobrý duchovní proto musí mít hodně vyvinutý smysl pro empatii. Neznamená to, že by měl sdílet hodnotový systém, politické smýšlení či názory návštěvníků sboru, ale že pokud chce svou práci uzdravovat, musí odhodit předsudky.

Existuje mnoho různých typů promluv a mnoho různých kategorií duchovních, kteří je pronášejí:

– duchovní s filozofickým přístupem typu: „možná, snad, nevím to jistě...“,

Zastávala jsem dětinskou představu, kterou mi vnukl antický filozof Sokrates, a to že kdyby lidé měli možnost poznat, co je dobré a hodnotné, nikdy by nejednali zle. (Foto © Shutterstock.com.)

– duchovní přinášející svědectví o víře: „věřím v...“,

– duchovní odsuzující (jako proroci ze Starého zákona): „je to tvá vina, ty bys měl nést následky své nezodpovědnosti...“,

– duchovní promlouvající sladkými slovy: „to je ale krásné, to je ale zajímavé...“,

– duchovní citující slavné autory, aniž však mají co říct vlastními slovy,

– a pak jsou v určitém smyslu ideální duchovní: duchovní s náhledem filozofickým i realistickým; takoví vyjadřují názory bez útoků na přesvědčení jiných lidí, představují soubor hodnot bez snižování hodnoty ostatních, srozumitelně tlumočí zásadní životní otázky do obvyklých slov, bez arogance citují slavné myslitele mnoha různých kultur, uzdravují zlomenou duši nebo alespoň pomáhají člověku vykročit na cestu za jejím uzdravením.

Takový duchovní by měl umět promluvou upoutat pozornost, dát posluchači najevo, že se nachází na jedinečném místě, při jedinečné příležitosti, a zaměřit se spíše na duchovní než materiální otázky. Měl by posluchači dávat pocit útěchy, ujistit jej, že je v bezpečí a nikdo mu nemůže ublížit. Zároveň by mu však měl dát najevo, že jde o příležitost k upřímnému rozjímání. Neskrývat své pravé já, skutečné emoce a myšlenky. Pomoci posluchači lépe

Tím nejdůležitějším cílem každé promluvy je pomoci posluchači nacházet smysl života a rovnováhu mezi rozpory, se kterými se v životě setkává. (Foto © Shutterstock.com.)

porozumět jeho vlastnímu životu, vlastním motivacím, přáním, snům.

Dovolím si uvést jeden příklad ze své duchovenské praxe. Byla to vlastně okrajová záležitost, která však měla obrovský terapeutický účinek. Šlo o situaci, kdy jsme v našem sboru vedli diskusi ohledně pojetí interiéru naší církevní budovy. Nediskutovali jsme o ontologických tématech, o náboženském přesvědčení ani o základním hodnotovém systému. Bavili jsme se pouze o tom, zda výzdobu kostela mají tvořit jen skutečné, živé květiny, nebo květiny umělé. Došli jsme k tomu, že umělé květiny ve výzdobě nechceme. Členkou sboru byla i matka, jejíž dcera zahynula při nehodě při zásahu elektrickým proudem. K nedožitým narozeninám své zesnulé dcery koupila tato členka plastovou kytici růžových růží a položila

ji k oknu vedle lavice, kde obvykle v kostele sedává. A ačkoli jsme všichni věděli, že plastová dekorace nemá ve svatostánku místo, nikdo se té kytice ani nedotkl.

Tím nejdůležitějším cílem každé promluvy je pomoci posluchači hledat cestu v životě, nacházet smysl života a rovnováhu mezi rozpory, se kterými se v životě setkává. Pak může promluva mít skutečně léčebný efekt. Možná to bude znít trochu romanticky, ale jsem přesvědčena, že duchovní může svými promluvami působit terapeuticky pouze tehdy, pokud je základním přístupem jeho služby láska a přijetí. Vůči svým posluchačům cítím bezpodmínečnou lásku a za své poslání považuji pomáhat jim zbavit se trápení a hledat radost ze života.

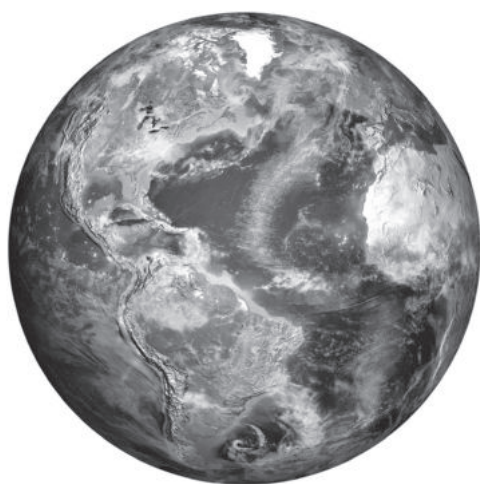
Přeložil Tomáš Martíšek.

Varování IPCC

Planeta se nebezpečně otepluje

Adéla Hrdličková

Nerada bych ve čtenáři vyvolávala strach nebo nepříjemné pocity, ale zároveň cítím jako nezbytné informovat o faktech a nebezpečích, která s sebou přináší probíhající změna klimatu. Dostalo se nám obrovského daru žít na této přehradně planetě a volně čerpat její zdroje. Bohužel jsme tak činili neuváženě a teď nastal těžký úkol: zachovat klima takové, abychom pestrý život na Zemi zachránili. Nastal čas se protentokrát zamyslet: ne co může planeta dát nám, ale co můžeme udělat my pro ni!

Dostalo se nám obrovského daru žít na této přehradně planetě. (Foto © Shutterstock.com.)

KDO NÁS VARUJE?

Už 33 let funguje Mezivládní panel pro změnu klimatu, známý pod zkratkou IPCC (The Intergovernmental Panel on Climate Change), jako odborný útvar OSN pro vědecké poznatky související se změnami klimatu. Na IPCC se podílejí tisíce vědců studujících fyzikální podstatu klimatických změn, dopady, možnosti přizpůsobení se změnám a možnosti zmírnění změn. S přibližně 6–7letou periodicitou vydává IPCC souhrnné zprávy a letos v srpnu vyšla část už šesté hodnotící zprávy. Zpráva zaměřená na fyzikální dopady změn klimatu pracovala se čtrnácti tisíci odbornými články a na jejím obsahu a schválení se podílelo 234 odborníků a 195 vlád.

VÍTEJTE V ANTROPOCÉNU

Posledních 10 000 let jsme se těšili z nesmírně stabilního klimatu – lidstvu to umožnilo vynalezt zemědělství, usadit se, vytvořit civilizaci, dolovat, spalovat a stavět stroje. Od roku 1955 se lidský pokrok ohromně zrychluje a už dávno není pochyb o tom, jaké důsledky to přineslo: skutečně jsme zásadně změnili klima. Vědci upozorňují: „Vstoupili jsme do nové geologické epochy – antropocénu“. Antropocén má v naší historii bezprecedentní charakter. Rychlost změn v ekosystémech se nedá srovnat s ničím za dobu působení homo sapiens na Zemi (200 000 let). Vymírání živých druhů se zrychlilo 100–1 000krát. Modely socioekonomických dopadů ukazují děsivé vyhlídky pro miliardy lidí v průběhu následujícího století.

V ZAJETÍ SKLENÍKOVÝCH PLYNŮ

V roce 2019 byla koncentrace CO₂ v atmosféře nejvyšší za poslední dva miliony let, možná i déle. Koncentrace metanu a oxidu dusného, lidově zvaného rajskej plyn, je nejvyšší za posledních 800 tisíc let, uvedl panel OSN. Přítomnost těchto plynů v atmosféře zabraňuje úniku určité části tepla vytvořeného slunečními paprsky zpět do vesmíru a zajišťuje tak dostatečné teplo na Zemi, jejich vysoká koncentrace ale vede k rostoucí teplotě, což má negativní vliv na celkový stav klimatu. Od roku 1970 teplota na povrchu Země podle zprávy stoupá nejrychleji v historii. Problémem je také roztávající permafrost, v němž se nacházejí metanové kapsle, které se uvolňují do atmosféry a mohou také vybuchovat.

Mezivládní panel pro změnu klimatu (The Intergovernmental Panel on Climate Change) je odborný útvar OSN pro vědecké poznatky související se změnami klimatu. (Foto © Shutterstock.com.)

KDE LEŽÍ BOD ZLOMU?

Před pěti lety se téměř 200 států včetně České republiky zavázalo v Pařížské dohodě, že udrží globální průměrné oteplení pod hranicí 2 °C a pokud možno i pod hranicí 1,5 °C, kterou někteří vědci uvádí jako zlomovou. Aktuálně jsme už globálně překročili 1,2 °C a v České republice dokonce 2 °C od roku 1960. Při respektování nejambicióznějšího plánu, který zahrnuje naprosté zastavení jakýchkoliv emisí CO₂ a razantní snížení všech ostatních emisí, překonáme tuto teplotní hranici zhruba za

20 let. Teplota se podle výpočtů nejprve přehoupne přes hranici oteplení o 1,6 stupně Celsia a poté ke konci století bude klesat na 1,4 stupně Celsia ve srovnání s dobou před průmyslovou revolucí. Vzhledem k tomu, že plnění Pařížské dohody zůstává spíše u slov místo činů, lidstvo kritickou hranici nejspíš překoná zhruba o deset let dříve, než vědci původně odhadovali. Panel OSN novou zprávou apeluje převážně na politiky a firmy, aby razantně změnili svůj přístup k výrobě a pojetí ekonomiky, který je hlavní příčinou globálního oteplování.

KRITICKÁ HRANICE 2 °C

Dva stupně na první pohled nepůsobí nijak dramaticky, řeknete si, ale ve skutečnosti představují už obrovské problémy pro lidstvo i přírodu. Nemusí jít o stabilní stav – někde kolem této hodnoty už může ležet práh, za nímž se fungování klimatického systému překlápí do režimu „skleníkové Země“, kdy se planeta začne oteplovat samospádem už bez ohledu na cokoliv, co uděláme my. Lesní a mořské ekosystémy brzy nebudou mít dost sil, aby lidem pomáhaly s bojem proti klimatickým změnám. Za současného fungování jsme na cestě k oteplení o 3 až 5 °C do roku 2100 – tyto teploty jsou naprosto ničivé pro většinu ekosystémů a neslučitelné s existencí organizované globální civilizace.

„V roce 2019 byla koncentrace CO₂ v atmosféře nejvyšší za poslední dva miliony let, možná i déle.“ (Foto © Shutterstock.com.)

Za současného fungování jsme na cestě k oteplení o 3 až 5 °C do roku 2100 – tyto teploty jsou naprosto neslučitelné s existencí organizované globální civilizace. (Foto © Shutterstock.com.)

NA CO SE PŘIPRAVIT V DOHLEDNÉ DOBĚ?

Dopady globálního oteplování jsou odlišné v různých částech planety. Zatímco s extrémními teplotami a požáry se potýká severní Amerika, Evropa, Austrálie a část Latinské Ameriky, sucho dopadá nejhůře na severovýchodní Afriku a Středomoří. Severní Evropa a Amerika se zase nejčastěji potýkají s extrémními srážkami a povodněmi, jak můžeme vidět dennodenně ve zprávách. Bez lidského přičinění by velmi pravděpodobně nenastal žádný z těchto extrémních klimatických jevů posledních let. „Je velmi pravděpodobné, že epizody s vydatnými srážkami budou ve většině regionů s dalším globálním oteplováním intenzivnější a častější,“ uvádí se ve zprávě.

Bohužel některé klimatické změny započaly svůj mnohdy nezvratný proces dříve, než jsme čekali. Například zrychlené tání arktického a antarktického ledu a vysokohorských ledovců, změny asijských monzunů, úbytek schopnosti lesů absorbovat CO₂, nebezpečné tání permafrostu, zpomalení Golfského proudu a tryskových vzdušných proudů. Ačkoli by to mohlo vypadat, že se nás například situace na Antarktidě nebo v Africe netýká, není tomu vůbec tak. Musíme si uvědomit, že planeta funguje jako jeden organismus, veškeré procesy jsou mezi sebou provázané a atmosféru máme také jen jednu.

MÁME NĚJAKOU ŠANCI?

Ano. Ale s rozsáhlými změnami musíme počítat téměř stoprocentně, stejně jako s tím, že v následujících desetiletích bude nutné zásadně proměnit náš životní styl. Samozřejmě, že uděláte jen dobře (hlavně pro sebe), když se do práce pro jednu vydáte místo autem na kole, do kafe si dáte mandlové mléko místo kravského a svetr si koupíte z druhé ruky, ale to už rozsáhlý proces klimatické změny nemá šanci odvrátit. Teď už si jako jednotlivci bohužel neporadíme – změny musí přicházet systémově a globálně. Proto se můžete zamyslet nad tím, jakého dodavatele energie si vyberete, kterou firmu podpoříte, a co naopak podporovat nebudete. A zásadní je také o klimatu mluvit, ačkoli to není jednoduché téma, protože s sebou přináší pocit viny, před nímž je jednodušší zavřít oči. Ale na to už není čas. Ze všeho nejdůležitější je však vzdělávání dětí, které budou žít na dluh svých předků a budou to právě ony, na jejichž bedrech bude stát řešení klimatické krize v následujících desetiletích.

Zdroje:
faktaoklimatu.cz
ct24.ceskatelevize.cz
ipcc.ch/report/ar6/wg1/
extinctionrebellion.cz

Osobní vztah s druhou polovinou zeměkoule

Magdalena Šipka

„Aby vůbec existoval, musí všechny původní, přírodní bytosti začít zpívat svou píseň, tančit svůj tanec, pohybovat se a dýchat, každá dle vlastní přirozenosti, říct své jméno a zároveň projevit svou tajnou spirituální signaturu.“

(Martin Prechtel)

„Amazonka je zásadní pro oběh vody v přírodě, prales je místem života pro mnoho druhů živočichů i rostlin a také pro mnoho lidí z rozdílných kmenů.“ (Foto © Shutterstock.com.)

Když v roce 2019 zuřily v Amazonii rozsáhlé požáry, konečně jsme si v našem veřejném prostoru všimli jejího ohrožení, odlesňování, které má počátky už v šedesátých letech. Kolovaly například obrázky planety jako ženy s hořícími plícemi, které Amazonii symbolizovaly. Amazonský prales prý nejsou skutečné plíce, jelikož mnohem více kyslíku se tvoří v mořích. Naopak se svými požáry vypouští prales do ovzduší víc uhlíku, než kolik váže. Zásadní význam pralesa spočívá v tom, že kdyby zanikl nebo se proměnil na savanu, mnoho uhlíku by najednou „vyvázal“. Amazonka je zásadní pro oběh vody v přírodě, prales je místem života pro mnoho druhů živočichů i rostlin a také pro mnoho lidí

z rozdílných kmenů. Obraz plíce možná není naprosto přesný, ale připomíná, že je možné celý svět vnímat jako jeden propojený organismus.

O prázdninách se zvedl hlas původního obyvatelstva sídlícího na tomto území. Samotné kmeny vyzvaly zbytek světa, aby demonstroval na jejich podporu. Hrozilo totiž, že brazilský parlament stáhne zákony, které chránily původní obyvatelstvo. Do čela snah o záchranu se postavil Ninawa Huni Kui, který se pokoušel celý svět seznámit s osudy amazonského obyvatelstva. V rozhovoru pro *Emerge* popisoval osud amazonských stromů:

„Není člověk, který by přistoupil ke stromu a něco se nenaučil. Jsou místem, kde se studuje

Pokud dojde ke ztrátě jeho určité signifikantní části, začne probíhat samovolný nezvratný proces, při kterém se celý prales promění v savanu. (Foto © Shutterstock.com.)

spiritualita a šamanismus. Kde ho starší předávají nejmladším. Rozpoznáváme ho jako místo, kde sídlí všichni yuxibus, tedy duchové.“

Na své poselství navazuje v pohádce pro děti, která byla zveřejněna spolu s výzvou k zapojení. „Pro ty, kteří žijí v amazonském pralese, je les školou, univerzitou, nemocnicí a lékárnou.

Pro nás pochází z lesa vše. Původní obyvatelé jsou také známí jako ochránci a ochránkyně pralesa. Amazonský prales potřebuje chránit a udržovat v bezpečí, protože je neustále pod útokem. Útočníci se jmenují Hrabivost, Arogance, Marnivost a Sobectví. Hrabivost chce prodat les bohatým. Arogance chce kontrolovat

Amazonský prales potřebuje chránit a udržovat v bezpečí, protože je neustále pod útokem. Útočníci se jmenují Hrabivost, Arogance, Marnivost a Sobectví. (Foto © Shutterstock.com.)

a zraňovat les, aby ukázala, jak je silná. Marnivost žárlí na vše, co je krásnější než ona samotná – chce zničit veškerou krásu lesa. Sobectví se o les vůbec nezajímá. Bez původních obyvatel, kteří les chrání, by oba dva, amazonský les i „lékařka řeka“, byli navěky zničeni útočníky.“

Amazonský prales, jeho obyvatelé a celé území se v posledních letech dostalo do hledáčku římskokatolické církve. Proběhla synoda, která se věnovala panamazonské oblasti a integrální ekologii. Pointa pojmu integrální ekologie je podobná jako pointa pohádky Ninawy Huni Kuiho – síly, které ničí prales, jsou ničivé i pro lidský charakter.

Papež při návštěvě zástupců místních kmenů prohlásil, že církev si přeje přijmout amazonskou tvář. Jedním z výstupů synody je také založení univerzity, která má sloužit k zachování místních jazyků a zvyklostí. Co je však základem této amazonské tváře, kterou si západní lidé mohou zachovat? Přes oceán se můžeme oblasti Amazonie dotknout jen konečky prstů, jen o ni zavádít. Bylo by to velmi nabubřelé, tvářit se, že rozumíme celému tomu lesu.

Narazila jsem na článek od feministické teoložky, který vypichoval několik bodů, v nichž původní obyvatelé s jejich mentalitou vycházeli daleko lépe. Jednalo se o důraz na společenství místo jednotlivce, na touhu přežít místo nutnosti stále růst. Kvůli praxi v oblastech Amazonie římskokatolická církev také začala uvažovat o možnosti jáhenství pro ženy. Jestli je v nějakých oblastech praktikovaný nerůst a lidé zde mají vžitě jeho myšlenky do každodenní praxe, jsou to z části právě oblasti, kde žijí původní obyvatelé. Pokud k nám přichází tento druh informací, vypadá celá oblast jako ráj.

Zároveň ale trpí nutností migrace do měst, zájmy těžářů, které ohrožují přežití v těchto oblastech, neuznáváním základních práv. Německá charitativní organizace Adveniat sledovala od roku 2014 počty „zmizelých“ obránců a obránkyň lesa. Vyšlo najevo, že ke ztrátě aktivisty nebo aktivistky dochází na tomto území každý druhý den. Společnost tato zmizení většinou neřeší, nevzbudí morální paniku, jakou provází ztráta jedné mladé bílé ženy. Podobnou paniku, jaké jsme byli svědky například u případu Gabby Petito.

Není jasné, jestli je povodí Amazonky skutečně plicemi planety, je ale patrně částí těla země, která skrývá hluboké tajemství, možná i lék pro zbytek těla. Zároveň na tuto oblast často zapomínáme. Možná je prales chodidlo, na kterých celé tělo stojí, a pokud se naučíme dobře vyvažovat a naslouchat jim, ještě se celé naše tělo vyrovná.

V Amazonce žijí delfíni. Vypadají jinak než ti žijící v moři. Například nemají tak bystré oči a pohybují se především na základě zvukových signálů. Signalizují jimi svým druhům v okolí a zároveň se snaží vnímat svoje místo. Alexis Pauline Gumbsová v knize *Undrowned: Black Feminist Lessons from Marine Mammals* popisuje tuto komunikaci jako neustále se opakující „zde“, „zde“. Její kniha se skládá z poznatků o obřích savcích a z něžného dialogu s nimi. „Mám tě ráda“ je nejčastěji opakovanou větou knihy. Kromě několika informací o delfínech bych si od Gumbsové ráda vypůjčila tento chlácholící tón. Pokud mluvíme o problémech naší umírající planety, možná je tento jazyk citu vhodnější.

Amazonští delfíni a delfíní samice také nejsou schopni přežít v zajetí. Z těch chycených mezi léty 1956–1966 přežil do osmdesátých let pouze jediný. Vědecké zkoumání přišlo s teorií, že za úhynem zvířat je nedostatek spánku. V Amazonce mohou spát v proudu, mají okolo sebe ochranné hranice, které jim zprostředkovává řeka. Spoustě amazonských druhů se nedaří dobře v zajetí ani v jiném prostředí. Nejde jen o nedostatek svobody, ale i o nedostatek přirozených hranic. Možná jsou i v tomto bodě lidé delfínům blíže, než si myslíme. Mysleli jsme si o sobě, že potřebujeme hlavně svobodu, ale v kontextu klimatické krize nám chybí především přirozené hranice.

Ve chvíli, kdy se prales jednou vypálí a přemění na pole, už není cesty zpět. Vědecká obec předpokládá, že pokud dojde ke ztrátě jeho určité signifikantní části, začne probíhat samovolný nezvratný proces, při kterém se celý promění v savanu.

O zachování lesů proběhlo jednání v rámci summitu COP26. Světoví lídři včetně pro Amazonii klíčového Bolsonara se zavázali ukončit odlesňování v roce 2030. Zároveň přislíbili finanční pomoc zalesněným oblastem. Bohužel

se podobným summitům, kde se světoví lídři dohodnou na společném postupu, nedá příliš věřit. Zatím žádný nevedl ke snižování emisí. Zásadní silou, která snad alespoň zpomalí odlesňování, zůstávají původní obyvatelé a obyvatelky těchto území.

LÉČIVÝ ASPEKT DIVOČINY

Bill Plotkin, ekoterapeut, hlubinný psycholog a průvodce v divoké přírodě, se zabývá vztahem divoké přírody a lidské duše a může poodhalit tajemství integrální ekologie.

„Všichni dnes žijící lidé pocházejí z přírodních národů. Vyvinuli jsme se v rámci bohaté tapiserie přírodního světa. Každý z nás má cosi jedinečného, čím do této tapiserie může přispět. Tato vědomost čeká uvnitř jako zakopaný poklad, oduševnělé sémě potenciálu podstaty.“

Ke konci textu snad zbývá si položit otázku, jestli pojmy jako integrální ekologie, jestli techniky jako hledání iniciace v divoké přírodě nejsou nakonec spíš součástí problému než řešení. Jestli nejsou zase dalším pokusem, jak si

přivlastnit boje, území, spiritualitu původního obyvatelstva. Ve chvílích, kdy našinci vypínají chytré telefony a odjíždějí „do lesa“, ochránci a ochránkyně pralesů začínají mobily používat, aby snáze odhalili narušitele, přivolali pomoc nebo prostě monitorovali území. Jde o skutečné lidské životy, o přežití, ne „pouze“ o duchovní probuzení.

Na druhou stranu právě klimatická krize nás více než cokoli jiného přesvědčuje o propojení všeho živého na obou stranách planety. Skutečné duchovní probuzení, skutečná iniciace pak není nikdy oddělená od činů v „hmotném“ světě. O tom nás přesvědčuje například Evelyn Underhillová, která mapuje životy mystiků a mystiček jako životy lidí aktivně zapojených do aktivit v komunitě, do úsilí o lepší svět. Všímavost k okolí nakonec nemůže nebýt provázána činy. Možná probuzení našeho srdce, empatie, nalezení hluboké roviny solidarity „nestačí“ k tomu, abychom proměnili svět. Zároveň bez toho prvního kroku – zažehnutí srdce k soucítění s druhou polovinou světa – se těžko dostaneme k soucítným, celistvým činům.

„Pro ty, kteří žijí v amazonském pralese, je les školou, univerzitou, nemocnicí a lékárnou.“

(Foto © Shutterstock.com.)

Ekologie, etika a změna klimatu: Dalajlama v dialogu se světovými odborníky

Knižní recenze

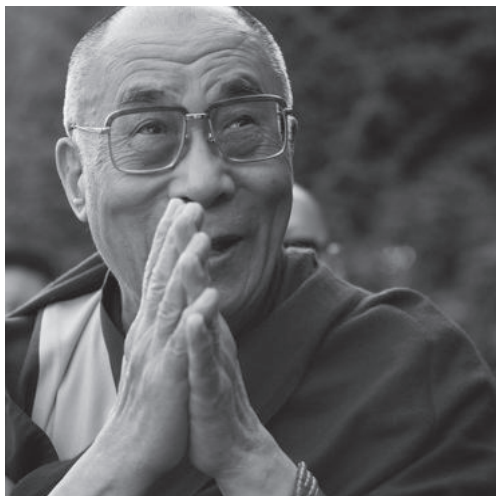
Anna Vachudová

Čtenáře patrně zaujme nejen téma této knihy, ale zejména osobnost Jeho Svatosti dalajlamy, která celému námětu propůjčuje určitý rozměr závažnosti až naléhavosti. Kniha představuje výběr promluv z týdenní konference, která se konala roku 2011 v indické Dharamsale, kde Jeho Svatost sídlí. Rozhovorů se účastnili špičkoví odborníci nejen z oblasti životního prostředí, klimatologie, environmentální ekologie, ale i křesťanští teologové, buddhističtí učitelé, psychologové či představitelé environmentální etiky.

Je rozdělena do tří částí, stejně jako její kapitoly. První kapitoly se týkají vědeckých důkazů toho, jak lidská společnost ovlivňuje planetu Zemi. Další kapitoly se věnují environmentálním otázkám a poslední probírají téma, jaké efektivní kroky je třeba provádět, aby se tyto klíčové záležitosti vyřešily.

Zajímavé je určitě téma, jak může buddhistická či křesťanská etika spojená s kontemplativní praxí pomoci s globální ekologickou krizí a jak důležité místo zaujímá pozitivní prezentace ekologických problémů. V této oblasti jasně vystupuje právě dalajlama a klade důraz na pozitivní motivaci a hledání čistě konkrétních kroků v životě každého člověka. Odsuzuje „strašení“ ekologických aktivistů, které je u nás poslední dobou známé pod pojmem ekoterrorismus a vyzdvihuje roli současné vědy, která má podle jeho názoru v dnešních dnech „větší“ autoritu než náboženská dogmata a církve, ať již buddhistické, křesťanské nebo kterékoli jiné.

Knihu si určitě stojí za to přečíst, čtenář se dozví nejen o významu například vegetariánské stravy, ale získá pohled i do vědeckých statistik, co se týče globálního oteplování, zátěží ekosystému, světelného smogu, ekologické stopy

Čtenáře patrně zaujme nejen téma této knihy, ale zejména osobnost Jeho Svatosti dalajlamy, která celému námětu propůjčuje určitý rozměr závažnosti. (Foto převzato z commons.wikimedia.org.)

a hranic planetárního systému, tj. jaké hranice v konkrétních oblastech má naše planeta, aby se na ní dalo bezpečně žít, a jak daleko se od této hranice v současnosti pohybujeme.

Je však dobré si uvědomit, že konference a její zápis se konaly v roce 2011, což je již deset let zpátky. Zelená politika je dnes skoro povinným heslem každé marketingové strategie velkých korporací, kde vznikají „zelená“ oddělení a ještě „zelenější“ PR oddělení při předkládání zelených politik. Vychází bohužel najevo, že celé to zelenění je často jen naoko, viz nedávná propagace ekologických aktivit Čínou. Bohužel je dokázáno, což se dozvíme i v uvedené knize, že ekologická činnost koncového uživatele je takřka zanedbatelná. Drtivou většinu znečištění a problémů mají na svědomí nadnárodní koncerny a jejich marketingové strategie. Jednoduše řečeno, skutečně ekologická politika je silně prodělečná a je přímo proti vlastnímu duchu kapitalistické konzumní společnosti s jeho snahou o nepřetržitý ekonomický růst. Lidé jsou nuceni pracovat, aby si kupovali věci, které ne-

potřebují, ale myslí si, že je potřebují, protože je jim sugerováno, že bez nich nebudou šťastní. A protože jsou součástí určité společnosti, musí se jí v mnoha ohledech podříditi.

Málokdo si však uvědomuje, jak jsme na přírodě a klimatické rovnováze závislí. Vymizení populace včel by během tří let uvedlo celé lidstvo do nesmírného problému. Porušení křehké rovnováhy se projevuje onemocněními, sesuvy půdy, migrací obyvatel, přírodními katastrofami. Stačil by jeden nevýznamný výbuch na Slunci a vzniklé elektromagnetické pole by narušilo fungování veškerých družic. Nešly by mobilní telefony ani internet, což by v dnešní době byl poměrně značný problém. V roce 1921 došlo ke geomagnetické bouři a vědci spočítali, že síla této sluneční erupce by v dnešních dnech odřízla od elektřiny třetinu obyvatel USA.

Přesto si myslím, že by se lidé měli snažit sami, každý za sebe, aby trochu přispěli k obnově životního prostředí a nepřispívali k jeho likvidaci. Potíž je v tom, že člověk bez přírody nepřežije, kdežto příroda bez lidí ano. Křehká rovnováha přírodních sil, pokud se naruší, bude opětovně hledat svůj původní stav, a to i za cenu toho, že to některé druhy prostě nepřežijí. A z toho nejvíce „na ráně“ je díky svému chování druh *homo sapiens*.

Zamysleme se nyní nad několika návrhy, jak by zcela konkrétně mohl každý z nás přispět k tomu, aby naše krásná Země zůstala neponičená a zachovaná i pro budoucí generace:

- každý rok vysadit alespoň jeden strom, ideálně třeba jako součást oslavy svých narozenin,

- omezit nelokální potraviny a tím zátěž na planetu, která vzniká jejich transportem (Nedávno došlo ke srážce dvou kamionů ve Francii. Jeden vezl rajčata ze Španělska do Holandska a druhý z Holandska do Španělska. Jedna byla oválná a druhá kulatá.),

- vysazovat květiny, keře, byliny a jakékoli rostliny jako potravu pro hmyz, motýly... zejména ve větších městech,

- třídit odpad, i bioodpad, vytvářet kompost, nemáme-li zahradu, využívat sdílené záhony, zahrady, truhlíky, zelené střechy; zadržovat dešťovou vodu,

- krmit ptáky (nejen v zimě), instalovat krmítka, budky, úkryty pro hmyz, včelí úly,

- na procházce v parku či v lese si vzít tašku a rukavice a třeba jednou za měsíc posbírat odpadky,

- snažit se vytižiti auta (Nemělo by se stávat, že vidíme kolonu aut a v každém sedí jen jeden člověk.),

- omezit potraviny balené do plastu a plastové obaly obecně,

- využívat staré věci, recyklovat, omezit nákup nových nepotřebných věcí,

- kdo má příležitost, pěstovat vlastní zeleninu, sázet ovocné stromy a pěstovat potraviny nezatížené pesticidy a chemikáliemi; na zahradách založit jezírko nebo malou vodní hladinu; využívat znalosti permakulturního hospodaření,

- omezit spotřebu masa, konzumovat ho jen jedenkrát týdně,

- omezit aktivity typu „jeden víkend v Paříži, další víkend v Dubaji“ a tím ekologickou stopu letecké dopravy,

- omezit práci na počítači a styk s elektronikou obecně,

- nepoužívat jednorázové PET lahve nebo plastové kelímky,

- omezit veškeré syntetické a umělé látky v potravinách, kosmetice, oblékání,

- více jezdit na kole, vlakem nebo městskou dopravou,

- šetřit energie – neplýtvat vodou (například instalovat šetřící sprchové hlavice, využívat odpadní vody), elektřinou, potravinami.

To je jen malý výčet věcí, které může v každodenním životě ovlivnit každý z nás. Pokud by se tak začala chovat většina obyvatel průmyslových zemí, domnívám se, že by změny byly poměrně markantní.

Kniha o klimatické krizi nás tedy nestraší, ale přináší naději, že ještě není pozdě na to, abychom mohli své chyby a dluhy vůči přírodě napravit. Ohlas na zprávu z konference byl v následujících letech obrovský, jedním z nejsilnějších hlasů byla slova papeže Františka vyjádřená v encyklice z roku 2015, kdy ochranu životního prostředí a boj proti globálnímu oteplování označil za mravní imperativ současného člověka.

Podle slov dalajlamy potřebují všichni lidé nejvíce ze všeho soucítění na všech úrovních – a to zahrnuje i naši planetu.

Jeff Gibbs: Planeta lidí

Filmová recenze

Matěj Čihák

Film *Planet of the Humans* (překládám jako *Planeta lidí* – oficiální název v češtině dosud neexistuje) z roku 2020 je společným dílem režiséra Jeffa Gibbse a producenta Michaela Moora. Jeff Gibbs je dlouholetý ekologický publicista a aktivista, Michael Moore slavný a kontroverzní tvůrce sociálně angažovaných dokumentárních filmů.

Snímkem nás provází právě Jeff Gibbs. Gibbs popisuje své začátky environmentalistického uvědomění, kdy jako malý chlapec nasypal písek do traktoru, který kácel stromy v jeho oblíbeném lese. Později, v dospělosti, si vybudoval udržitelný dům se solárními panely uprostřed lesů a živil se psaním článků do různých ekologicky zaměřených časopisů.

Planeta lidí je pojata jako jakýsi symbolický příběh Gibbsova prozření. Gibbs také věřil v to, že klimatickou krizi a devastaci přírody můžeme ukončit přechodem z fosilních zdrojů energie na zdroje udržitelné. Podobně jako mnozí další ekologicky cítící a smýšlející lidé ve Spojených státech i na celém světě.

Gibbsův a Moorův dokument však „odhaluje“ jinou „pravdu“. Ve stručnosti: udržitelné zdroje energie – solární panely, větrné elektrárny, biomasa aj. – jsou ve skutečnosti závislé na fosilních palivech a na bezohledném plundrování přírody. Film ukazuje záběry bagrů, které kácí lesy a mění je v holé pláně, aby na nich mohly vyrůst větrné elektrárny, nebo stroje devastující tisíc let staré stromy juky, na jejichž místě mají vyrůst solární panely, které stejně, jak se snaží ukázat autoři snímku, rychle pohřbí písčné duny.

Podle autorů dokumentu je celá „zelená energetika“ ve skutečnosti jen obrovský byznys, v jehož čele stojí spiknutí předních environmentálních „hvězd“ – za všechny jmenujme bývalého neúspěšného kandidáta na amerického prezidenta Al Gora – s čelními představiteli průmyslu a bankovního sektoru. Cílem „zelené

Planeta lidí, snímek problematizující tzv. obnovitelné zdroje energie z ekologického hlediska.

energetiky“ není záchrana planety, ale zisk, říkají Gibbs a Moore.

Konkrétní argumenty zde nechci vypisovat. Přál bych si, aby se čtenář na film podíval sám. Musím se přiznat, že tak sugestivní a naléhavě působící dokument jsem neviděl dlouho. Zároveň jsem se ale už během sledování nedokázal ubránit dojmu, že v dokumentu něco chybí. Že jeho pohled je příliš jednostranný. Že až tak špatná situace být nemůže. Na „zelených energiích“ musí něco být, nemůže jít jenom o jeden veliký podvod! Byť ano, jistě, velcí investoři v „zelených energiích“ to dělali, dělají a dělají budou především kvůli zisku. A nelze pochybovat, že „zelené energie“ mají i svoje nevýhody a úskalí.

Snímek vyvolal značné kontroverze a vznikla na něj řada kritických recenzí. Za všechny bych doporučil recenzi Radka Kubala v *Deníku Referendum* z 11. května 2020 nebo odborněji zaměřenou recenzi Carolyn Gramlingové v *Science News* z téhož dne.

Po zhlédnutí dokumentu i přečtení kritických recenzí jsem si vytvořil následující závěr: Film není zcela nepravdivý, je jen přehnaně jednostranný. „Zelené energie“ jsou často propojeny s energiemi fosilními, dnes už však takto

vý způsob fungování není podmínkou. Solární panely nebo větrné elektrárny jsou, za určitých specifických podmínek svého provozování, udržitelnější než spalování produkující oxid uhličitý. Osobně mi už během sledování snímku chyběla například zmínka o geotermální energii. (Pokud opomenou, že ji jednou zmiňuje Elon Musk, který se ve filmu objeví jako jeden z mnoha v široké paletě „zelených padouchů“.) Stejně tak by stálo za to zevrubněji probrat ekologické výhody a limity jaderné energetiky. O té během hodiny a čtyřiceti minut nepadne ani slovo.

Gibbsovi kritici tvrdí, že jeho film skvěle poslouží fosilnímu průmyslu a klimaticky nezodpovědné politice. Do určité míry to možné je. Gibbs ale nekritizuje „zelenou energetiku“ z pozice popírače globálního oteplování nebo zastávce ekonomického růstu – úplně naopak! Kritizuje ji jako radikálního ekolog. Co však v člověku snímek rozhodně zanechá, je pocit zděšení a marnosti. A to je myslím škoda.

I přesto, že dokument je tendenční a jednostranný – a je tedy otázka, zda ho vůbec nazývat dokumentem –, ve svém základním poselství s ním souhlasím: Přechod na „zelenou

energetiku“, i kdyby byla „sebezelenější“, nás nezachrání. Nezachrání lidskou civilizaci v takové formě, v jaké existuje. Primární problém totiž není v tom, jestli získáváme elektřinu spalováním uhlí, dřeva, ze slunce nebo z větru. Problém je v tom, že je nás příliš a příliš toho chceme. V dokumentu několikrát zazní tato prostá a nepříjemná pravda, není však do hloubky vysvětlena. To, co z ní vyplývá, je „vysvětleno“ na konci filmu ve vágních a „americky“ patetických frázích. A úplně nakonec: celý snímek končí záběry na umírajícího orangutana.

Gibbs s Moorem říkají: Lidstvo je přemnožené a má větší spotřebu, než mu planeta může poskytnout. „Zelené energie“ jsou k ničemu a čeká nás střemhlavý pád do propasti. Tečka. Já říkám: Lidstvo je přemnožené a má větší spotřebu, než mu planeta může poskytnout. Některé „zelené energie“ by ale mohly, pokud budou fungovat doopravdy ekologicky a efektivně a pokud na ně přejdeme co nejdříve, vést k tomu, že nás místo střemhlavého pádu bude čekat jen velice rychlý, ale koordinovaný sestup ke skromnější, udržitelnější, přirozenější (a tudíž snad i duchovnější?) budoucnosti.

Tvůrčí život / ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ / Ročník 10, 2021, číslo 5

Vydává:

Náboženská společnost českých unitářů, Karlova 186/8, 110 00 Praha 1, IČ: 00460524
Vychází 5x ročně.

Redakce:

Kristýna Ledererová Kolajová, Matěj Čihák

Na čísle redakčně spolupracovali:

Rev. Jarmila Plotěná

Jazyková korektura:

Jarmila Colombo

Grafická úprava a sazba:

Pavel Bosák

Tisk:

ON tisk, s. r. o., Křesomyslova 384/17, 140 00 Praha 4

Kontakt:

kristyna-ledererova@unitaria.cz

Registrováno pod č. MK ČR E 20775.

ISSN 2336-1107

Za původnost a věcnou správnost příspěvků odpovídají autoři. Obsah příspěvků nemusí souhlasit se stanoviskem vydavatele. Všechna práva k obsahu příspěvků náležejí autorům a jakékoli jejich další užívání musí být v souladu s autorským zákonem.

Obrázek na první straně obálky: Čas všední a sváteční © Shutterstock.com.

Obrázky na třetí straně obálky: Z letošního sněmu NSČU v Brně © Ondřej Svatoš.

Obrázek na čtvrté straně obálky: Zpráva o stavu člověka © Viktor Shetukhin.